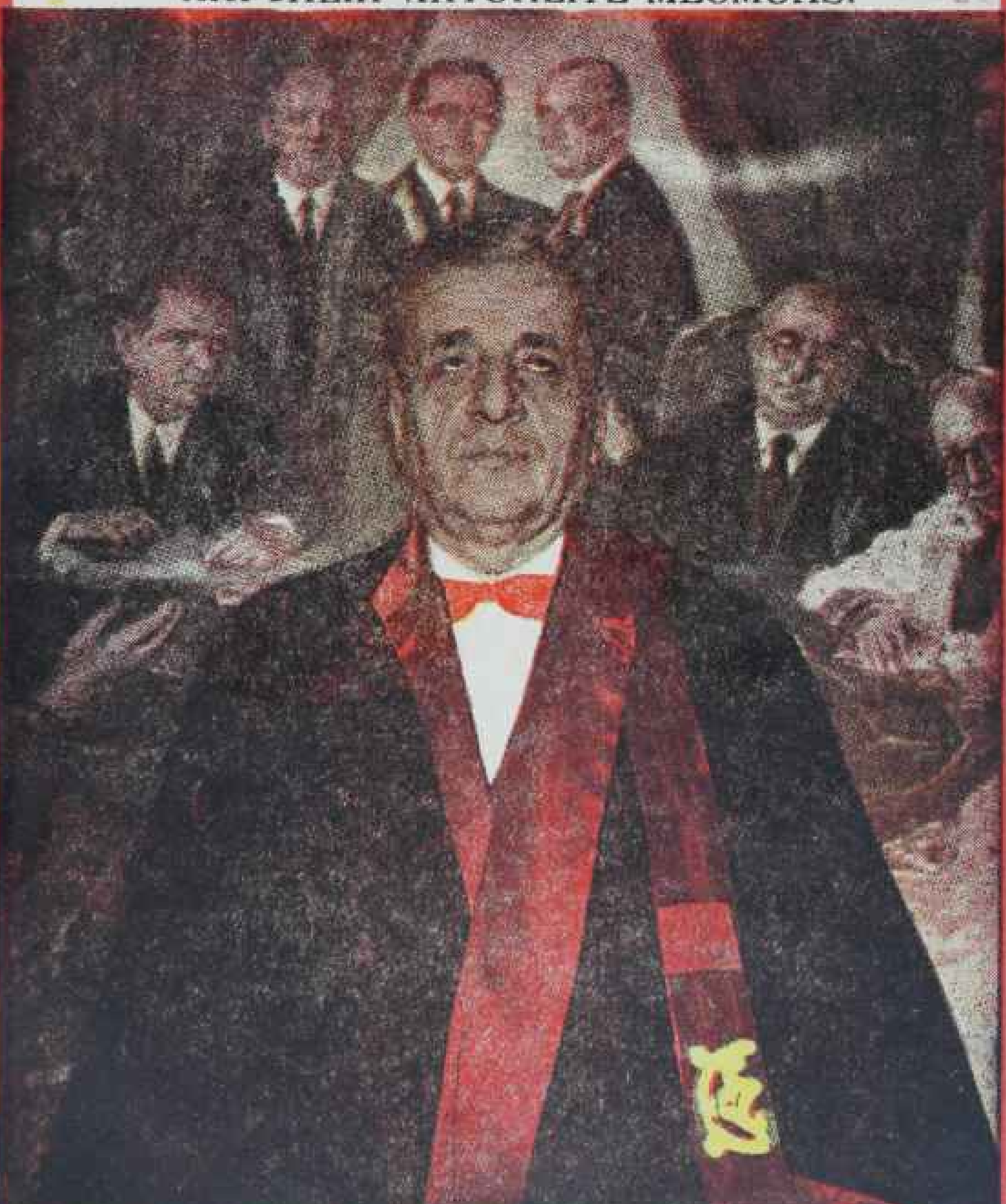
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 4, Cilt XII, Sayı: 196

Yazı İşleri:

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 8 Daire 7
Tel: 18992 P.K. 582 - Ankara

İdare:

Denizciler Caddesi 2S/B
Rüzgârlı Matbaa Tel: 15281

Fiatı 85 Kuruş

Başyazarı

Metin TOKER

Neşriyat Müşaviri

Yusuf Ziya ADEMHAN

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:

Tarık HALULU

Umumi Neşriyat Müdürü

İlhami SOYSAL

Karikatür:

TURHAN

Ressam:

Oğuz TURAN

Fotoğraf:

Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
Ege AJANSI
ASSOCIATED PRESS

Klişe:

Desem Klişe ATELYESİ

Müessese Müdürü:

Mübin TOKER

Abone Şartları:

S aylık	(12 nüsha)	8 lira
8 aylık	(25 nüsha)	16 lira
1 yıllık	(52 nüsha)	32 lira

İlân Şartları:

8 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 800 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgarlı Matbaa — **ANKARA**
Tel : 10221
Basıldığı tarih: 6.2.1958

Kapak resmimiz:

H. Nail Kübalı

İlmin haysiyeti

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Günler var ki Hüseyin Nail KÜBALI adı ve resmi gazetelerin birinci sayfalarından eksik olmuyor. Hemen her yerde, bürolarda, dairelerde, yolda, sokakta otobüste, trende, tramvayda, vapurda hep ayni mevzu, Hüseyin Nail KÜBALI'nın Bakanlık emrine alınması mevzuu konuşuluyor. Türkiyenin dört bir köşesinde bu kararın akisleri hissediliyor. Bir ilim adamının, hem de kendi sahasında otorite olan bir ilim adamının sırf idarî bir kararla, sırf politik cereyanlann tesiriyle kürsüsünden alınması, talebelerinden uzaklaştırılması, cübbesinden edilmek istenmesi, bugüne kadar Türkiyede ipek de alışılmamış bir havanın doğmasına, uzlet köşelerine çekilmiş ilim adamlarının konuşmasına, aydınların protestosuna ve politikacıların harekete geçmesine sebep oldu. Eğer bu hareket ve canlılık yalnız okumuş . yazmış, mürekkep yalamışların muhitinde kalan bir infial şeklinde olsaydı, o kadar ehemmiyetli sayılmayabilirdi. Ama memnuniyetle müşahede edilmektedir ki, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Teşkilâtı Esasiye Hukuku Profesörü Hüseyin Nail KUBALI'nın Millî Eğitim Bakam Celal YARDIMCI tarafından, hem de Üniversitenin gayet sarih -ve Kübalının lehindeki, mütaleasına rağmen Bakanlık emrine alınması, memleket çapında, yedisinden yetmişine kadar geniş vatandaş kitleleri arasında derin akisler uyandırmıştır. Bugün artık Hüseyin Nail KÜBALI adı bir bayrak gibi dillerde dolaşmakta, gönülleri doldurmaktadır.

Memleket çapında böylesine geniş bir alâka hâlesi yaratan KUBALI'nın Bakanlık emrine alınacağı temenni edilmemekle beraber, daha Üniversitelerimiz ufuklarında ilk kara bulutların belirdiği günlerde AKİS kurmay heyetince tahmin edilmişti. Dikkatli okuyucular, bundan bir ay önce yayınlanan «Celâl YARDIMCI sayısında bu husustaki görüşümüzü aksettiren satırları hatırlayacaklardır. Gidişinden, İktidarın pek memnun olmadığı Üniversitelerimizde bir yıldırma ve sindirme siyasetine baş vurmak hazırlıkları içinde bulunduğunu da gene AKİS, okuyucularına bildirmişti. Bu bakımdan Hüseyin Nail KUBALI'nın Bakanlık emrine alındığı haberi, AKİSİ hazırlayanları hiç şaşırtmadı. Bu, aslında geç bile kalınmış bir icraattı! D. P. İktidarının yıllardan beri takip edegeldiği bir siyasetin tabii neticesi olan ve Unun sesine tahammül edememek şeklinde tecelli eden bu siyaset, geçen yıl bir başka profesörün -Prof. Dr. Turhan Feyzioğlunun. Üniversite camiasından ayrılmasına ve adeta itilerek Muhalefet saflarına katılmasına sebeb olmuştu. Aradan bir yıl geçtikten sonra, Ankara Üniversitesinde geniş akisler uyandıran ve müteaddit istifalara sebeb olan hareketi bir kere de İstanbul Üniversitsinde denemek, bilinmez, İktidara ne kazandıracaktır?

KUBALI'nın eninde sonunda fikrini ifadeden çekinmeyen, nabza göre şerbet vermekten hoşlanmayan ve ilmi hakikatlerden başka biç bir hakikate inanmayan bir ilim adamı olarak Bakanlık emrine alınacağını kestiren AKİS, çok daha öncesinden bu hususta yapılması mümkün plan hazırlıklarını yapmış ve bu sayıda okuyacağınız ÜNİVERSİTE başlıklı yazının ana hatlarını hazırlamıştı. Senatoyu teşkil eden ondokuz ilim adamının KÜBALI lehindeki mütalealarına rağmen KUBALI'yı Bakanlık emrine alan veya aldırtan zihniyetin içyüzünü de ortaya koyan ve KUBALI'nın Bakanlık emrine alınması hâdisesi İle ilgili en orijinal malûmatı ihtiva eden ÜNİVERSİTE yazısını beğenerek okuyacağınızı sanıyoruz.

AKİS'in otuziki haftadan beri devam edip yirmi hafta sonra sona erecek olan DEMOKRATİK REJİM İÇİNDE YAŞAMAĞA AZİMLİ MİLLETLER NE ŞEKİLDE HAREKET ETMELİDİR? başlıklı yazı müsabakası okuyucularımız tarafından büyük bir alâkayla karşılanmaktadır. Bugüne kadar bu müsabakaya katılmak için gönderilen yazıların yekûnu, geçen hafta içinde tam beşyüzü buldu. Hemen her gün de en azından iki ,. üç yazı postadan çıkmaktadır Bu yazıların içinden neşredilecek olanları seçmekle vazifeli küçük jürimiz, büyük bir hassasiyetle çalışmakta ve gelen yazdan muntazaman taramaktadır. Sayısı beşyüzü bulan müsabaka yazıları içkide neşri uygun görülerek Biraya konanların sayısı ise, yüzü bir hayli geçmiştir. Bu yazıların hepsini teker teker neşretmek imkânımız olmadığından küçük jürice ayrılan yazılar arasında her hafta kura çekilmekte ve neşrettiğimiz yazılar böylece AKİS'e girmektedir. Ancak, bu arada müsabakaya katılmak için yazı göndermiş olup da yazısı sıra gelip de neşredilemiyen bazı sabırsız okuyucularımız mektuplar göndererek bizden yazılarının akıbetini sormaktadırlar. Bu okuyucularımıza burada topluna cevap verelim ki, yazı müsabakamızda neşredilen yazılar tamamen yukarda anlatıldığı usuller dairesinde seçilmekte ve yayınlanmaktadır.

Saygılarımızla
AKİS

Üniversite

Usta işi

(Kapaktaki Profesör)

Geçen haftanın sonunda Cumartesi gecesi Suadiyede, "Çınardibi diye anılan semtte bulunan Noter sokaktaki bir evin 55 14 66 numaralı telefonu saat 23.15'den itibaren mütemadiyen ve uzun uzun çaldı. Ama telefon bir türlü açılmadı. Evde kimse yoktu. Evin sakinleri, her Cumartesi olduğu gibi gene mutad ahbap ziyaretlerinden birine gitmişlerdi, saat 23.40 oldu. Telefon hala çalıyordu. İşte tam bu sırada orta boylu, üzerinde şapka ve palto bulunan bir adam elindeki anahtarla kapıyı açıp içeri girdi. Antrenin ışığını [yaktıktan sonra ısrarla çalmakta de-

Sıddık Sami Onar
En selâhiyetli vekil

vam eden telefona doğru seğirtti, ahizeyi eline aldı. Karşı tarafta bir arkadaşı vardı. Ses:

"— Radyoyu dinledin mi?" diye sordu.

Fakat, "cevap beklemeden devam etti:

"—Vekâlet emrine alınmışsın!"

Orta boylu adam en ufak bir hayret göstermedi.

"— Hiç bir şeyden haberim yok" dedi. "Şimdi sokaktan geldik."

Muhatabı aksine heyecanlıydı. Arkadaşını Bakanlık emrine alan İktidar hakkındaki mütalealarını birbiri ardından sıralayıp duruyordu. Orta boylu adam sükûnet tavsiye etti, alâkasından dolayı şükranını bildirdi ve telefonu kapattı. Bu hafta içinde Türkiyede isminden -Celal Yardımcıyla beraber- en fazla bahsedilen insan olan Prof. Hüseyin Nail Kübalı bakanlık emrine alındığını işte böyle duydu.

Kübalıyı telâşlandırmayan, fakat arkadaşını heyecan içinde bırakan haber İstanbul Radyosunun 23.15 deki ajans bülteninin başında bir müjde verir gibi okunmuştu. Gerçi dinleyicilerin yüzde doksandokuzu haberi müjde gibi dinlememişti. Ama İktidarın üst kademelerinde bulunanlar bunda, kendilerince kangren olmuş bir yaranın kesilip atılmasındaki ferahlığı duymuşlardı. Üstelik kararın ilânı için zaman da, elhak iyi seçilmişti. Günlerden Cumartesi olmasaydı belki "müjde"nin kararı müjde telakki etmeyenler arasında

> ### *Mazi İçimde bir yaradır!*
>
> ***Milli Eğitim Bakanı, bizim hukuk âlimlerine bulduğu kabahatin ne olduğunu açıkladı: Efendim, daha dün denecek kadar kısa bir zaman evvel bu memleket "tek parti, tek millet, tek şef" düsturu ile idare edilmekte iken bunun hukuka, ilme ve anayasaya aykırılığını iddia edebilecek takat ve cesareti bulabilen bir hukuk âlimine rastlanmamış!***
>
> ***Peki, hukuk âlimine rastlanmamış da Aydın milletvekiline mi rastlanmış ?***
>
> ***Hem, bırakmış Aydın milletvekilini canım, biz ne avukatlar biliriz ki hani o, memleketi "tek parti, tek millet, tek şef" düsturuna göre idare etmekte olan parti var ya, işte onun kapısını üstelik 14 Mayısın hemen arifesinde bir adaylık için aşındırmışlar da, kendilerine "başka kapıya" cevabı verilince karşı tarafa geçip "sen diktatördün" diye bağırmaya başlamışlardır.***

yaratacağı akisler bahis mevzuu ferahlığı gölgeleyebilirdi. Halbuki Cumartesi günü saat 23.15 de, mevzu ile en yakından ilgisi olan Üniversitede gece bekçilerinden başka kimse bulunmadığı gibi, pek çok insan da radyo başında değil çoktan yatağındaydi. Ertesi gün ise Pazardı ve bu ölü günde de işin tadım kaçıracak hâdiselerin çıkması pek ihtimal dahilinde değildi. Hepsinden iyisi, Üniversite aynı gün sömestr tatiline giriyordu. Talebeler bavullarını toplamışlar, memleketlerine gitmek üzere hazırlanmışlardı Üniversite boşalıyordu. Fakültelerinde Kalanlar ise imtihan hazırlığında ve telâşında idiler; başka işlerle ilgilenmeğe ne zamanları, ne de haleti ruhiyeleri müsaitti Bu bakımdan Profesör Hüseyin Nail Kübalının Milli Eğitim Bakanının kararı ile Bakanlık emrine alınması hâdisesi fazla bir akis yaratmadan kapanacak, bir aylık tatil süresi içinde de tavsayarak umumi efkârın alâkasını kaybedecekti. İktidarın ümidi buydu.

Böylece Celâl Yardımcı, Milli Eğitim Bakanlığına getirilişini haksız çıkarmıyordu. Neydi o. selefi Ahmet Özelin beceriksizliği: Bir "Turhan Feyzioğlu hikâyesi"ni İktidarın başına dert yapmıştı. Zaman iyi seçilmemiş, talebe dersleri' boykot etmiş, Mecliste tartışmalar olmuş, ortalık karışmıştı. Halbuki daha evvel, gene Celâl Yardımcının sükûnetle geçiştirdiği bir "Bülent Nuri Esen hikâyesi" olmuştu. Ahmet Özel ondan bile ders alamamıştı.

* Halbuki Bülent Nuri Esen öyle-

Ragıp Sarıca
Can yoldaşı

sine mum olmuştu ki bir zamanlar "Bayanlar baylar, troleybüs telleri gökyüzünü görme hürriyetimizi engelliyor" diyecek kadar hürriyet, âşıkı olan üstad, şimdi gazeteci mahkûm ettirmek için mahkemelere çıkıyordu.

Denizler durulmaz dalgalanmadan

Hakikaten A.A. nın üç satırlık haberi ertesi günkü; gazetelerde pek sönük gösterildi. İstanbulda Cumhuriyet ve Vatan, Ankarada Ulus ve Yenigün gibi gazeteler bile bunu pir köşeye sıkıştırdılar. Gerçi Pazar günleri gazeteler yüksek tiraj yapıyordu, onun için sayfalar erken bağlanıyordu, ama, gözler ne de olsa, bilhassa Cumhuriyette daha itinalı bir mizanpaj aradı. Zira Prof. Kübalı, nihayet Cumhuriyette çıkan bir heya-

Haftanın içinden

Şimdi?..

Metin TOKER

Şu anda Türkiyenin her tarafında "Hüseyin Nail Kübalı meselesi" konuşuluyor, timin sesine tercüman olan Anayasa Profesörüne reva görülen muamele, genci ihtiyarı herkesi muğber etmiştir. Hisler galeyan halindedir, memnuniyetsizlik ve tenkit sesleri alabildiğine yükseltiliyor. Tan sayfalarda, Suadiye Postahanesi müvezzii Hasan efendinin ayaklarına Sayın Hüseyin Nail Kübalıya telgraf ve mektup taşımaktan karasu indiğini okuyacaksınız. Memleket, değerli hocaya iyi hislerini bildirmek için seferber olmuştur. Hâdise çok büyük akis yaratmıştır.

Fakat bunun böyle olacağını tahmin hiç de zor değildi. Sayın Hüseyin Nail Kübalıyı bakanlık emrine alma kararını verdirenlerin ve verenlerin bu gürültüyü hesaba katmamış olmalarını sanmak kendilerini tanımamaktadır. Herkesin görebileceği ihtimali onlar da elbette görmüşlerdir. Buna rağmen harekete geçmiş olmaları ve huzura en ziyade muhtaç bulundukları sırada bir huzursuzluk dalgası yaratmaları güvendikleri bir hususun mevcudiyetine delildir. Bu hususun "Hafıza-i beşer nisyan ile malûldür" prensibinden ibaret olduğunu söylemek yanlış sayılmamalıdır.

Üniversite kanununu değiştirmeyi ve 'Muhtariyeti biraz daha kısmayı seçim sonrası politikasının temel taşlarından biri yapmış olan iktidarın, bu arzusunu gerçekleştirmek için böyle bir hâdiseye sureti katiyyede ihtiyacı vardı. İcranın, ilim adamlarına göre kanunî dahi olmayan bu haksız tasarrufu karşısında gürültü kopacaktı ve D. P. nin şevki idaresini deruhte edenler kendi Meclis Gruplarına dönüp "İşte görüyorsunuz, tedbir almak zaruridir; nereye gidiyoruz" diyeceklerdi. Böylece, meşhur "hava yaratılması" sağlanacak ve Grup mensuplarının itiraz etmelerine meydan bırakılmadan istenilen karar alınacaktı. Geçmiş hâdiselerin üzerine şöylece bir eğilenlerin bu defa da aynı taktiğin kullanıldığını görmemeleri imkânsızdır. Taktikciler, her seferinde olduğu gibi bu sefer de, arzuladıklarını elde ettikten sonra meselenin kapanıp gideceğini, hafızaların malûl bulunduğu nisyana gömüleceğini, geriye ise alınmış tedbirin kalacağını hesaplamışlardır. Hesap gene doğru çıkacak mıdır?

Şimdiye kadar olup bitenler göz önünde tutulursa, hesabın doğru, çıkmaması, için pek az sebep vardır. Ta ki tavşan, artık gözünü açmış bulunsun. D. P. nin her çıplak kuvvet denemesi bilhassa 1954 ten bu yana, dalma saman alevini hatırlatan bir his ve protesto sağanağına yol açmış, fakat umumî efkârın alâkası süratle ortadan kayıp başka noktalara gitmiştir. Hüseyin Cahit Yalçının tevkifinden Feyzioğlu meselesine, Yargıtay hakimlerinin tekaüde; şevkinden Gazi antene bir çok hâdisede mağdurlar umumî sevgiyle, alâkayla sarılmışlardır. Bu hâdiselerin! her birinde memleket, bugün olduğu gibi bir baştan ötekine sarsılmıştır. Günlerce "en mühim hâdise" onlar olmuştur. Sempati tezahürleri birbirini takip etmiştir ve bir çok başka Hasan efendinin ayaklarına karasular inmiştir. Sonra, aradan biraz zaman geçmiştir. Cemiyet, kurban1arına gerekli vefayı göstermemiş, onları pek çabuk unutmuştur.. Bı, Demokrasilerde icra kuvveti üzerinde umumî efkârın mevcut baskısını bizde işlemez hale sokmuş, böylece denemelere devam arzusunu uyandırmış, cesaretini yermiştir Her yeni vak'ada o saman alevinin tutuştuğu doğrudur, her yeni saman alevinin bir evvelkine nisbetie biraz daha fazla hararet verdiği de hakikattir. Ama hafızlara "fikr-i takip"ten ziyâde "nisyan"ın hakim olduğunu saklamaya imkân yoktur. Bunda, darbeyi yiyen şahısların mensup bulundukları müesseselerin alâkasızlığı başlıca rolü oynamıştır. İlk gazeteci inanılmaz bir fikir suçu ithamıyla hattâ hüküm giymeden tevkif olduğunda basın müessesesi; ilk profesör şaşılacak bir "görülen lüzum" üzerine bakanlık emrine alındığında Üniversite müessesesi; ilk hakim aynı "görülen lüzum"a kurban edilip tekaüde sevkedildiğinde Adalet müessesesi batı memleketlerinde emsali çok görülmüş tepkilerden birini gösterselerdi ihtimal ki bugün Katip Tabir Burak demir parmaklıkların arkasında yaşamaz, İstanbul Ağır Ceza başkanı vazifesi başında bulunur ye nihayet Hüseyin Nail Kübalı "sevgili cübbe'sine veda etmek zorunda kalmazdı.

"Hüseyin Nail Kübalı meselesi"nde hocası ve talebesiyle Üniversite müessesesinin, onunla beraber top. yekûn memleketin gösterdiği hassasiyeti çok iyi bir alâmet saymamak aşın bedbinlik olur. Her şey gösteriyor ki İstanbul Senatosu, raporunda müdafaa ettiği fikri alenen müdafaadan çekinmeyecektir. Şimdiden sayın Sıddık Sami Onar ve arkadaşlarının tam ilim adamı hüviyetine yakışır bir ağırbaşlılık içinde, fakat gene o hüviyetin lazım-ı gayrı mufariki azimkar ve cesur tavırla vaziyet almış olmaları ümid vericidir. Bütün milletin sempatisinin, pek azı müstesna Demokratı, Halkçısı ve tarafsızıyla bütün milletin sempatisinin kendileriyle beraber olduğundan bu vakur insanlar emin olabilirler. Mücadeleleri sadece hay. ranlıkla seyredilmeyecek, tehalükle desteklenecektir de. Eğer ilk defa bir müessese "Müessesenin muhafazasının öyle değil böyle, yani kollar bizzat sıvanarak ve demokratik rejimlerin tabii haklan kullanılarak kabil olacağım kafasına koyduysa sayın Hüseyin Nail Kotalıya reva görülen muamele ancak fayda verecektir. Üniversitenin hareket tarzı ne Basın müessesesinde, ne Adalet müessesesinde akissiz kalmayacaktır. Tâ ki bu, bir yeni saman aleviymiş şüphesini uyandırmasın ve mücadele hararetini devam ettirsin. Yılgınlık, nemelâzımcılık ruhlara hakim olmasın. Alev, yeniden tutuşmak için başka Kübalıları beklemesin.

Bugünkü mesele şudur: Hislerimizi şarklı gibi göstermekte davam mı edeceğiz, yoksa batıda demokratik relim içinde yaşayan insanların kuvvetili tepkisini kendi İktidarımız üstünde hissettirmeyi başarabilecek miyiz?

Bu sualin cevabında, cemiyetimizin istikbâli ve mücadelelerimizin neticesi yatmaktadır.

Hakikaten, batıda hiç bir politikacının hatırına "çizmeden yukarı çıkan", yani İktidarı rahatsız eden gazetecilerin, hakimlerin, hocaların cezalandırılması fikri gelmemiş değildir. Hattâ bu fikir, meselâ Fransada, zaman zaman tatbik sahası dahi bulmuştur. Ama her seferinde alâkalı müesseseler öyle bir tepki göstermişlerdir ki teşebbüs sahipleri ellerini yaktıklarını hissederek gerilemişlerdir. Demokratik cemiyetlerde müesseselerin kendilerini müdafaa edecek tamamile demokratik silâhları vardır ve o silâhların mevcudiyetidir ki Batıyı huzur, Doğuyu huzursuzluk yuvası yanar. Batıda memnuniyetsizlik şiddetle gösterilmez. O, Doğunun marifetidir. Çıplak kuvvete karşı biraz medeni cesaret, biraz toplum duygusu ve nihayet azimde devamlılık en tesirli başarı silâhıdır. Yoksa, çıplak kuvvet kullananın biri gider, ama yerine mutlaka bir başkası gelir. Batıda bir araba, frenle kullanılır. Doğudadır ki arabasından şikayetçi olan, ona fren "temin edecek yerde değiştirmeye kalkar.

nâtı dolayısıyla bakanlık emrine alınmıştı. Haber hiç olmazsa o beyanatın neşredildiği yerde verilmemeli miydi? Doğrusu istenilirse müteakip günlerde basın öyle ahım şahım tavır takınmadı. Bir tek Dünyâ, hadisenin manasını veren başlıklar yapıyor, alâkayı aksettiriyordu. Gerçi Yeni Sabahta, hattâ -ne İsayı, ne Musayı memnun eden. Hürriyette İktidarın böylesine sinirlendiği "Kübalı meselesi"nin birinci plânda gösterilmesini bekleyen yoktu. Fakat • Cumhuriyet gibi gazetelere daha büyücek bir vazifenin düştüğü de saklanamazdı. Bu vazifeyi, Nadir Nadi kendi" köşesinde yapmaya çalıştı ve bir başmakale neşretti..

İlk günlerdeki bu nisbi durgunluk taktik sahiplerinin ümitlerini haklı çıkarır gibiydi. Fakat, on iki seneden beri Demokratik rejimin -ne kadarı kurulduysa ve ne muhafaza olunabildiyse onun_ hemen tek teminatı olduğu gittikçe daha. iyi anlaşılan koca İnönü bir müddetten beri sessiz kaldığı köşesinden derin akisler yaratan sesini yükseltince ve ertesi gün de bakanlık emrindeki Anayasa hocası fakültesine gidince vaziyet değişti. İnönünün sözleri meselenin politika tarafını açıyordu. Üniversitenin tutumu ise ilim adamlarının ilmin müdafâa-i nefs zaruretini anladıkları manasına alınabilirdi.

Hakikaten bu haftanın başında imtihanları dolayısı ile Fakültede bulunan talebeleri, son hâdiseden sonra bir kat daha bağlandıkları hocalarına görülmemiş tezahürat yaptılar, onun bütün itirazlarına rağmen otomobilini havaya kaldırdılar. Öteki öğretim üyeleri de susmadılar. Ordinaryüs Profesör Sıddık Sami Onar, Kübalının Danıştayda açacağı iptal davasının vekâletini üzerine aldı ve verdiği beyanatta, muamelenin sadece Anayasaya değil, istinat i ettirildiği kanuna da aykırı olduğunu, bundan sonra Kübalı namına kendisinin konuşacağını belirtti. İstanbul Hukuku hocalarının da hocası İdareci Sıddık Sami Üniversite Muhtariyetine yapılan müdaheleler karşısındacelallenmişti. Bu kadarı fazlaydı.

Üniversite Rektörü Ali Tanoğlu da, Senatonun Kübalı hakkındaki mütaleasını bildirdiği Millî Eğitim Bakanının tamamen ilmin sesi olan bu mütaleaya rağmen şahsi yetkisini kulanarak, mesuliyetleri de kendisine raci olmak üzere, Kübalıyı Bakanlık emrine aldığım söyledi.

Talebeler ise daha heyecanlıydılar. Hocalarını Bakanlık emrine alan Bakanın, kendilerini de bakanlık emrine alması yolunda Ankaraya telgraflar geldi.

Ekseriyet değil ittifak

Hür Üniversite veya hüriyetsiz Üniversite... Bu iki ihtimalin, arada bir üçüncü şık bırakmıyacak şekilde ortada bulunduğu, hakikaten Senatonun geçen hafta içindeki toplantısında ittifakla müşahede edilmişti. Günlerden Perşembe idi. Beyazıt

Ali Tanoğlu
Güme giden rapor

Meydanında birer kale burcunu andıran, birbirine çatılarından bitişik ikiz kardeşlere benzer binalardan soldakinde, sımsıkı kapalı bir kapının ardından asabi sesler işitiliyordu. Bu sesler, ömürlerini ilim yolunda harcamış yaşlı başlı ondokuz insana aitti. Rektörlük binasının büyük salonunda bir araya gelmişlerdi, belki de ömürlerinin en heyecanlı gününü yaşıyorlardı. Görüştükleri, "Hüseyin Nail Kübalı meselesi", daha doğrusu Üniversite Muhtariyetinin müdafaası meselesi idi.

Hâdise yılın tam ilk günü başlamıştı. Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Profesörü Hüseyin Nail Kübalı bu tarihte Cumhuriyet Gazetesinin bir anketine cevap vermiş, "İçtüzükle basın hürriyeti tahdit edilebilir mit'' şeklindeki suali "edilemez" diye karşılamıştı. Sonra da izah etmişti: Meclis İçtüzüğü kanun değil, karar mahiyetindedir. Kararlar da Anayasa ve kanunlarla tanınan hakları ortadan kaldıramaz.

İşte gazete bu beyanatı neşredince kıyamet kopmuştu. İktidar organları veryansın etmeye başlamışlar, hattâ işi Kübalının bir "gizli komünist" olduğunu yazacak kadar ileri götürmüşlerdi. İddiayı, radyo da tekrarlamıştı. Bunu Celâl Yardımcının harekete geçmesi takip etmişti. Yardımcı, Kübalının beyanatını siyasî mahiyette bulduğunu belirterek Senatonun mütaleasını istemişti. Aslında, Senato ne derse desin Bakan bildiğini okuyacaktı. Fakat kanun usulen önce Senatonun fikrinin alınması hükmünü âmirdi. Bunun için de, herhangi bir muameleye tevessül etmeden bu mütaleayı öğrenmek gerekiyordu.

Senato işi bir komisyona havale etmiş, komisyondan bir üye istifa edince vaziyet gene Senatoya aksetmiş, Senato yeni üye tâyini yapmış, komisyon tekrar çalışmaya koyulmuştu. Ama aradan *geçen* her gün D. P. büyüklerinin sinirlerini teskin edecek yerde geriyordu. Bu. yüzden bakan, Rektörlüğü telefon bombardımanına tutmuştu. Hükümeti nasıl oyalayabilirlerdi! Bu ne demekti ? Anlâşılan Celâl Yardımcı İstanbul Üniversitesinin "Osman Okyar meselesi"ndeki taktiğini unutmamıştı. O meselede Üniversite işi kapatıp gitmişti. Ancak bu sefer, başka plânların bulunduğu anlaşılıyordu. Nitekim Celâl Yardımcı son olarak resmi ve sert bir yazı yazıp neticeyi istemişti. Bunun üzerine komisyon raporunu hazırlamış, rapor Senato gündeminin "Gelen evrak" faslına alınmıştı.

İşte geçen hafta Perşembe günü saat tam 15.30 da başlayan Senato toplantısında, beş saat müddetle bu "gelen evrak" müzakere edilmişti. Önce ihtisas komisyonunun raporu okunmuş ve bu raporda Kübalının beyanatının siyasetle ilgili bulunmadığı, Profesörün tamamen ihtisası dahilinde bir mesele hakkında ilmî mütaleâ beyan ettiği hususunun belirtildiği görülmüştü. Söz alanlar rapordaki görüşe aynen iştirak ettiklerini söylemişlerdi. Senatoda aksi kanaati ifade eden çıkmamıştı. Ama gene de salonun havası elektrikliydi. Hep ayni şeyi söyleseler de mevzuun ehemmiyeti ve ciddiyeti, ömürlerini ilme vakfetmiş bu ondokuz insanı heyecandan heyecana sürüklemeğe kâfi geliyordu. Bundan dolayı, toplantı salonunun kapısında bekleşen gazeteciler içerden dışarıya zaman zaman asabi seslerin aksettiğini ve bir kısım senatörlerin arada bir dışarıya çıkıp hava alma ihtiyacım duyduklarını görmüşlerdi.

Fasılasız beş saat devam eden müzakereler neticesinde ondokuz ilim adamının ittifakıyla -Senatörlerin yirmincisi. Orman Fakültesi Profesörlerinden Fikret Saaçıgil Amerikadaydı- Kübalının demecinin siyasî olmadığına kadar verilmişti,

İmam bildiğini okur

Ancak bu karar, gene ittifakla alınan bir ikinci karar gereğince açıklanmayacak, sadece Millî Eğitim Bakanlığına bildirilecekti. Bunu Millî Eğitim Bakanlığı ısrarla istemişti. Celâl Yardımcı, Senatonun kendi anlayışına zıt olacağım bildiği kararının duyulmamasını istiyordu. Senato da bu isteğe uymakta bir beis görmemişti.

Toplantıdan sonra, Rektör Profesör Ali Tanoğlunun beş saat kapıda bekleyen ve kendisinden beyanat isteyen gazetecilere verdiği cevap şu oldu: "Kübalı hâdisesi Senatoda bir karara bağlanmıştır. Bu karar, daha doğrusu istişari mütalea yarın Milli Eğitim Bakanlığına bildirilecektir. Kararın muhtevasına gelince, mesele tahkikat safhasında bulunduğundan,

herhangi bir mütalea serdedemem."

Tanoğlu da, toplantıdan çıkan diğer senatörler de yorgun ve üzgün görünüyorlardı.. Gazeteciler önce bu hali beyanatın ifadesiyle de manalandırarak, kararın Kübalının aleyhinde çıktığı neticesine vardılar. Hattâ içlerinden biri. Cumhuriyet gazetesinin muhabiri, bu zannına o kadar bel bağladı ki ayrı bir tahkike lüzum görmeden. doğrudan doğruya gazetesine gidip. Senatonun kararını Kübalı aleyhinde olduğunun anlaşıldığını bildirdi. Ertesi gün Cumhuriyet, bu hususta yanlış haber veren tek gazete oluyordu. Zira öteki muhabirler zanlarıyla iktifa etmemişler, tahkikatın peşim, haberin aslını öğreninceye kadar bırakmamışlardı.

Senâtörlerdeki, Cumhuriyet Gazetesinin muhabirini yanıltan yorgunluk ve üzgünlük hali sebepsiz değildi. Hepsi Kübalının siyaset yapmamış olduğu hakikatini tam bir ittifak, la belirmiş olmanın rahatlığı, yanında, bu kararlarının Millî Eğitim Bakanlığı nezdinde en ufak bir rolünün bile olmıyacağı düşüncesinin sıkıntısı içindeydiler. Halbuki hazırladıkları mütaleada her şeyi ne kadar güzel ve ilmi şekilde izah etmişler, nasıl yüksek seviyede bir cevap tesbit etmişlerdi. Bu, bir Üniversiteye yakışan cevaptı. Yazık ki peşin karar Ankarada çoktan hazırdı.

Hakikaten Senatörlerin raporu doğru dürüst tetkik dahi edilmeden, cevabın Ankaraya yollanılışının hemen ertesi günü, daha evrakın normal formalitesi tamamlanıp, kayıt muamelesi bile yapılmadan, Bakanın yetkisini kullanarak Kübalıyı bakanlık emrine alıverdiği görüldü. Ne Senatonun kararının mevridine usulü dairesinde ulaşması, ne de Millî Eğitim Bakanının muameleyi bir tetkik sonunda bu kadar çabuk intaç etmesi, normal isleyen bir devlet mekanizması için mümkündü. Ama Celâl Yardımcının hassasiyeti ve sömestr tatilinin başladığı 1 Şubatı seçmekle yaptığı hesap, imkânların dışındaki sürati imkânların içine sokmuş, bakanlık emrine alınma muamelesinin ilânı Cumartesi peçesinin son ajans bültenine sıkıştırılıvermişti. Evrak İstanbuldan' Cuma günü sevk ediliyor. Cumartesi günü mesai saati dışında Ankaraya geliyor ve muamele telefonla haberdar edilen Anadolu Ajansının bülteniyle tahakkuk ettiriliyordu. Evrakın kayıt usulleri, muamelenin tekemmül şartları sonradan gelsindi. Gerçi usule göre, bakanlık emrine alma kararının önce İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne, oradan Hukuk Fakültesi Dekanlığına havalesi ve Dekanlık eliyle de Kubalıya tebliği gerekiyordu, yani muamele ancak bu tebliğ ile tekemmül edebilir, Anadolu Ajansı buradan sonra "Kübalı Vekâlet emrine alınmıştır" diyebilirdi. Ama Celâl Yardımcı böyle ufak tefek usul meselelerini ayağına dolaştıracak adam değildi.

Postacının derdi

Radyoların bakanlık emrine elma kararının yaydıkları gecenin ertesi günü, Türkiyede kendisinden en ziyade konuşulan adam Hüseyin Nail Kübalıydı ama, en ziyade yorulan adam bir posta müvezziidi. Suadiye postahanesine bağlı "müvezzi Hasan Efendinin ayaklarına, Cınardibindeki eve telgraf taşımaktan karasu iddi. Pazartesi gününden itibaren telgraflara mektuplar da ilâve oldu. Sanki bütün millet, hışma uğrayan hocaya teessürlerini bildirmek için seferber haldeydi.

Müvezzi Hasan Efendi, kendi kendine düşünüyordu: Yıllardan beri tanıdığı bu son derece ağır başlı, kibar adama ne olmuştu ki durmadan telgraflar, telefonlar yağıyordu? Hasan Efendiyle beraber merak eden başkaları da vardı: Başına gelenleri duyduklarında o kadar üzüldükleri bu profesör kimdi? Nereliydi? Meziyetleri ve kusurları neydi?

Doğrusu suydu ki, bu suallerin cevabı alındığında Hüseyin Nail Kübalıyı biraz daha fazla sevmemek, biraz daha fazla takdir etmemek imkânsızdı.

Ah şu cübbe!

Yeni yılın ilk günlerindeydi. Bir Perşembe akşamı Ankaradan İstanbula telefon edildi. AKİS'in neşriyat müdürlerinden biri İstanbuldaki muhabire talimat verdi. Hüseyin Nail Kübalının profesör cübbesiyle çekilmiş muhtelif pozda resimleri ve hayat hikâyesi isteniyor profesörün bu yakınlarda kapakta yer alması ihtimalinden de bahsedilerek muhabirin hazırlıklı olması bildiriliyordu.

Muhabir ertesi- sabah erkenden,

Celâl Yardımcı
İki dudak ucu

yanına fotoğrafçıyı da alarak Hukuk Fakültesinin yolunu tuttu. Bir hayli aradıktan sonre Kübalıyı Mukayeseli Hukuk Enstitüsünde buldu. Derdini anlattı. Fakat Kübalı ilk anda bu işe pek rıza göstermedi. Püblisiteden hoşlanmıyordu. Nihayet, güç hal razı oldu. Fakat resmin cübbe ile çekilmesi gerektiği söylenin-: ce gene mukavemet gösterdi. Canım resim çekilecekti, onu anlamıştı. Fakat neden illâ Cübbelisi isteniyordu.. Muhabir gene dil dökmeğe başladı. Kapak kompozisyonu böyle icap, ettiriyordu. Neyse, Kübalı ikna olmuştu. Bir hademe cübbeyi getirdi. O sırada Kübalının odasına Mukayeseli Hukuk Enstitüsüne bağlı diğer bazı öğretim üyeleri de gelmişti. Bir asistan Kübalıya cübbesini giydirirken Kubalı birden bire durdu. Gözleri cübbesine takılmıştı. Cübbeyi iki parmağı ile bir ucundan tutarak yarı ağlar, yarı güler bir çehre ve titrek bir sesle arkadaşlarına hitaben şunları mırıldandı:

"— Bu sevimli cübbeyi sırtımdan alacaklar!"

İşte, Prof. Hüseyin Nail Kübalı buydu.

Nitekim Kübalı, bu hâdiseden tam yirmi iki gün sonra bakanlık emrine alındığı haberini bir gece yarısı arkadaşlarından. birinden duyduğunda hiç hayret etmedi. Çünkü başına gelecekleri, çok önceden kestirmişti. Ricat etse idi muhakkak ki ihtirasla sevdiği hâttâ taptığı kürsüsünden, talebelerinden ve "sevimli cübbe"sinden ayrılmayacaktı. Fakat yapmadı. Zira Kübalı, fikir ve inanışlarında samimi idi. Kendi menfaatlerinin değil, memleket menfaatlerinin gerektirdiği şeyleri yapmayı ve söylemeyi de en azından kürsüsü, talebeleri ve cübbesi kadar severdi.

Mütevazi ve sakindi. Adeta münzevi bir hayatı vardı. Kendisine eğlence yerlerinde rastlamak kabil değildi. Sadece Cumartesi öğleden sonraları, zarif refikasıyla beraber dostlarını ziyarete gider, Pazar günü de ziyaret kabul ederdi. O kadar. Ama bu halim selim insan, medeni cesaret doluydu.

Çoban değil, büyük adam

Suadiyede Noter sokağında bir kira evinde oturan Anayasa Profesörü Hüseyin Nail Kübalı 1903 senesinde Niğdede dünyaya gelmişti. Soyadını, Niğdenin eski ve tanınmış bir ailesine mensup ebeveyninin ezelden beri oturmakta olduğu Küba mahallesinden almıştı. Küba mahallesinin ön kilometre kadar güney batısında da, şarapları ile maruf Fertek köyünde, hemşehrisi sabık Adalet Bakam ve Hukuk Profesörü Hüseyin Avni Göktürk doğmuştu. Niğde sakinleri "Bizim vilâyetten ya büyük adam, ya da çoban yetişir" derlerdi. Kanaatlerince ikisinin arası yoktu. Niğde ya Kübalı gibi gerçekten büyük adam yetiştirirdi, ya da çoban. Kübalı, Tütün İnhisarı Müdürü merhum Nail Beyin oğlu idi. Millî Mücadeleye yardımlarından do?

layı Kürt Mustafa Harp Divanınca idama mahkûm edilen eski Dahiliye Nazın merhum Ebübekir Hazım Beyin yeğeniydi. İlk tahsiline tamirde başlamış, orta tahsiline Afyon, Konya ve Sivasda devam etmiş. İstanbul Sultanisinden mezun olmuştu. İstanbul Sultanisinde, şimdi kendisini bakanlık emrine alan Celâl Yardımcı ile de mektep arkadaşlığı yapmıştı. İstanbul Hukuk Fakültesini 1928 de bitirdikten sonra, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan müsabaka imtihanını kazanmış ve doktora yapmak için Parise gönderilmişti. Orada Gidel, Barthelemy, Maistra, Rippert, de Lapradalle ve Maunler. gibi. üstatların ilimlerinden ve irfanlarından istifade etmişti. "Fransız Sosyoloji Mektebini Hazırlayanlara Göre Devlet Fikri" konusunda hazırladığı tezi ile diplomasını pek iyi derecede aldıktan sonra yurda dönmüş, 1936 da İstanbul Hukuk Fakültesine Amme Hukuku Doçenti tâyin edilmiş, 1943 de profesörlüğe yüseltilmişti. O zamandan beri fasılasız Esas Teşkilât Hukuku okutuyordu.

Kübalı, yüz lira asli maaş alıyordu. Ama mesleğine o derece bağlıydı ki, maddi durumundaki sıkıntıya rağmen avukatlık yapmazdı. 1938 ile 1943 seneleri arasında ek vazife olarak Boğaziçi lisesinde felsefe hocalığı kabul etmişti. Birkaç seneden beri de Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulunda İnkılâp Tarihi dersleri veriyordu. 1948 . 1950 seneleri, arasında. Hukuk Fakültesi Dekanlığında bulunmuştu.

İdeal hoca

Kübalı ideal bir hocaydı. Derin kültür gelişmeleri geçirmiş bir inkilâp memleketi olan Türkiyede Üniversite öğretim üyelerinin sadece bir öğretici değil, ayni zamanda birer yetiştirici olmaları zaruretine inanıyordu. Bütün hocalığı boyunca gençliğe hak ve hakikat sevgisini, hürriyet aşkım, vazife ye mesuliyet duygusunu, objektif ve tarafsız düşünme alışkanlığını aşılamağa çalışmıştı. Talebelerinde en çok kızdığı şey nemelâzımcı"lıktl

Kübalı, öğretini vazifesini yerine getirirken Türk hukuk ve siyaset hayatı için son derece faydalı bazı esterler de hazırlamıştı 1949 da Ankarada toplanan Maarif Şûrasında "Demokratik Terbiye" mevzuundaki raporun hazırlanmasında ve umumi heyette savunulmasında çok faal bir rol oynamıştı. Gene ayni sene, Seçim Kanunu Tasarısını tetkikle vazifelendirilen ilim heyetinin çalışmalarına katılmış, fakat bu arada,o zamanki; Temyiz Başkanı Halil Özyörüğün o zamanki iktidarı _C.H.P.- tutan taraflı hareketleri yüzünden komisyondan istifa etmişti.

Hukuk Fakültesindeki Dekanlığı sırasında, 1949 senesinde, halen müdürü bulunduğu Mukayeseli Hukuk Enstütüsünü tesis etmişti. Ayrıca Enstütü tarafından "Mukayeseli Hukuk Araştırmaları- Dergisi" adıyla bir mecmuanın neşri imkânlarını da hazırlamıştı.

Yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da hayli nam salmış olan Kübalının çeşitli dillere çevrilmiş etüdleri ve yabancı mecmualarda yayınlanmış makaleleri vardır. Ayrıca Kübalı, bu güne kadar yapılmış Milletlerarası kongrelerde de memleketimizi başarıyla temsil etmiş ve alâka toplayan raporlar hazırlamıştı. Milletlerarası Hukukî İlimler Cemiyeti İcra Komitesi azalığına seçilmişti. Aynı zamanda Fransız Mukayeseli Hukuk Cemiyetinde, Milletlerarası Mukayeseli Hukuk Mecmuası Himaye Komitesinde ve İnsan Haklan Akademisinde azaydı.

NEFES

Allaha kul olduk "Kalû belâda"
Yalnız bu yolda ikrarımız var;
Üç günlük ömür isin kalıbe dünyada
Kula kul olmamak kararımız var.

Hayra hayır oluruz, şerre belâyız,
Bu zevk-i cidale pek müptelâyız;
Fazilet ehline biz müktedayız.
Bizim de nurumuz ve narımız var.

Dertliyi, devaya muhtaç değiliz;
Asiyiz, duaya muhtaç değiliz,
Fakiriz, ataya muhtaç değiliz;
Kibirli değiliz, vekarımız var.
Katre görünürüz, umman gibiyiz;
"Ben Nuhum!" diyene tufan gibiyiz
Farûka yakışan ferman gibiyiz;
Bir ruhu adalet medarımız var.
Kâbe-i mahviyet âsitanıyız
Mağrurun adüvvü bi amanıyız;
Tabasbus ehlinin hasm-ı canıyız,
Misli bulunmaz bir şiarımız var.

Bu minnethanede araba neyiz?
Heyheyler içinde nâle-i neyiz,
Canana sunulan cur'a-i meyiz
Ne yaman tesiri sehharımız var.

Gedaya gedayız, sah ile şahız,
Bazan pür nesveyiz, hazan pür, ahız,
Asla diyemeyiz "Biz bi günahız",
Kemend-i sevdada şikârımız var.

Sakın zannetmeyin hülya perestiz,
Ne dünya ve ne de ukba perestiz,
Mecnunuz, yalnız Leylâ perestiz,
Bizim de dilimiz, düdarımız var.

Hüseyin NAİL (192k, Niğde)

Kübalı, önümüzdeki Eylül ayında Varşovada yapılacak milletlerarası bir konferansa katılacak ve gene ayni ay içinde Lüksemburgda konferanslar verecekti. Fakat heyhat! Kübalı Varşovaya ve Lüksemburga gidebilecek miydi? Kübalıyı davet edenler, gtelemiyeceğini işitince, herhalde sebebini merak edecekler, araştınp öğreneceklerdi. Sonra da hayretler içinde kalacaklardı. Bir Anayasa profesörü, Anayasa hakkında fikrini söylediği için bakanlık emri-. ne alınmıştı!

İktidarın tedbirleri

İstanbulda hava değişince, bu haftanın ortalarına doğru İktidar bir kaç tedbir almak lüzumunu hissetti. Salı günüydü. Vakit öğleye geliyordu. Millî Eğitim Bakanı Celal Yardımcıya Ankaradaki makamında haber verildi: Başbakan telefonla Istanbuldan kendisini arıyordu. Celâl Yardımcının yanında misafirler vardı. Mükâleme uzun sürmedi: Menderes kendisini İstanbula istiyordu. Milli Eğitim Bakanı ilk uçakla hareket etti. Ertesi günkü gazetelerde Celâl Yardımcı tarafından verildiği kaydıyla bir beyanat meşhur A. A. vasıtasıyla yayınlandı. Yardımcı Üniversite mensuplarına şiddetle hücum ediyor, hattâ onları tehdit ediyordu. Fakat beyanattaki "bu zevata hatırlatmak yerinde olur ki., "sormak lâzım gelir ki..." gibi tâbirler başka bir kimsenin, bizzat Menderesin üslûbunu pek hatırlatıyordu.

Zaten Yardımcının İstanbula gelişinden bir gün evvel D. P. İl Başkanı Cemil Bengü Üniversiteye giderek temaslar yapmıştı. İktidara mütemayil profesörler üzerinde de dikkatle işleniyordu. Herkes, ilk Yargıtay hakimlerinin tekaüde sevkedildiği günleri hatırladı. O zamanki Yargıtay Başkam Bedri Kökere hareketin "icranın tamamiyle kanuni bir tasarrufu olduğu" söyletilmemiş miydi? Şimdi, aynı tezi müdafaa edecek bir profesörün arandığı anlaşılıyordu. Fakat haftanın ortasında böyle biri henüz keşfedilmemişti.

İstanbulda, Üniversite çevresinde, Kübalı hâdisesi mesel'e yapılırsa İktidarın çok sert davranacağı, zira her şeyin göze alındığı, bundan en ziyade Üniversite Muhtariyetinin zarar göreceği, kim olursa olsun herkesin Kübalının akibetine uğrayabileceği fikri yayılmak isteniliyordu. Halbuki sükûnetle, fırtına atlatılabilir, "Müessese kurtulabilir"di. Biraz sessizlik ve hareketsiz kalmak kâfiydi. Danıştaya müracaat, Sıddık Sami ve Ragıp Sarıcaların avukatlığı gibi "gösteriler"den kaçınmak lâzımdı. Hem Kubali, vazifesinden uzaklaştırılmamıştı ki.. Nihayet altı ay sonra Bakan onu kürsüsüne iade edebilirdi. İşi bir kuvvet yarışına dökmekte ne fayda vardı?

Bu haftanın ortasından itibaren Yardımcı da,' Bengüye yardımcı oldu. Millî Eğitim Bakanı bir bakıma "Karşımıza çıkmayın" dememiş miydi?

Diğer taraftan bu haftanın ortasında Çarşamba günü, Kübalı hadisesi dolayısıyla da İktidarca son derece zarur, hissedilen Üniversiteler Kanunu tasarısının önce D. P. Grubunda görüşülmek üzere B.M.M. ne sevkedildiği haberi A. A da yer alıyordu. Böylelikle İktidar, Üniversitelerimize istenilen istikameti vermeyi düşünüyordu. Ama böyle bir kanunun huzur değil, huzursuzluk getirteceği muhakkaktı. Gelecek günler, Üniversite mevzuundaki pek çok hâdiselere gebe idi.

Tesirli sükûnet

Bu sırada Üniversite hocalarından bir ciddî zümre ise, kendi anla-

dıkları manada sakindiler. Politikacı değillerdi. Reklam peşinde de koşmuyorlardı. Ama ilmin istiklalini korumak, Kübalının hakkını hukuki yollardan birlikte aramak, onunla fikir birliği halinde olduklarım göstermek niyetindeydiler. Kübalının dediklerini kendileri de söyleyeceklerdi. Bir ilim adamı kanaatlerini, hele ihtisası dahilinde olan mevzularda saklamak zorundaydı. Söyleyeceklerdi, konuşacaklardı. Hayır, siyaset, gündelik siyaset yapmayacaklardı. Zaten Yardımcının kararının bu bakımdan iptali lâzımdı.

Hafta içinde Üniversitede emniyet tedbirleri' sıklaştırılmıştı. Talebeler arasına eli çantalı ve kitaplı bol miktarda sivil polis sokulmuştu. Bunlar yetmiyormuş gribi, Üniversite binasının etrafı askerler tarafından kordon altına alınmıştı. Emniyet tedbirlerinin arttırıldığı bu sırada, Çarşamba günü Celâl Yardımcı Üniversiteye geldi. Üniversitede Rektör, Dekanlar, Emniyet Müdürü ve 1. Şube Müdürünün iştirâkıyla bir toplantı yapıldı. Bu toplantıdan çıkan Rektöre bir gazeteci "Üniversite içinde karakol mu kurulacak?" diye sormuş, buna karşılık Rektör de "Üniversite binalarının tamiri meselesini konuştuk" diye cevap vermişti. Artık Rektör de ne söyliyeceğini bilemez bir hale gelmişti.

Talebelere gelince, onlar hakikaten üzgündüler. Kübalı, çok takdir ettikleri bir hocaydı.

"Kazık hoca"

Talebeleri Kübalıya "Kazık Hoca" derlerdi. Fakat yine talebelere sorarsanız onu centilmen, ince, imtihanlarda hüsnüniyetli, kısacası iyi bir adam olarak tarif ederlerdi. Kübalı çok ateşli bir hürriyetçi ve devlet hâkimiyetinin hukukla sınırlandırılması prensibinin şampiyonu olması dolayısıyla Fransız hukukçusu Leon Duguit'ye hayrandı. Kübalının Duguit hayranlığı ona gıyabında takılmak isteyen muzip talebelerine belli başlı k a y n a ğ ı teşkil - ederdi. Meselâ bir Hukuk Fakültesi talebesine, "Kübalı nasıl meşhur oldu?" diye bir sual sorsaydınız "Dayızadesi Duguit'in mirasına konmakla". "Kübalının ne yaptığı görülmemiştir?" diye sorsaydınız "Duguit'nin fikirlerini cerhetmediği" cevabını alırdınız. "Kübalı en çok ne der ?" diye sorsaydınız, "Duguit diyor ki arkadaşlar" derlerdi.

Kübalı talebelerine karsı hüsnüniyetli idi. Fakat müsamahakâr değildi, İyi yetiştiğine kani olmadığı talebelerini taş çatlasa sınıf geçirtmezdi. Kübalının, ablasının yetim, kalmış çocuğunu yeğenini- Esas,Teşkilât Hukukundan üç defa üstüste dön dürdüğü ve neticede hukuk tahsilini terkettirdiği herkesin malûmuydu. Kübalının' "mahkeme" yerine "muhakeme" diyen, iki mefhum arasındaki farkı iyice kavrıyamamış bir talebesine de Esas Teşkilât Hukukunu" yutmuş olmasına rağmen geçer not vermediği meşhurdu. Kübalı, Esâs Teşkilat Hukuku derslerinde bilhassa hakimiyetin tahdidi bölümüne ehemmiyet verirdi.

Mesai arkadaşları da, Kübalı ile gayet rahat çalıştıklarım ifade ederlerdi. Doçentlerine, asistanlarına, suiistimal edilmiyeceğine kanaat getirdikten sonra geniş hürriyetler verirdi.

Kübalı orta boyluydu. İnce bir yapısı vardı. Daima ciddi dururdu. Saçları tamamiyle kırlaşmış olmasına rağmen dökülmemişti. Dört kardeşi vardı. İkiz olarak dünyaya gelmişti. İkiz kardeşi Hasan Nail Kübalı

Hüseyin Nail Kübalı
Talebelerin gözüyle

İstanbulda diş tabibliği yapmaktaydı. Hüseyin Nail Kübalının aynen iki ablası, bir de ağabeyi mevcuttu.

Kübalı sigara kullanır, çok yorgun olduğu akşamlar da evinde bir iki kadeh rakı içerdi. Rakıyı bütün alkollü içkilere tercih ettiğini söylerdi. Bıkmadan, usanmadan, yorulmadan çalışır, çalışırdı. Hoşsohbetti. Mükemmel bir aile babasıydı. Çocukları Sevgi ' ile Işıka bayılırdı. Düzgün ve rahat konuşurdu. Gevrek, tesirli bir sesi vardı. Cümleleri arasına serpiştirdiği ve nevi şahsına, münhasır bir şekilde telâffuz ettiği "arkadaşlar" ve "efendim" .kelimeleri konuşmasına ayrı bir hususiyet verirdi.

Şairdi. Evet, Hüseyin Nail Kübalının en iyi tarifi buydu. Şairdi Ama ayakları yerde bir şair!

Üslûp aynıyla insandır

Geçen hafta içinde İstanbula bütün bunlar olup biterken Ankarada D. P. nin nim resmi organı Zaferde bermutat dehşetengiz olan bir başyazı yayınlanıyor ve okuyanların tüylerini diken diken ediyordu. Bu haftanın başında Salı günü Zaferde dört sütun üzerine boy gösteren "Muhalefetin ulemayı rüsumu" başlıklı yazının altında eğer Zafer imzası bulunmasaydı ve Zafere bu tip yazıların kim tarafından yazıldığı malûm olmasaydı, okuyucular gözleri kapalı bu yazının Rosenberg'ten veya Ehrenburg'dan tercüme olduğuna yemin edebilirlerdi. Yani, bir "tek parti sistemi"nin teorisyeninden.. Hakikaten o makalesinde Zafer, tek cümleyle şöyle diyordu: İlim Parti içindir! Muharrir şunları yazmaktan zerrece çekinmemişti: "Kendi siyasî tarihimizin ve kendi bünyemizin içinden hâdiselere bakmak şarttır. Türk Demokrasisi, dipdiri ve mevcut, hali inkişafta bir uzviyettir İlim bunu tetkik ederek kitaplarım yazacaktır. Bunu tetkik etmeden başka kitaplardan hafızvari fetvalar çıkarmak bizim nazarımızda ilim değildir."

Bu hesaba göre, ilim için mukayese metodunu kullanmak ilimden uzaklaşmak demekti. Yabancı kaynaklara baş vurmak ihanet manasına geliyordu. Kütüphaneleri yabancı müelliflerin tarih boyunca meydana getirdiği eserlerden ayıklamak lâzımdı. Ortada incelenecek, kitabı yazılacak yalnız ve yalnız bugünkü Türk Demokrasisi vardı. Başka Demokrasilere ait lâflar ağza alınmamalıydı. Daha doğrusu bugünkü Türk Demokrasisinden başka demokrasi yoktu ki!.. İlim adamı oturup bizim demokrasimizin kitabını yazacak, başka seslere kulaklarını tıkayacaktı. Sadece olan bitenler, yapılıp edilenler tesbit edilerek bunların doğruluğu, güzelliği hakkında fetva verilecekti.

Eh, totaliter dünyada zaten ilim bahsinde bunlardan başka bir fikir] ortaya atılmıyordu. Acaba şu Zafere bir "gizli komünist" sızmıştı da, bütün bu lâflar onun başının altından mı çıkıyordu ?

Dik adam

Bu haftanın ortasında hâdiseler işte bu vaziyetteydi.. Her an yeni bir gelişmeyi beklemek lâzımdı. Bütün fırtınalar , arasında bir adamın dimdik durduğu görülüyordu: Hüseyin Nail Kübalı! Hücumların hepsi, üzerinden akıp gidiyordu. Yirmi iki seneyi; aşan hocalık hayatında adı bir tek dedikoduya karışmamış, sadece hocalıktan aldığı maaşla geçinmek zorunda olduğu için ömrü boyunca otobüs ve tramvayların gedikli müşterisi kalmış bir adamın çekinecek nesi vardı ki ? Vazifesini yap, mıştı, vazifesini yapacaktı. Geceler yattı mı, Hüseyin Nail Kübalı mışıl mışıl uyuyordu.

Kıbrıs

Hürriyetin fiatı

Geçen haftanın ortasında, Lefkoşenin merkezindeki Selimiye Camiinin avlusunda toplanan binlerce Türkün kararlı çehreleri Üzüntülüydü. Oraya hürriyetin fiatını ödiyen arkadaşlarının namazını kılmaya gelmişlerdi. Namazdan sonra muazzam kalabalık Atatürk Meydanından geçerek. şehrin, kuzeyindeki mezarlığa doğru ilerlemeye başladı. Otuzaltı saat içinde sekiz silâhsız Türkü şehit ederek Yeşil Adada asayiş rekorunu kıran İngiliz askerleri yol üzerinde gözükmeyi münasip bulmamışlardı. Önde iki Türk bayrağı taşıyan iki genç ve Türk topluluğunun liderleri ve daha geride büyük bir Türk bayrağı taşıyan oniki genç gidiyordu. Onların arkasında klüplerin formasını giymiş dokuz genç futbolcu vardı. Futbol takımının geriye kalan iki oyuncusu, gözleri yaşlı Kıbrıslıların taşıdığı, Türk bayraklarına sarılı tabutların içindeydi. Kalabalık sessizdi. Fakat derin bir kederin susturduğu bu binlerce Türkün ne düşündüğü, gençlerin ellerinde taşıdıkları dövizlerde belliydi: "Kardeşlerimiz için ağladığımız şu anda, millî mücadeleye devam edeceğimize söz veririz" diyorlardı. "Ya taksim ya ölüm" artık binlerce Türkün parolasıydı.

Dr. Fazıl Küçük

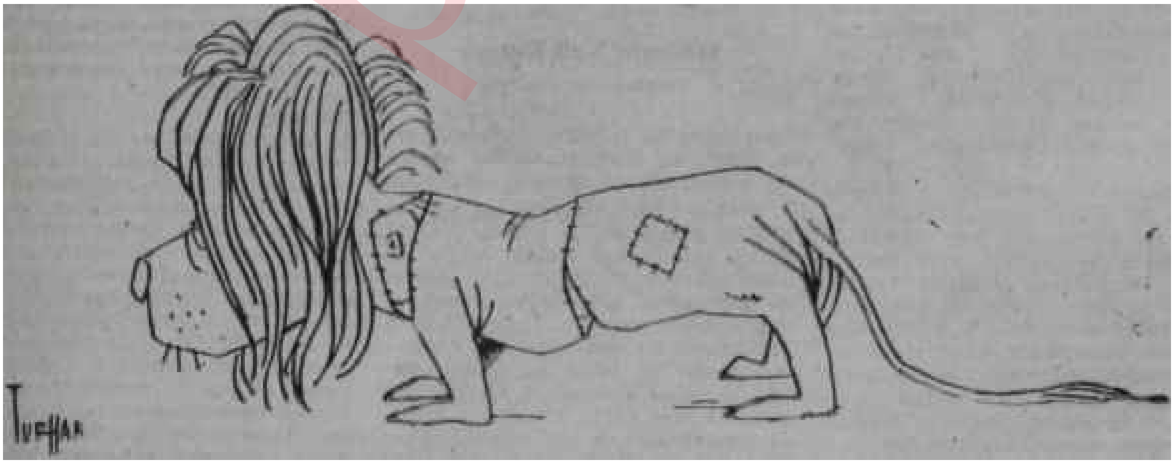
Dr. küçük ama, dert büyük

Coplar

Resmi dost İngilterenin tepeden tırnağa kadar silâhlı Enosis'cilere bile reva görmediği, bu beklenmedik sertlik vatan sathında kin ve nefret uyandırdı. Geçen hafta Meclis kürsüsüne çıkan D. P. Milletvekili Sabri Dilek, bu infiale tercüman oluyordu. "Haklı dâvalarını izah için miting yapan Kıbrıslı kardeşlerimiz" karşılarında "zırhlı otomobiller ve ölüm saçan mitralyözler" bulmuşlardı. "İngiliz askerlerinin bu tecavüzü" hiçbir surette affedilemezdi. Muhalefet adına konuşan Hasan Reşit Tankut da aynı acıyı ve nefreti duyduğunu belirtiyordu. Vatan sathında muvafık muhalif 25 milyonun halen duyduğu, his buydu.

Bu hissin tesiri altında kalan üniversite gençliği meşhur Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununu unutmuştu. Geçen haftanın son günü Ankaranı'n Cebeci semtinde bir kaynaşma vardı. O sabah bir kâğıt elden ele dolaşmaktaydı. Kâğıtta "Saat 15 de Cebecide Fidanlıkta buluşmak üzere bu kâğıdı bir başka arkadaşına ver" yazılıydı, Öğleden sonra talebeler ikişer üçer gruplar halinde Fidanlık civarındaki sokaklarda toplanmaya başladılar. Saat 15 de seçimler sırasında resmî miting meydanı olan Fidanlığı ellerinde "Kıbrıs Türktür" pankartlarını taşıyan gençler doldurmuştu. Yol kenarında bekliyen bir polis arabasından inen memurlar, müdahele etmekte gecikmediler. Niyetlerinin "sessiz bir miting" yapmak olduğunu söyliyen gençler, polisin "dağılın" ihtarım dinlemediler. Pankartlar ellerinde Kızılaya doğru yürümeye koyuldular. Polis otomobillerinin telsizleri çalıştı. Biraz sonra Velvo markalı arabalara bindirilmiş göz yaşartıcı bombalarla mücehhez hazır kuvvet ekipleri yetişti ve gençlerin önünü kesti. Otomobilden inen sivil giyinmiş yaşlı bir Emniyet âmiri, içinden hak verdiği gençleri yatıştırmayı denedi: "Arkadaşlarım" diye söze başladı. "Hislerinizi anlıyor ve iştirak ediyorum ama, müsaadesiz miting yapmaya hakkınız yok" diyordu. Bu tatlı sözlere hissiz kalmıyan gençler bir ara dağılır gibi oldularsa da çok geçmeden meydanın diğer bir köşesinde toplanmaya başladılar. Hep bir ağızdan İstiklâl Marşını söylüyorlardı. Ama Milli Marşın hazırol vaziyetine geçirdiği tatlı dilli polislerin marş biter bitmez çehreleri değişti. Meşhur coplar tatlı dilin yerini aldı. "Dağılın, kaybolun ortadan" ihtarları devam ederken coplar çalışıyordu. Bu arada bazı gençler de

İNGİLİZLER KIBRISTA SİLAHSIZ TÜRKLERE ATEŞ AÇTILAR (Gazetelerden)

İNGİLİZ ASLANI!

polis arabalarına bindirildiler. Yarım saat sonra Fidanlık meydanında kimse kalmamıştı. Fakat hukuk bilgileri cop sallayanlardan az olmıyan genç ler, Sıhhiyede tekrar toplandılar. Sıhhiyede dağıtılan gençler Kızılay - daydılar. Talebe - polis oyunu gece de devam etti. Saat 20.30 da gençler Ankara Sineması önündeydiler Tam hareket edecekleri sırada, süngülü askerler, gaz bombalarıyla mücehhez emniyet kuvvetleri ve atlı polisler sinemanın etrafını sardılar. Bilet alıp, sinemanın sıcak salonuna sığın gençleri polisler ve askerler kapıda saatlerce beklediler.

Cumhuriyet Hükümetinin kuş uçurtmayan asayiş sever polisleri, şehirdeki emniyet tedbirlerini arttırmıştı. Fakülte ve yurt binaları etrafında silâhlı askerler nöbet tutuyorlardı. Bilhassa İngiliz ve Yunan Elçilikleri, İngiliz Kültür Heyeti binası önünde fevkalâde emniyet tedbirleri alınmıştı. Atatürk Bulvarı üzerinde gece 9'dan sonra beş kişiden fazla toplu gezenlere, polisler dağılmalarını söylüyorlardı. Neredeyse Ankarada sokağa çıkma yasağı ilân edilecekti! Bu çok sıkı emniyet tedbirlerinden sonra, iş artık mes'ullerin aranmasına gelmişti. Seçimler sırasında meşhur olan 1 inci Şube Müdürü Bicioğlunun kuvvetleri, "Suçlular"ıBahçelievlerdeki Talebe Federasyonu Genel Merkezinde elleriyle koymuş gibi buldular. Federasyon Başkanı, idare heyeti üyelerini, muhasibi ve diğer başkalarını yakalayıp nezaret altına aldılar. Seçimlerden beri alışılan bu manzarayı hiç kimse yadırgamadı. Ertesi gün sabahın erken saatında bu "Sessiz miting"in failleri serbest bırakılıyordu. Ankaradâ asayiş berkemâldi.

Atlatılan tehlike

Doğruu istenilirse, pek çok Ankaralının yatağında Sakin uyuduğu o gece şehir bir tehlike atlatmıştı. "Müsaadesiz miting" günlü bir 6/7 Eylül hâdisesi pek âlâ tekrarlanabilirdi. Tekrarlanmadıysa bunda, Ankara valisinin polisten yetişmiş olmasının büyük rolü Vardı. O yüzden, 6/7 Eylül akşamı İstahbuldaki Vilâyet binasında bulunanlar gibi şaşırmamıştı. Talebelerin millihislerle galeyana gelmiş bulundukları herkes tarafından biliniyordu. Fakat şehirde, bir fırsat bekleyen çok sayıda -on. binlerce, çapulcunun varlığını gençler bilmiyorlardı. Karışıklık vukuunda onlar Yenişehire iniverecekler ve marifetlerini göstereceklerdi. Kemal Aygün o yüzden herhangi bir kıvılcımın çıkmamasına her şeyden çok dikkat etmişti. Nitekim tehlike geçiştirildikten sonra, kimsenin hürriyetinin tahdit edilmemesine bilhassa itina gösterdi. Gençler heyecanlıydı, bunu tabiî görmek lâzımdı. Bizzat onların hareketini önliyenler, aynı hisleri duymuyorlar mıydı?

Koç Talebe Yurdu önünde devriye gezen süngülü jandarmalar
Ne olur ne olmaz!

Kararlı sükûnet

Kıbrısta da geçen hafta başındaki fırtınalı günlerden sonra kararlı bir sükûnet hâkimdi. Kıbrıslı Türk liderlerinin ve Menderesin sükûna davet eden sözleri tesirini göstermişti. Bilhassa Müftü Dânâ Efendi Ve oğlu avukat Ali, sükûnun tesisinde büyük gayret gösterdiler. Kış güneşinin ısıttığı evlerin balkonlarında, Lefkoşeli Türkler, taş, sopa ve şişeleri temizliyen İngiliz askerlerini sessiz seyretmekteydi, Atatürk Meydanı normal halini almıştı. Dükkânlar açılmış, iş adamları günlük ticaretlerine başlamışlardı. Mektep talebelerinin üzerinde "Taksim" yazılı defter kâğıtları dağıtmaları bu sakin manzarayı bozmadı. Sükûnete kavuşan Adadaki tek hâdise, bir İngilize ait olan dükkânın yakılmasıydı.

"KALKINMA"

Mecmuanızın 18 Ocak 1958 tarihli nüshasının 11 inci sahifesinde "KALKINMA" başlığı ile neşretmiş olduğunuz yazı, dikkat nazarımızı çekmiştir..

Bu yazıda Konya Mebusu Himmet Ölçmene izafeten neşretmiş olduğunuz Baş Vekilimizin, "Pek çok tecrübe kazandık. Bir daha baraj yaptırırsam yarı fiatına yaptırırım. Tecrübesizlik yüzünden şimdiye kadarkileri pahalı yaptırdık, bilmiyorduk, demiştir" şeklindeki beyan üzerinde durduk.

Bu konuşmalara ait "tape"den aldığımız kısımda, böyle bir beyana rastlamadık. Zabıtlardan aldığımız Himmet ölçmenin ifadesi aynen şudur:

"Keza Sarıyar barajının açıldığı gün, Sayın Baş Vekilimizin bir cümlesini hatırlatmak isterim. İffahar edebiliriz, bundan sonraki işlerimizi, barajlarımızı inşallah kendi müteahhitlerimiz ve kendi mühendislerimiz vasıtasıyla yapacağız, demişlerdi." şeklindedir.

Mühendis Mithat Resnelioğlunun mecmuanıza akseden beyanları ise tamamen indî ve şahsi mütalealar olmaktan ileri geçemez. Zira, Mithat Resnelioğlu, kendisinin de beyan ettiği şekilde Demirköprü barajında, müteahhit yanında çalışan bir mühendis olup, çalıştığı pozisyon itibariyle ne işin durumu ve ne de gidişatı hakkında selâhiyetle mütalea beyan edecek mes'ul bir şahıs değildir.

Kendisinin DSİ Umum Müdürlüğüne, bahsettiği hususlarda her hangi bir mektubu veya müracaatı vaki değildir. Rakam ve delillere dayanmayan sözlerin aksini ispat için her hangi bir mütaleada bulunmayı zayit addederiz.

İnşaat Mühendisleri Odasının toplantısındaki konuşmalara müsteniden mecmuanızda yer almış bulunan mütalealardan, 2 baraj yerine 1 baraj yapıldığı keyfiyeti ise kafiyen varid değildir.

Barajların umumî maliyetleri, mukavele tipi, bu tipin hususiyetleri hakkında sorulan muhtelif suallere T. B. M. M. Bütçe Encümeninde uzun cevaplar verilmiş ve izahlarda bulunulmuştur.

Şurasını beyan etmek isteriz ki, sütunlarınıza sığmıyacak kadar uzun rakamlara müsteniden yapılan tahliller göstermiştir ki, ne müteahhitlere fahiş bir kâr sağlanmaktadır, ne de inşaatların maliyetlerinde kabil

li müdafaa ve kabili izah olmayan artışlar mevcuttur. Maliyetlerin münakaşasında, ekseriya maliyetin muh telif unsurlarından birisi, mecmu maliyetle mukayese edilmekte ve bu sebeple de yanlış neticeler istihraç olunmaktadır.

Bir baraj inşaatı topyekûn maliyeti.

1. İdarenin kontrol ve murakabe masrafları
2. Müşavir Mühendislik hizmetleri
3. Bizzat baraj ve müteferri inşaatların mukavelelerinin yüklediği külfetler
4. İdro . elektrik teçhizatın bedeli
5. Hava hatları ve muhavvile merkezleri
6. İnşaatı yapmak için lüzumlu makinelerin ve bunların yedek parçalarının bedeli
7 İltisak, irtibat yolları ile, tebdili güzergâhı yapılan yollar ve demir yollan
8. Baraj gerisinde teşekkül edecek olan göl sahasındaki arazi ve köylerle, baraj ve şantiye tesislerinin ve yollarının icâp ettirdiği istimlâk giderleri
9. Kredi faizleri

gibi unsurlardan müteşekkildir.

Ekseriya barajın keşif bedelinden bahsedildiği zaman, sadece baraj ve müteferri tesislerin mukavelelerinin yüklediği külfetler nazarı itibare alınmaktadır. Bazen yukardaki birkaç kalem yekûnunun, bazen de hepsinin mecmuunun zikredilmesi, yanlış mukayeseler dolayısiyle bir takım sui tefehhümlere sebebiyet vermektedir.

Seyhan, Demirköprü, Kemer ve Hirfanlı barajları gibi hakikaten mü. hendislik literatüründe büyük tesisler olarak adlandırılabilecek olan ve inşaat tekniği bakımından fevkalâde muğlak bulunan bu barajların zamanında, iyi işçilik Ve malzeme kullanılarak ve makûl maliyet sınırlan İçerisinde insanları için her türlü tedbirler düşünülmüştür. Bu maksatla, dünyaca tanınmış ve bu işlerde tecrübe sahibi bir müşavir mühendis angaje edilmiş ve projeler, Türk mühendislerinin de muayyen kısımlarda iştiraki sağlanarak mezkûr müşavirce hazırlanmıştır.' Bu dahi kâfi görülmeyerek ve önlenmesi mümkün olan her türlü hatâları önlemek maksadıyle, dünyaca şöhreti bulunan ferdî otoritelerden mütevekkil bir heyet tarafından müşavir mühendisin yaptığı projeler tetkikten geçirtilmiştir. Ayrıca bu heyet zaman zaman iş' yerlerini ziyaret ederek, inşaatın emniyeti ve maliyeti ile ilgili tavsiyelerde bulunmuştur.

İşyerinde müşavir mühendisin, bu işlerde tercübe sahibi 8-10 mühendisi, idarenin yüzü mütecaviz teknisyeni içine alan teşkilâtına teknik müşa. virlikte bulunmuş ve bulunmaktadırlar.

İşin sahibi idare olup, her türlü karar İdarece verilmektedir.

Bu itibarla, hakikaten devasa olan bu tesislerin, mühendisliğin iki temel prensibi olan emniyet ve iktisat şartlarına riayet olunarak inşa edilmesi ne azami dikkat ve gayret sarf edilmiş ve edilmektedir.

Bu tesislerin ilk maliyetleriyle nihai maliyetleri arasında vasati olarak % 33 bir fark mevcuttur. Bu fark, mezkûr işlerin rantabilisini kafiyen değiştirmiyeceği gibi, tamamen kabili izah ve kabili müdafaadır. Esasen 2490 sayılı kanun, % 20 ye kadar artısı derpiş etmekte ve bunun için her hangi bir muameleye lüzum görmemektedir. 6200 sayılı kanuna bağlı ihale esasları ise su işlerinde bu miktarı % 30 a çıkarmıştır.

• Keşifte meydana gelen farkın muhtelif sebepleri vardır Bu sebeplerin başlıcaları işe girişildikten sonra, başlangıçta işin bir cüz'ü tamı olarak düşünülmeyen bir takım yeni iş ünitelerinin muhtevaya dahil olması, böylece iş şümulünün genişletmesi, evvelce tahmin edilmeyen tabii şartlardan dolayı iş kalemlerinde emin bir inşaatın icap ettirdiği değişiklikler, yeniden çıkan kanunların tahmil ettiği vergiler ve işçiye tanıdığı sosyal hakların yüklediği vecibeler, bilhassa uzun süren işlerde, zamanla isçi rayiçlerinde ve malzeme fiatlarında vuku bulan değişiklikler, esaslı proje tadilleri ve ilk tahminlerin bir miktar düşük olmasıdır.

Bu hususlar, objektif bir şekilde kıymetlendirilme dikçe meydana gelen' artışların, iş organizasyonuna yüklenmesi riyazi bir hata ve insafsız bir hükümdür.

Efkârî umumiyeye şunu arzetmek isteriz ki, bu mukaveleler dolayısı ile ne müteahhitlere fahiş kârlar sağlanmış ve ne de israfa sebep olunmuştur.. Meydana getirilen tesisler, makûl maliyet sınırlan içinde, Zamanında ve hattâ zamanından evvel, emin imalatlar olarak, iyi kalitede işçilik ve malzeme kullanılması ile Tneydana getirilmiş ve getirilmektedir. Bu tesislerin meydana gelmesinde pek çok Türk mühendis, teknisyen ve işçisinin emeği geçtiği ve hakikaten bundan böyle yapılacak işler için pek çok kimsenin tecrübe kazandığı ve fakat bunun israf ve masraf karşılığı bulunmadığı ve İdarenin murakabe ve kontrolünün gayet titizlikle işlemekte bulunduğu ve bu tesislerle ilgili olarak her hususa umumî beyanlar yerine rakamlarla cevap, verecek durumda bulunduğumuzu katiyetle beyan ederiz.

Kontrol teşkilâtlarında çalışan yüzlerce mühendis ve teknisyenin adeta bir nöbetçi titizliği ile ve büyük bir feragat ve şevkle, bu işlerin memleket menfaatına en uygun bir şekilde ikmalini takip ettiklerini ayrıca kaydetmek benim için bir vazifedir.

DSİ
Umum Müdür V.
S. Demirel

Yavuz hırsız

Geçen hafta Kıbrısta vuku bulan hâdiselerden sonra, hürriyetsever İngiliz basınının hürriyete indirilen bu dz 'beye karşı sesini yükseltmesi, hiç değilse susması beklenirdi. Fakat hayır, İngiliz basını olan bitenden, Türk hükümetini ve Kıbrıslı liderleri mesul tutuyordu. Şimdiye kadar Türkiyeyi methetme fırsatını hiç kaçırmayan Muhafazakâr Daily Telegraph bile. Türkleri kuvvet gösterisine baş vurmakla suçlandırıyordu. Cumhuriyet Hükümetinin şimdiye kadar gösterdiği itidali pek beğenen Daily Telegraph, Rumların şiddet hareketlerinin yıldıramadığı İngiliz Hükümetinin, bu gösterilere de metelik vermiyeceği tehdidini savuruyordu. Türkler, taksim istiyordu. Pekâlâ, Kraliçenin Hükümeti bunu son çare olarak düşünecekti. Ama böyle bir gösteri bu ümid kapısını da kapıyacaktı! İngiltere derhal yeni hal çaresini ilân etmeliydi. Kıbrıs Türklerinin ayaklanması Türkiyenin İngiliz plânını pek beğenmediğinin deliliydi. Ama girişilen şiddet hareketlerinin tehdidi altında plânın tâdil edildiği intibaı verilmemeliydi.

Türkiyede duyulan üzüntü ve nefret ile Fleet Street'in soğuk ukalalığı arasında bir uçurum vardı. Bu tehdide rağmen, resmî İngiliz dostluğuna kıymet veren Cumhuriyet Hükümeti Kıbrıslı liderlerin ardından Adalılara sabır ve sükûnet tavsiye ediyordu. Bu hafta başında Kıbrısa dönen, "Ya Taksim, ya ölüm" formülünün babası Fazıl Küçük bile "Sabırlı olun, taksim tezi er gec kazanacak" diyordu. Ama senelerdir sabreden Ada Türklerinin, daha fazla sabretmesi beklenemezdi. Ok yaydan çıkmıştı. Gizli Türk teşkilâtı, son zamanlara kadar Kraliçenin Hükümetiyle işbirliği yapan Ada Türklerini pasif mukavemete davet etmekteydi.

Kalayının sonu

İngilizler şimdi iki cephede çarpışmak zorundaydılar. Türk reaksiyonunu hesaba katmayı aklına getirmeyen defne dallı Vali acaba şimdi ne düşünmekteydi? Ankara dönüşü Lefkoşe Hava Alanında yaptığı beyanata bakılırsa, Türk görüşünü bir parça anlamıştı. "Kritik bir anda" Menderesin yaptığı sabır, sükûnet ve İngiliz dostluğundan bahseden konuşmayı methettikten sonra Sir Hugh "Türk cemaati. ve Kıbrıs Hükümeti arasındaki uzun ve sıkı dostluğu ihya etmek ve yeniden itimat içinde beraberce çahşmak"tan bahsediyordu. Ama defne dallı Vali Adada "yeni bir aafha"ya geçmekten de vazgeçmemişti. Mr. Foot'un da çok fyi bildiği gibi Ada Türklerinin itimadım sarsan bu "yani safha"ydı. Bununla beraber liberal Vali, şimdilik sakin duran Türk cemaatim çabucak unuttu. En büyük korkusu Rumların tekrar faaliyete geçmesiydi. Sağcı ve solcular arasındaki bir çarpışma ha-

riç, Adalı Rumlar halen sakindiler. Foot'un Ankara seyahatini hoş karşılamamakla beraber seslerini çıkarmamışlardı. Ama Makarios'un bir İngiliz gazetecisine verdiği beyanat hayayı elektriklendirdi. Meşhur papaz İngiltere Hükümetinin halen Türk görüşüne tamamiyle bağlandığını söylemekteydi. Bu haber Adada çabucak yayıldı. Uzun zamandır sesi çıkmayan Grivasın tekrar faaliyete geçeceği söyleniyordu. Maltadaki 600 komando acele Adaya getirilmişti. Geçen haftanın sonunda İngiliz asker. leri bir haftalık alış verişlerini birden yapıyorlardı. Tatlı dilden ümidini kesmiyen Hugh Foot Pazar sabahının 7 sinde radyo başına koşmuş EOKA - ya yeniden şiddet tedbirlerine girişmemesini ihtar ediyordu. Kıbrıstaki durum ciddiydi. Görünüşe göre defne dallı Valinin Adadaki balayı bitmişti. İki cephede harbe başlamak ihtimali kuvvetliydi. Bu Foot plânının dosyasında uyuması demekti.

Hükümet istese bile...

Foot Plânı üzerinde Ankarada geçen hafta uzun uzun görüşülmüştü, İngiliz Dışişleri Bakanı Lloyd, bu mesele için, avdetim bile bir gün tehir etmişti. Mutad üzere konuşmalar hakkında en ufak malûmat verilmedi. Türkiye Dışişleri Bakanlığı görüşmelerin "müsbet" olduğunu söylemekle yetinmigti. Selwyn Lloyd, Ankara temasları için "faydalı" diyordu. Kabine,üyeleriyle temaslarda bulunduktan ve MacMillan seyahatten döndükten sonra Lloyd, İngiliz Hükümetinin görüşünü açıklıyacaktı. Sızan haberler dununun Makarios'un korkuları hilafına değişmediğini göstermekteydi. Türkiye taksim tezinde israr ediyordu. Halk efkârının en ufak bir tavizi bile kabul etmiyeceğini haklı olarak ileri sürmekteydi. Birleşmiş Milletlerdeki kararın ruhuna uygun bir şekilde Yunanistan, Türkiye ve İngiltere arasında konuşmalara başlamaya hazırdı.- Selwyn Lloyd evvelâ muhtariyet, sonra taksim demekteydi. Hem üç hükümet arasında yapılan görüşmelerin bir netice vermiyeceğini tecrübeler göstermişti. Kıbrıslı liderlerle konuşmaktan başka çare yoktu. Daha açık bir dille Makarios'u muhatap olarak kabul etmek zaruriydi. Meşhur papazın Adaya dönmesi bu yolda atılmış İlk âdım olacaktı. "Musibet" ve "faydalı" -görüşmelere rağmen, iki tezi uzlaştırmak mümkün değildi.. Bu durumda İngiltere ne yapacaktı? Zorlunun, İngilterehih Türkiyeye danışmadan bir karara varmıyacağı ve Bağdat Paktı müttefikini bir "oldu bitti" karşısında bırakmıyacağı yolundaki beyanatına: Foreign Office'in Verdiği sert cevaba bakılırsa, Kraliçenin Hükümetinin Kıbrıs mevzu-. unda kararlı olduğuna hükmetmek lâzımdı. Londra, Kıbrıs hakkında karar vermenin kendi üstüne düşen, bir vazife olduğunu söylüyordu. Bu hususta ne Türkiyeye, ne Yunanistan'a bir veto hakkı tanınmamıştı! Sehyyn Lloyd . Fatin Rüştü Zorlu konuşmaları devam ederken yapılan bu açıklama hiç de hayra alâmet değildi. Türkiyeye tezini kabul ettirmeye çalıştıktan sonra, İngiltere demek ki Kıbrısta tek başına bir karar alabilecekti. Şimdilik İngiliz Hükümetinin en büyük korkusu, Adada mücadelenin yeniden başlamasıydı. Kıbrıstaki elektrikli hava yatışmadıkça. herhalde hiç bir şeye teşebbüs etmiyecekti. Ama Vali Sir Hugh'. un iyimserliğini paylaşan Majestelerinin Hükümeti, Adada gittikçe artan gerginliğe rağmen balayı» devrini yeniden ihya edebileceğini umuyordu. Makariosun Adaya dönmesiyle başlıyacak olan yeni plânın tatbike konması buna bağlıydı.

Kısaca, Kıbrıs meselesi bu hafta da kritik bir manzara arzediyordu. "Geri dönülmez karar" beklenmedik bir anda alınabilirdi. Türkiyede ve Adada endişeli günler devam etmekteydi. Tek ümid, Ankaradaki ikametlerinin Sehwn Lloyd ve Hugh Foot'a Türk Milletinin Kıbrıs meselesinde ne kadar azimli olduğunu öğretmiş olmasıydı. Majestelerinin Hükümeti . France . Soir muhabirinin bir Türk gazetecisinden işittiği sözleri hatırlamalıydı: "Geçen Ekimde seçim kampanyasını takip etmiştim. En ufak. köylerde bile Kıbrıs meselesiyle ilgileniyorlar, bundan heyecanla bahsediyorlar. Hükümet istese bile bu akıma karşı koyamaz."

Dış politika

Üç meçhullü muadele

Bu haftanın ortasında Ankarada, hâlâ bir çok insan kendi kendine bir suali sorup duruyor, fakat bir

Foster Dulles
Yüze duramıyor

türlü cevabını veremiyordu: Dulles niçin gelmişti ? Amerika Dışişleri Bakanının uçağı Ankaradan çoktan kalk mış, hattâ Washington'a konalı yıl olmuştu, ama meseleyi bir türlü çözememiştik. Bağdat Paktı toplantısı hakkında ne hayaller kurulmuştu! Ankara Konferansı bundan evvelkilere benzeımiyecekti. Koskoca Amerikanın koskoca Dışişleri Bakanı binlerce kilometre yolu sadece nasihat vermek için göze almamıştı ya... Ortalıkta bir sürü lâf dolaşmaktaydı: Amerikanın Pakta katılacağı veya NATO ve Bağdat Paktının birlrştirileceği, Sam Amcanın büyük bir iktisadî vardım programım müjdeliyeceği rivayet edilmekteydi. Halbuki ümidlerin hiç biri gerçekleşmedi. Zâten Dulles Ankaraya hareket etmeden evvel, Müslüman kardeşlerinin faz la hayale kapılmalarını önlemek için ümid kırıcı konuşmalar yapmayı ihmal etmemişti. Buna rağmen Pakt üyeleri hayal kurmaktan vaz geçmemişlerdi. Bir türlü Dulles'ın sadece vaaz vermek için Ankaraya geldiğine inanamıyorlardı. Dindar Dulles'ın vaazdan başka birşey getirmediği nihayet anlaşılınca hayal sukutu büyük oldu.

Hakikat ortaya çıkınca, Zaferin kurnaz başmuharriri hemen yeni bir "gizli komünist taktiği" açıkladı. Hakikaten, nihaî tebliğin yayınlanmasının ertesi günü muteber gazete şöyle diyordu:

"Modern propagandada, sureti haktan görünerek, meselâ Bağdat Paktının üzerine hayali ve hattâ lâhutî evsaf yığmak bazen doğrudan doğruya hücum etmekten daha tesirlidir. Çünkü azamî derecede mübalâğalı neticelerden dem vurarak zihinleri buna göre alıştırmak herkeste tıpkı büyük piyangoyu kazanacağına % 100 inanmış bir adamda olduğu gibi, geniş hayal dünyaları acar. Ve binnetice, ölçü diye bir şey bırakmaz, bunu müteakip, hâdisenin kendisi, tam hakikat ölçüleri dahilindeki matlup neticeleri verdi mi, bu neticeler, hayalhaneleri genişletilmiş insanlara küçük ve ehemmiyetsiz görünür ve bu, pek tabii olarak sukutu hayal vak'alarına sebeb olur.."

İşin komik tarafı şuydu ki bu "mübalâğalı iyimser" havayı bir kaç gün evvel yayan Zaferin ta kendisiydi ve üstelik dehşetli başyazar bizzat uydurduğu yalanları tekrarlanmayanları gene "gizli komünist"likle suçlandırmıştı., Zira bunlar, hiç milleti sevindirecek haberler vermiyorlardı! Kim bilir üstad belki de bu "taktik sezme kabiliyetini vaktiyle emek verdiği meşhur Aydınlık mecmuasında geliştirmişti.

Pazarlık

İlk günün falsolu seslerinden sonra, geçen haftanın ortasında Bağdat Paktının muzlim ve gayrimüslim üyeleri, herşeyi güllük güneşlik gösteren bir tebliğ neşrediyorlardı. Sanki 'Kıbrıs meselesi mevcut değil-

di. Irak İsraili unutmuştu. İran Bahreyndeki taleplerinden vazgeçmişti, Pakistan Keşmir dosyasını kapamıştı, Sam Amcadan dolar musluğunu ardına kadar açmasını bekleyen müslüman memleketlerin susuzluğunu on milyon dolarcık teskin etmişti. Hangi mucize yetmişiki saat içinde, Paktın herbiri başka türkü söyleyen üyeleıine hep bir ağızdan "Dağ Başını Duman Almış"ı okutturmaya muvaffak olmuştu ? Dünya, bu mucizeyi gazetecilerin bir türlü ısınamadıkları Paktın Genel Sekreteri Halidi ve yardımcılarına borçluydu. Genel Sekreterlik Çarşamba günü akşamı delegasyonlara tebliğin ilk - şeklini dağıtmıştı. 'Tebliğler, ne sihirdir ne keramet, her delegasyonun kendi türküsünü aksettiriyordu. Kolları sıvayıp yeniden çalışmaktan başka çare yoktu. Delegasyon şefleri hemen toplandılar ve dört saatlik nazikâne pazarlıktan sonra ne şişi, ne kebabı yakan tebliği yayınladılar Ama Sir Nuri Said' Paşayı ikna hiç de kolay olmadı. Son dakikaya kadar Irak delegasyonunun başkam tebliğde "İsrail" kelimesi geçsin diye ayak diretiyordu. Dulles'in bile bir isteği vardı: Eisenhovver Doktrini dolayısıyla ortaya çıkan "Milletlerarası Komünizm'' tabirinin yerine tebliğde "Sovyetler Birliği" ibaresinin alma---- istiyordu. Uzlaşmaktan başka çare yoktu-: "İsrail" ve "Sovyetler Birliği" tebliğde arzı endam etmiyeceklerdi. Ama hiç değilse İsrailden vazgeçen Nuri Saidin hoşuna gidecek bir cümlecik tebliğe konulmalıydı. "Orta Doğuda sulhu tehdit eden durumun adalet prensiplerine ve Birleşmiş Milletler Antlaşmasına uygun bir şeklide halli" bu sebeble kaleme, alınmıştı.. Arâpçaya. tercüme edilince bu cümle, mülteciler ve İsrallin hudutları meselelerinin Arapların arzuladıkları şeklinde halledileceği mânâsına gelecekti! Bu güzel cümlenin yüzü suyu hürmetine Irak delegasyonu başkam, hiç sevmediği bir fikrin, şalla örtülmek şartıyla, tebliğe girmesini kabul' etti! "Bağdat Paktı ve Hür Dünyanın diğer savunma teşekkülleri arasında işbirliği yapılması sayam arzudur" lâfı da böylece dünyaya geldi. Hepimizin anladığı Türkçeye çevrilince bu cümle, Bağdat Paktının ilerde NATO ve SEATO'ya bağlanacağım ifade ediyordu. Türkiye ve Pakistan Paktlar arasındaki bağların sağlamlaştırılması fikrinin hararetli taraftarıydılar. Daha bunun gibi bir iki ufak rötuştan sonra tebliğ, "üye milletlerin derin memnuniyetini" aksettirmeğe hazırdı.

Dağ fare doğurdu

Geçen hafta sonunda ciddi Le Monde gazetesi konferansın hitamım şu başlık altında veriyordu: "'Bağdat Paktı Konferansı bir neticeye vardı: Amerika on milyon dolar verecek." Ağır başlı Fransız gazetesi haksız değildi. Hakikaten Paktın tek müsbet neticesi bu mütevazi kredi oldu. İktisadi komisyonun hazırladığı muazzam projelere rağmen, Dulles daha fazlasına yanaşmadı. Paktın müslüman üyeleri Rus yardımının astronomik rakkamlâra ulaştığım izah etmeğe çalıştılar. Nuh deyip Peygamber demeyen inatçı Dışişleri Bakanı, iktisadi bir vaazla mukabele etti: Rus yardımı sanıldığı kadar mühim değildi. Bu sadece bir muhasebe oyunuydu. Sam Amca da aynı muhasebe oyununa başvursaydı, geçen sene Bağdat Paktı üyelerine yapılan tardımın 2000 milyon doları bulduğunu söyleyebilirdi. Ama muhasebe bilgici pek kuvvetli olmayan müslüman'kardeşler dört memlekete yapılan on milyon yardımla, Moskovanın sadece Mısıra açtığı son 200 milyonluk krediyi mukayese etmekten kendilerini alamadılar.

Askeri sahada da durum parlak değildi. Türkiye Ba'ğdat Paktının NATO gibi tek bir kumandanlık al tına konması fikrini kabul ettirememisti. Amerika gibi, bu toplantıya niçin geldiği, pek iyi anlaşılmayan Irak. mutad üzere bu fikri de beğenmemişti, Bunun üzerine askeri bir plânlama komitesi kurmakla yetinilmişti. Zaten Karaside buna benzer bir teşkilât vardı. Bağdata yerleşen komitenin vazifesi nazariyattan öteye gitmiyordu. Emrinde hiç bir askerî kuvvet yoktu. Müşterek - kurmay heyetinden ve askeri kuvvetlerden mahrum olan NATO'nun Arapça nüshası, Batılı ağabeyine benzemekten çok uzaktı.

Bölgedeki komünist sızmalarına karsı ne tedbirlerin alındığı ise gizli tutulmuştu. Irak hariç herkesin, Suriyedeki Rus ilerlemesinden endişe duyduğu malûmdu. Zorlu, Suriyedeki komünist sızmasının konuşmaların başlıca mevzuunu teşkil edeceğini söylemişti. Gelgelelim bu temel meselede bile; Irak diğer üyeleri aynı fikirde değildi. Nitekim Paktın, Iraklı Genel Sekreteri, yüz kadar gazetecinin kahkahalarına aldırmayarak toplantıda "Suriyedeki durum görüşülmedi ve görüşülmiyecek'' dedi. Genel Sekreterin bu lâfına peşten başka ne denirdi ki...

İşte Paristeki NATO toplantısından beri D. P. organlarının hazırlamaya çalıştığı "Büyük Zafer"in ve "tFetih"lerin makyajsız hikâyesi bundan ibaretti. Ankara konuşmalarından sonra nüfuzlu senatör Humphrey. Bağdat Paktı hakkındaki nihaî hükmünü veriyordu: Bu Pakt "bir fritka kaynağı olduğunu isbat etmişti... Bir harp vukuunda bile, Paktın bir işe yarıyacağı şüpheliydi"

İzmir C. H. P. Teşkilâtında gölgede adamyoktur ve bu teşkilâtta vazife görenler gölgede adamlarla idare olunacak şahıslar değildir. Mecmuanızın. 18/Ocak/958 tarihli nüshasının 14. üncü sahifesinde (C H- P. Kaynayan İzmir) başlıklı yazının şahsıma tealluk eden kısmının hakatla hiç bir ilgisi yoktur.

1 — İzmir parti teşkilâtında yeniler eskiler ihtilâfı olmadığı gibi bir tarafın lideri olduğum yolundaki iddia da bir vehim ve hayal mahsulüdür.

2 — Hayatımda hiç bir zaman gölgede adam olmadım. Düşünce ve kanaatlarımı daima söylemekten, gerektiği zaman memleket ve parti menfaatına açıkça mücadele etmekten cekinmedim.

3 — 1950 yılında memleketim olan İzmire geldikten sonra partili arkadaşlarımın gösterdikleri arzu üzerine ve o zaman parti kurultayınca parti divanına aza seçilmiş bulunduğum hâlde partinin İzmir ili yönetim kurulu başkanlığım tercihan deruhte ettim

Bu vazifede ağır ve ğüç şartlar için. , de fasılasız olarak 905 yılına kadar arkadaşlarımın itimadı ile kaldım. Arkadaşlarımın devamını arzu ettikleri itimatlarına ve hatta ısrarlarına rağmen bu vazifenin başka bir arkadaşa devrinde parti ve memleket menfaatını gördüğüm için 1955 yılında bu vazifeden ayrıldım ve beni istihlâf eden arkadaşlarıma elden geldiği kadar yardımcı oldum.

Bu itibarla yazınızda (954 seçimlerinden sonra yeniler, seçimlerin kaybedilmiş olmasından faydalanarak parti içinde iktidarı ele geçirmiş» lerdir) beyanı da hakikata uygun değildir.

4 — C. H. P listelerinde (İzmirlilerin tutmadığı isimler) diye kimlerin ima edilmek istediğini bilmiyorum: Yazınıza göre karşı tarafın liderleri olduğu vehim ve İddia edilen Münir Birsel arkadaşımla şahsım kastediliyorsa her ikimizin aday listesinde İzmirlilerin tutmadığı ve istemedikleri aday olup olmadığımızın takdirini sayın İzmirli hemşehrilerimle partili arkadaşlarıma bırakırım.

Hususi maksatlarla aksettirilen bu kabil haberlerin bir tetkik ve tahkike tâbi tutulmaksızın mecmuanızda yer almasını ve bu dedi kodulara ismimin karıştırılmış olmasını derin üzüntü ile karşıladığımı belirtmek isterim. .

Bu yazımın mecmuanızın ilk çıkacak nüshasında ve aynı sütunda neşrini rica ederim.

Şevket Adalan
30/1/958

Protokol

Pahalı bir yolculuk

Geçen haftanın sonunda Pazar günü, İstanbulda öğle üzeri Galata rıhtımına yolu düşenler civarda sıkı trafik ve emniyet tedbirleri alınmış olduğunu gördüler. Pazar, günleri burası, İstanbulın en kalabalık mahallerinden biriydi. İstanbul civarındaki birliklerde vatanî vazifelerini yapmakta olan erler hemşehrileriyle burada randevulaşıyor, buluşuyordu. Nitekim o gün de Galata Köprüsünün başlangıcından Deniz-

MELEK GİBİ BİR ADAMDI

Büyük Meclisin Dışişleri Komisyonunda geçen bir hâdiseyi gazeteler naklettiler. Hadise şu: Komisyonun C. H. P. li bir üyesi kalkıyor ve Ankara Konferansı münasebetiyle Başbakan tarafından tertip edilen resmi kabule Dışişleri Komisyonu Başkan ve üyelerinin davet olunduklarım Ajansın bildirdiğini söylüyor. Sonra, aslında Komisyonun muhalif üyelerinin böyle bir davet almadıklarını haber veriyor. Diyor ki: "Dışişleri Komisyonumuz D. P. li milletvekillerinden (kurulu olmadığı gibi, Komisyonu temsil yetkisi de sadece kendilerinin tekelinde değildir."

Şimdi, bu itiraza Komisyon başkanının cevabını dinleyiniz: "Partilerarası münasebetlerin mesuliyetini bir tarafa yüklemek doğru değildir. Düzelmesi için iki tarafın da çalışması gerekir. Muhalefet davet edilmeme sebeplerini kendi hareketlerinde aramalıdır. Onlar bugüne kadar Devlet reisini bile tebrik etmemişlerdir."

D. P. İktidarının sekizinci yılında bir D. P. M Komisyon başkanının böyle bir mütalâa beyan etmesini garipsemek çocukluk olur. Millet, bu neviden çok hadiseye şahit oldu; devlet işlerinin şahsî hislerle karıştırıldığını çok 'gördü. Osman Kavrakoğlu bu neviden bir değil, bir düzine söz söyledi; bu fikri Sebati Ataman defalarca müdafaa etti; nihayet Süleyman Çağlar, Murad Âli Ülgen, Nusret Kirişçioğlu ve arkadaşları hep bu zihniyetin temsilcileri değil midir? Şimdi onlara. Dışişleri Komisyonu başkanı olarak kimi biliyor musunuz, Muammer Çavuşoğlûnu katılmış buluyoruz.

Muammer Çavuşoğlu!. Bir gün onun "Onlar Devlet reisini bile tebrik etmediler, biz de onları resmi kabullere çağırmayız" diyeceğini, diyebileceğini kendisini tanıyanların tahayyül etmesi bile kabil değildi. Muammer Çavuşoğlu bilmez mi ki normal cereyan eden bir seçimden sonra kaybedenlerin kazananları tebrik etmesi sadece efendiliktir, güzel bir harekettir; halbuki parası bütçeden ödenen bir resmi kabule komisyonların muvafık üyeleriyle birlikte' muhalif üyelerinin de çağırılması bir vazifedir. Bir vazife! Yani yapılması şart olan ve yapılmayınca hesabı sorulmak gereken bir iş. Bunun hesabını soracak olan da, bizzat Muammer Çavuşoğludur. Gönül ne kadar isterdi ki Muammer Çavuşoğlu muhalif üyenin hassasiyetini göstersin, daha Muhalefet itirazını serdetmeden "Arkadaşlar, Başbakana gittim, Komisyona yapılan davetlerde muvafık muhalif farkı gözetilmemesi ricasında bulundum, heyetin bir kül olduğunu söyledim" desin. Ama, hayır. O Muammer Çavuşoğlu bugünkü Muammer Çavuşoğlu değildir. Muammer Çavuşoğlunu bir muayyen sistem elleri içine almış, yuğurmuş ve şimdiki Muammer Çavuşoğlunu. meydana getirmiştir. Şimdiki Muammer Çavuşoğlu, ihtimal ki yüreğinin içinde seçim kampanyası sırasında Muhalefetin İzmirde mütemadiyen "meşhur bayrak çekme hikayesi"ni tekrarlamış olmasının verdiği eziklik -ama o bayrağı çekmemiş midir?- çıkabiliyor ve bir hükümet işini pek âlâ çocukların küsüşmesiyle karıştırılabiliyor.

Parası devlet bütçesinden ödenen resmî kabullere davetin nartiİcrarası münasebetlerle ne alâkası vardır, Muammer Çavuşoğlu lütfen söyler mi ? D. P. bir resmî kabul tertipler, "Devlet reisini bile tebrik etmemiş" terbiyesiz Muhalefeti çağırmaz. Tamamiyle hakkı vardır, üstelik haklıdır. Resmî kabulü D. P. başkanı değil, hükümet başkanı tertiplerse kullanılacak ölçülerin başka, olması gerekir. Bu, bir aile daveti değildir. Masraf Sayıştâya gidecektir. Tahsisat Türk milletinin verdiği tahsisattır. Böyle hallerde bir Dışişleri Komisyonu ' başkanı, D. p. li olmaktan evvel Büyük Meclisin bir komisyon başkam, yani o komisyonun hak ve hukukunun 1 numaralı koroyucusudur.

Bizzat Çavuşoğlu söylesin: Yaptığı bu mudur? Daha mühimi: Sadece üç sene evvelki Çavuşoğlu böyle mi yapardı ?

cilik Bankasına kadar uzanan kaldırımlarda toplanmış olan halkın yarısını onlar teşkil ediyordu.

Zaten rıhtımın o günkü manzarasından fevkalade bir hadisenin cereyan edeceğini anlamamak kabil değildi. Amerikada gördükleri revizyondan yeni dönen C sınıfı muhriplerden Gemlik Galata rıhtımına yanaşmış, Gaziantep de ona bağlanmıştı.- İngiltereden satın alınan Sultanhisar ve Muavenet muhripleri de biraz açıkta demirlemişlerdi. Gemlik Ve Gaziantebin Amerikada revizyon gördükleri sırada takılan radar cihazları hiç durmadan dönüyor ve halkın alâkasını topluyordu. İtfaiye tarafından daha önce yıkanan asfaltta tığı gibi delikanlılardan müteşekkil 26. Piyade Alayı ihtiram kıtasının, basta alay sancağı olduğu halde'dimdik durması ve 66. piyade alayının boru ve trampet takımıyla bandosunun ışıl ışıl yanan âletleri bu alâkayı arttırıyordu. Daha ilerde kırmızı çuha zeminli bir plâtform hazırlanmıştı ve bunun, madeni parmaklıkları erler tarafından parlatılıyordu. Hava soğuk, fakat güneşliydi ve Galata rıhtımına bir bayram havası hâkimdi. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, yanında -Radyo gazetesinin dediği gibi- "mümtaz bir heyet" bulunduğu halde Libya Meliki Seyyid El Sünusinin memleketimize yaptığı ziyaret, iade etmek üzere Trablusgarba gidiyordu.

Gemliğe heyetten ilk olarak Cumhurbaşkanının refikası bindi. Bayan Bayar merasim saatinden hayli evvel, yanında kendisine refakat ede* cek olan mihmandar bayanlar ve bir kaç hizmetkâr bulunduğu halde rıhtıma geldi. Orada bulunanları elini başına götürerek selâmladı. Bayan Bayar astragan bir kürk, yarım, topuklu süet bir ayakkabı ve siyah bir şapka giymişti.

Daha sonra Bayındırlık Bakam Tevfik İleri geldi. Bir kenarda sessiz durdu. Halk radarları seyrediyordu.

Merasim başlıyor

Protokolda, Adliye ve Üniversite mensuplarına da yer verilmişti. Bu iki gruba ait olan siyah zemin üzerine beyaz yazılı plâkalar, yan yana konmuştu. Adliyeden Hicabı Dinç görünüyordu. Üniversiteden ise. Teknik ve İstanbul Üniversiteleri Rektörleri ile sıfatı profesör olup aslında kürsüsü bulunmayan İ. E. T. T. Umum Müdürü Kâmran Görgün gelmişti. Fakat Adliye ve Üniversite mensupları için yer çok geniş ayrılmıştı. Fazla kimsenin gelmediği görülünce Üniversite plâkasının sağ tarafındaki Mülkî Erkân sahası gittikçe, Mülkî Erkân lehine genişletildi. Zira nahiye müdürleri dahil bütün Mülkî Erkân oradaydı. Neticede Ünivirsite ve Mülkî Erkân plâkaları yanyana konarak birleştirildi. Aynı akıbet, Adliye sahasının da başına geldi. Adliye sahasının solunda Askeri Erikân vardı. O saha da, iki tabelâ birleştirilene kadar Adliye aleyhine dalraltıldı.

Saat 15.35 te Bayar ile Menderes, bir açık siyah Cadillac'ta Karaköy tarafından ve Şale Köşkünden meralsim mahalline geldiler. Bayar ayakta idi. Menderes oturuyordu, Cadillac'ta Cumhurbaşkanlığı forsu vardi. Mevzii alkışlar yükseldi. Çok sık emniyet tedbirleri alınmıştı. Merasim mahalline kuş uçurulmuyordu Aşağı yukarı her elli kişiye bir polis düşüyordu. Bayar siyah bir deve tüyü palto, laciverd çizgili elbise ve lâciverd şapka giymişti. Menderes ise siyah çizgili elbise, siyah ve beyaz çizgili skoç bir palto, gri eldiven ve lâciverd şapka vardı. Arkalarındaki arabadan Ethem Menderes ile Zorlu çıktılar.

Bayar Önde, Menderes arkad plâtformun bulunduğu yere geldileı Bayar plâtforma çıkar çıkmaz Milli Marş çalınmağa bağladı. Başbakan plâtforma çıkmamıştı. Bayan-

arkasında duruyordu. Milli Mars çalınırken, Menderes gözleri ile Karşısındaki yüksek binalardaki pencere, balkon ve taraçaları tetkik ediyordu. Taraça, pencere ve balkonlarda pek kimse yoktu.

Milli Marştan sonra ihtiram kıtası teftiş olundu, protokole dahil zevatın elleri sıkıldı. Bayar önde, Menderes onun bir metre gerisindeydi. Başbakan kimsenin elini sıkmadı. Bir çok resmi sıfat sahibi Cumhurbaşkanının elini öpüp başına koyuyordu. Protokole dahil zevat arasında İstanbul Belediyesinin, D.P. ocak başkam olan genç ve yakışıklı başimamı da vardı. Denizcilik Bankası önünde D. P. teşkilâtı mensupları, ellerinde flamaları küçük gruplar halinde yer almışlardı. Onlar "Yaşa", "Varol", "Aslan" diye bağırdılar.

Gemlik muhribinin iskelesinde Cumhurbaşkanı bahri merasimle kar. filandı. Menderes ve bakanlar dayarı Gemliğin. içine kadar yolcu ettiler- Ethem Menderes ve Zorlu esas kafiledeydiler. Tevfik İleri, kimse yer vermediğindi ilerleyemedi ve kafileden ayrıldı. Bayar ve Menderes kucaklaşarak vedalaştılar. Hemen sonra Başbakan ve bakanları muhripten ayrıldılar. Bu sırada Cumhurbaşkanlığı forsu direğe çekildi. Muhribe hususi surette yerleştirilmiş bir bando İstiklâl Marşım çaldı. Sultanhisar ve Muavenet muhripleri açıktan 21 pare kuru sıkı top attılar.

Bayar ve beraberindeki "mümtaz heyet" Gemlik rıhtımdan ayrılıncaya kadar güvertede beklediler. Menderes ve Bakanlar da, karşıda karadaydılar. Aralarında beş metrle metre olduğu halde Cumhurbaşkanı ve Başbakan göz göze gelmediler, gülümsetmediler, konuşmadılar. Menderes, derinliklerine dalarak denizi seyrediyordu. Bayar ise rıhtımdakileri tetkik ediyor . du. Bu karşılıklı vaziyet on dakika kadar sürdü. Cumhurbaşkanı Üzeyir Avundukla meşguldü. Başbakan ve Bakanları, Gemlik Topkapı Sarayı önüne gelinceye kadar rıhtımda kaldı. Böylece geçen yirmi beş dakikadan sonra Adnan Menderes yanına Ethem Menderesle Fatin Rüştü Zorluyu alıp, Teytfik İleriyi bırakarak .00 073 numaralı siyah Cadillac'a bindi, Park Otele gitti.

Günün sürprizi, bavulları geldiği halde Zorlunun Gemliğe binmemesi oldu. Daha doğrusu, Zorlu, gemide kalacak sanılırken dışarı çıktı. Bavullar da tekrar Hiltona taşındı. Karar son dakikada değişmişti. Dışişleri Bakanı Salı günü uçakla gidecekti.

Doğrusu istenilirse Bayarın ve mümtaz heyetin niçin uçakla değil de, bir filoyla Libyaya gittiğini anlamak kolay değildi. Bu, dünya kadar masraf demekti. Üstelik Gemlik küçük bir muhripti ve Giritten sonra fena halde sallanması kuvvetle muhtemeldi. Bayara dört muhripten başki iki de denizaltı refakat edecekti. Bu haftanın ortasında Akdenizden gelen haberler, filonun manevra yapmakta olduğunu ve bu manevraları bizzat Cumhurbaşkanının bir denizci kasketi ve kapı giymiş Olarak takip ettiğini bildiriyordu.

Politika tarafı

Bayarın seyahati oldukça kritik bir ana tesadüf ediyordu. Mısır-Suriye birleşmesi karşısında Libyanın noktai nazarı öğrenilecekti. Melikin böyle bir Cumhuriyete katılmak istemeyeceği sanılıyordu. Ama "Nasır aşkı"nın Libyada da bazı kalpleri yakmakta olduğu muhakkaktı. Üstelik memleketin Mısırla hem hudut olması meseleye hususî bir ehem. miyet veriyordu.

Libya bir zamanlar bizim Zafer'in iddiaları hilafına Bağdat Paktına değil girmek, sempati dahi beslemiyordu. Politikasını da Arap Birliği çerçevesi dahilinde yürütüyordu. Bu bakımdan seyahatin, bir protokol ziyareti mahiyetini aşacağını sanmak doğru değildi.

Adalet

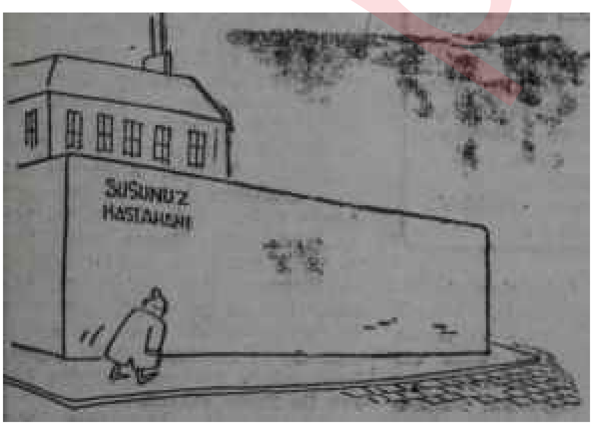
Gülemeyenler

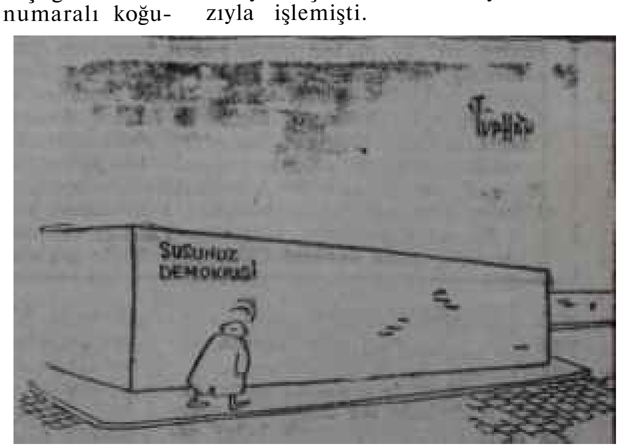
Bu haftanın başında Salı günü, vaktin öğleye yaklaştığı saatte Yozgat Cezaevinin 2 numaralı koğuşunda bomba gibi bir haber patladı: Sorgu Hakimi Enis Toka; altı sanık hakkında resen tahliye kararı vermişti. Altı sanık tahliye edilecekti. Obuzbir mevcudu bulunan koğuş heyecanla çalkalandı, Önce hiç kimse habere inanamamıştı. Nasıl olurdu? Daha bir kaç gün önce, tyem de elindeki tüberküloz raporuyla tahliye talebinde bulunan Ziya Karadayının talebi red edilmişti. Simdi altı kişinin birden tahliyesi mümkün müydü? Ama haber doğruydu.. Sanıklardan Hasan Şahin, Mehmet Gündeş,' Kamil Çelenk. Beşir Köseler, Mehmet Soylak ve Vedat Varakoğlu tahliye edileceklerdi. Nitekim öğleye kadar tahliye muamelele-ri tamamlanan altı kişi aylardan beri yattıkları Yozgat Cezaevinden arkadaşlarının sevinç göz yaşları arasında tahliye edildiler.

Tahliye edilen tutuklulardan Kamil Çelenk, bazı işlerini tamamlamak için Yozgatta kalmıştı. Diğer beş kişi ise derhal Ankaraya müteveccihen yola çıktılar. Yozgatta bir an dahi kalmak istemiyorlardı.'

Ancak hürriyetlerine kavuşmanın sermestisi içinde güle oynaşa Ankaraya gelen Gazianteplileri yeni bir sürpriz bekliyordu. Beş Antepli daha garajlarda otobüsten iner inmez karşılarında polisleri bulunca şaşırdılar. Yozgattan çekilen bir telgraf sanıklardan dört tanesinin -Beşir Köseler hariç- derhal yakalanarak Yozgata iade edilmesini Emniyet Müdür-, lüğüne bildirmişti. Emniyet Müdürlüğü de Yozgattan gelen Gazianteplileri karşılamak için elinden gelen hazırlığı yapmıştı. Dört kişi derhal yakalandı ve yeniden Yozgat istikametine sevk edildi.

Sorgu yargıcının resen verdiği tahliye talebine hemen ayni saatler içinde Savcı Ağır Ceza Mahkemesinde itiraz etmiş ve Ağır Ceza da sanıkların tahliye talebini ref etmişti. Fakat bu arada tahliye edilenlerden beşinin Yozgatı terk ettiği öğrenilince durum derhal Ankaraya bildirilmiş ve sanıkların iadesi istenmişti. Adliye teşkilâtı bu defa yıldırım hızıyla işlemişti.

YAZISIZ

AKİS'in Yazı Müsabakası

Demokratik Rejim içinde Yaşamağa Azimli Milletler Ne Şekilde Hareket Etmelidirler?

- XXXII -

Bekir Fikri EMEK

Medeniyetin bugünkü zirvesine ulaşmış bulanan milletlerin, ilkel kavimlerdeki basit yaşama içgüdüsüne mukabil şuurlu beka prensipleriyle uğraştıklarını açıkça görüyoruz. Millî varlıklarını çeşitli musibetlerden uzak tutabilmek için, mümkün olan her buluşun önce askeri sahada kullanılmasının temini yoluna gidilmekte ve bağımsız yaşıyabilmek gayreti sarfedilrnektedir.

İzah edilen vakıa ortada iken bir milletin bekasını sağlıyabilmesi ve milletlerarası bir değer taşıyabilmesi, kendi kendisini idare edebilmesiyle mümkündür. Bu da, millî tesanüdün mevcudiyetine çalışmak, ruhu ve bedeni istikrarlı, granit gibi sağlam bulundurmayı en büyük vazife bilmekle mümkündür. Bilhassa, tarih sahnesinde insanlık gelişmelerinin her türlü devirlerinde rol almış bulunan milletler, çeşitli baskıların nereden ve nasıl sinsice içlerine sokulup bir kangren gibi bünyeyi kısa zamanda dejenere edebileceğini bilir, bütün dikkatlerini ve şuurlarını kullanarak tedbirli bulunurlar. Millî tesanüt her türlü şüpheden, her türlü fesat ve tahrikten uzak kalarak demokratik rejimin emniyetli, İstikbal bakımından garanti veren, millet için koruyan ve geliştiren hür havasında milletçe temin edilebilir. Aksi varit olamaz. Çünkü, dikta rejiminin vahim neticelerinden uzak bulunan bu rejim, tamamen millî şuurun ve milli iradenin tecellisinden doğan, dünya milletleri nezdinde mümtaz mevkii bulunan doktrin dışı Meal bir idare tarzıdır.

Ancak, bu idare tarzını yaşamağa ve yaşatmağa azimli bulunan milletlerin üzerinde titizlikle duracakları, katiyen ihmal etmiyecekleri bazı hususlar vardır ki, onları da şu şekilde sıralayabiliriz:

1 — Bütün dikkatleriyle seçimlere iştirak etmek ve kültür ışığı altında partilerarası münasebetlerde uyanık bulunmak, dolayısiyle, basitten mürekkebe doğru "insan"a alt bilgiye sahip olmak. Zira, ilahî adaletin dışında kalan fakat onu temsil edecek olan ve kendi kendini âmir kılan idare, bu kelimelerin birleşmesiyle doğacaktır. Parlâmentoya girmek isteyen kimsenin, ne kadar parlak vaadlerde bulunursa bulunsun, ne kadar mükemmel bir programla karşısına çıkarsa çıksın, * zaaflarına esir olabileceğini, bilhassa egoist ve daima hükmeden mevkiinde kalmak istiyeceğini aklından çıkarmamalıdır. Seçim arifesinde koltuk kapabilmek gayesiyle kürsüye çıkıp manevi inançları ve Tanrı bağı prensipleri istismara kalkışanlara, asıl derdi görüp izalesine çalışan-, ları ayırt edebilmelidir. Bu işin ciddiyetini kavramak kültürel seviyenin gelişmesiyle mümkündür. İcra organını ve muhalefeti teşkil edecek olan temsilcileri bizzat yazacağı listeye azami itina ile sığdırmak en iyiyi ve en ileriyi görmek olur. Demokratik rejimin tehlikeye düşmemesi için çalışan ve şuurlu olarak rey veren milletler hükümet icraatım veya muhalefetin hareket tarzını beğenip beğenmemekte serbesttirler. Yanlız, çamaşır değiştirircesine sık sık iktidar değiştirmek kör döğüşüne tutulmuş gibi müsbet neticeleri durmadan yumruk altında! ezip yok etmek olur.

2 — Tam manasıyla bir hukuk devletinin kurulmasını sağlayıp matbuat ve ilim serbestiyesinin tahakkukuna itina etmek, .milletlerin menfaatleri icabıdır. "Benim vazifem seçmektir, gerisi onları ilgilendirir" mülâhazasından uzak kalmak zannedildiğinden çok daha büyük faydalar sağlar ki, bu mevzuda asıl yük aydına düşer. Kör inançlardan spekülâsyonlardan halkı kurtarmak, iyiyi ve doğruyu göstermek onun vazifesidir. Olayları mahalle kahvesi dedikodusundan uzak tutarak ve tarafsız olarak tahlil edip titiz bir ifade ile ortaya sermek gerekir. Kültürel seviyenin yükselmesinde hakiki rolü oynıyan matbuat, çeşitli neşriyatla bu işi daha doğrusu bu vazifeyi yerine getirmekte ön safta bulunur. Matbuatın gemlendiği ve hükümet organı neşriyatın alenen propaganda yaptığı tebeyyün ederse, demokratik rejimin çok partili hayat icaplarına tahammül gösteremiyen, açıkçası muhalefeti hazmedemiyen iktidarın affedilmemesi gerekmektedir. Zira, iş bu kadarla kalmıyacaktır. Aydının ileriyi görüşü ve gösterişi, her ne pahasına olursa olsun iktidarda kalmayı düşünenlerin gözünden kaçmıyacak, birçok çeneye kilit takılırken bazı müesseselere de baskı yapılacaktır. Bilhassa milletlerin beyni demek olan üniversite ilk el **atılacak yerdir. Milletler, ilmi araştırmaları milli sınırları aşan ve devlet idaresini ilmin ışığı altında geliştiren bu müessesenin bağımsızlığını korumak azminde bulunduğu ve bunu tahakkuk ettirebildiği müddetçe refah ve saadetin yolunu mülevves bataklıklardan temizlemiş, hakiki çehresiyle, milletlerarası mânada değer kazanmış olurlar. Bu da sağlam temellere dayanan demokratik rejimin değişmez hukuk prensipleriyle mümkündür.**

3— Takip edilen iktisadi politikanın müsbet netice verip vermediğini daimî kontrol altında bulundurmak hayati bekanın en önemli unsurlarından biridir. Kendilerine istikbalde tasavvur olunan iktisadi kalkınma plânlarından bahseden icra organının halihazırdaki iktisadî politikasını yakinen takip eden milletler, herşeyden önce söylenen lerin ümit verici olup olmadığını veya program dışı sarfiyat yapmakla kalkınmadan ziyade karanlık ve akıbeti meçhul bir yolda ilerlenip ilerlenmediğini anlamakta güçlük çekmemelidirler. Şayet, müstahsilin elindeki madde dünya piyasasında hakiki değerini bulamıyorsa, memleket servetleri, zenginlik kaynakları ulaşılması vaadedilen refah ve saadetin temini için gelişigüzel sarfediliyorsa, büyük bir, süratle "hürriyet fakirliği" kök salıyor demektir. Milletin durumu idrak etmesi ve acı tenkitlerin başlaması suçluyu dikta rejimine yöneltir. Topyekün memnuniyetsizlik izhar eden kütlenin susturulma çaresi ya şiddeti tatbiki veya yokluk içinde zahiri bir bolluk yaratmak olur ki, bu da iflâsa gidildiğinin alâmetidir Millet bu gibi ahvalde uyanık bulunmaz ve emsallerini göz önünde tutmazsa geçici olmakla beraber çok kısa süren bolluğu müteakip değersiz kâğıt destelerine karşılık hürriyetini iyi niyetlerle seçmiş olduğu temsilcisine teslim eder ve bir anda asırlarca geriye gider. Bak husus, yazımızın baş tarafında belirtmeğe çalıştığımız "bağımsız yaşama" isteği, muasır milletlerder bir *gün* dahi geri kalmakla ortadan kalkar ve bu hale duçar olan mil let, muhtemel olmaktan ziyade mu hakkak olan hegemonya prangası na vurularak fakir, dilsiz ve sağa bir halde "milli trajedi"sini temsil devam eder. Matbuat susmuştu artık...

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. D.

Rahat nefes

Endişeli bir yılbaşı geçiren rahatına düşkün Amerikalılar geçen hafta nihayet neşeli bir Pazar geçirdiler. Feza artık Rusların inhisarından çıkmıştı. Hakikaten Sputnikten dört ay sonra, Ordunun dört katlı Jüpiter C füzesi, 80 santimetre boyunda ve 7,5 kilo ağırlığındaki Kâşif adlı Amerikan peykini semaya yolluyordu. İki radyo vericisine sahip olan tüy sıklet peyk, 28900 kilometre süratle her 113 dakikada bir dünyanın etrafında dolaşacaktı. İki dev arasındaki peyk yarışı böylece son buluyordu. Sputnikiyle pek mağrur olan Mr. K bile Amerikanın yakında Sputnike kavuşacağını bilmekteydi. Yem hedef aya seyahatti. Aya bakalım kim evvel gidecekti? Amerikanın sarsılan prestiji böylece kurtulmaktaydı. "İlmi Pearl Harbor'un intikamı" alınmıştı. Hür dünya lideri isterse nelere muktedir olduğunu göstermişti. Yegâne tehlike bu fani. dünyada rahat bir hayat sürmekten başka arzuları olmayan Amerikalıların üstünlüklerinden emin, yeniden kış uykularına yatmalarında aranmalıydı. Amerikalılar tavşan ve kaplumbağa yarışının tavşanın her an kaybedebileceğini hatırlamalıydılar. Siyasi ilimler mütehassısı Brogan'ın sözleri (Bak: AKİS 193) hâlâ muteberdi.

Zeta'ya ne buyrulur

İngiliz halkı doğrusu hür dünya liderinin muvaffakiyetine hem sevinecek, hem üzülecekti. Zira Zeta âleti sayesinde termonükleer enerjiyi kısmen kontrol altına alabilen İngiltere de son on beş gündür bir bayram havası hâkimdi: Hidrojen bombasını Rusya ve Amerikadan evvel "terhis etmeye" muvaffak olduğunu düşünen İngiltere mağrurdu. Zeta inin, normal zamanlarda hayal kurmayı hiç sevmeyen İngiliz basını, şiirler yazıyordu. Pek - yakında - -belki bir nesil sonra, deniz suyunda mevcut olan enerji beşeriyetin-tabii evvelâ İngiltere'nin- hizmetine konacaktı. Artık petrol için Nasırla veya Nuri Saitle uğraşmaya lüzum kalmamıştı. Zeta insanlık tarihinde bir dönüm noktasıydı. Fakat hayret, Okyanusun öbür tarafındaki kıskanç büyük dost bu muvaffakiyeti bir türlü hazmedememişti. "Supergentler man" bir poz takınarak neredeyse Zeta'nın zaferini kendine mal edecekti. Hidrojen bombasını okyanusun diğer sahilinde ehlileştirmeye çalışan "'kırmızı yanaklı" Amiral Straıss doğrusu "Birleşik Devletlerin eh utanılacak adamı"ydı. Doların, beynin yerini alacağım sanmış ve tabiî aldanmıştı.

Bu ufak kıskançlıkları hoş görmek lâzımdı. Mühim olan insanlık tarihinde yeni bir devrin eşiğinde bulunmamızdı. Aya seyahat ve deniz suyundan enerji, şu derdi bir türlü bitmeyen dünyaya belki yeni dertler, fakat mutlaka yeni nimetler getirecekti.

Doğu - Batı

Kâşif ve' silâhsızlanma

Kâşifin Sputnik'le arkadaşlığa başlaması kuvvetler muvazenesinde bîr değişiklik yapmıyordu. Zira **Sput.** nik daha doğrusu uzun menzilli füzeler, kuvvet muvazenesini Amerikanın aleyhine olarak bozmamıştı, sâdece Rusyayı müsavi duruma getirmişti. Asya, Avrupa ve Afrikada üslere sahip olan Hür Dünya lideri, kısa ve orta menzilli füzeler sayesinde Rusyayı her an yokedebilecek b'r durumdaydı. Uzun menzilli füzeler Rusyaya da ayni imkânı veriyordu. Bu sebeple Doğu _ Batı münasebetlerinde teknik bakımdan bir değişiklik yoktu. Fakat tüy sıklet Kâşif psikolojik, bakımdan rol oynayacaktı. Hür. Dünya lideri, Sputnik'in müttefikler arasında maneviyat kırıklığı yarattığı bir anda Kremlindekilerle görüşmeğe pek istekli değildi. Müsavi duruma gelmeden konuşmayı tehlikeli buluyordu. İşte Kâşif bu kompleksleri yenmeğe yardım edecekti. Sonra Bulganm'in mektubuna verdiği son cevapta Eisenhower silâh. sızlanmaya fezadan başlamak fikrini ortaya atmıştı. Amerikanın sahip olmadığı bir şeyin kontrolünü iste-

Amerikan füzelerinin bellibaşlı üsleri
Gün gelecek bunlara da lüzum kalmıyacak

mesini Ruslar pek tabii müsbet karŞilamamışlardr. Dulles'ın kanalından geçmemek şartıyla Bulganinin fezanın kontrolünü diğer meselelerle birlikte görüşmeyi kabul ettiğini bildirmesi bile çıkmazdan kurtulacak bir ipucu getirmiyordu. Kâşif Rusların bu husustaki fikirlerini belki değiştirecekti. Sonra dünyanın dört bucağındaki üslere zamanla ihtiyacı kalmıyacak olan Amer'ka, bazı bölgelerin silâhsızlanmasına daha az itiraz edecekti. İki dev arasındaki anlaşmayi kolaylaştırarak, Kâşif muhtemelen beşeriyete en büyük hizmeti yapacaktı.

Venezuella

Polissiz Memleket

Geçen hafta talebelerin ve izcilerin gayretleri sayesinde Venezuellalılar nihayet sakin bir Pazar geçirdiler. Diktatörün boyunduruğundan yeni kurtulan petrol diyarı . halen dünyanın tek polissiz memleketiydi. Hürriyetsever Venezuellaların bodrumlarını ve ustaca işkence metod larını çok iyi tanıdığı gizli polis feshedilmişti. Halkın gazabından korkan Jimenez'in sâdık polisleri gizlenecek delik aramakla meşguldüler. Bir kaç gün evvel en çetin hürriyet savaşına şahit olan bu memlekette halen nizamı, gönüllü talebeler ye izciler temin ediyordu. Vatanperver Junta'nın, avukat, doktor ve mühendis teşekküllerinin de yardımıyla, genç talebeler ve izciler sevmedikleri polis mesleğini muvaffakiyetle başardılar. Yeni tâyin edilen polis şefi, Polis Akademisi talebeleri arasından devşirdiği' kadrosunu tamamlamaya çalışırken, .nazik ve güleryiizlü zoraki polislerin dikkatli nezareti altında en ufak bir yağma hâdisesi bile vuku bulmadı. Hürriyetin yüksek fiatını ödeyen Venezuellanın azimli halkı halen Amiral Larrazabal'in vâadlerini gerçekleştirmesin, bekliyordu.

Miraflores Sarayına yerleşen Amiral geçen hafta sonunda bir yıl içinde kurucu meclis seçimlerinin, gelecek yılın ilk aylarında da Cumhur Başkanı seçimlerinin yapılacağını vâadediyordu. Hemen Cumhur Başkanı seçimlerine gitmek doğru olmayacaktı. Zira 1953 de Jimenez'e sâdık bir meclisin hazırladığı Anayasanın seçimlere müteallik kısmı değiştirilmeliydi. Usta diktatörün seçim sistemi, halkın irâdesini aksettirmekten çok uzaktı. Sonra Anayasanın insan haklarını kolayca çiğnemesine müsaade, eden hükümleri değiştirilmeliydi. Kurucu Meclis bu meseleleri hallettikten sonra yeni Cumhur Başkanı seçimi yapılacaktı. Kuvvetinden emin olan halk ve tek cephe teşkil eden siyasi partiler ve Vatanperver Junta için şimdilik beklemekten başka yapacak bir iş yok-

Jimenez ve Larrazabal

Gitti general geldi amiral olmasın da...

"İsmim Ojeda"

Geçen hafta sarışın ince bir adam Caracas Radyosunda kendini takdim ediyordu. Sözlerine "İsmim Fabricio Ojeda"dır diye başladı. Ojeda, Güney Amerikanın en çok nefret toplamış diktatörünü deviren vatanperver Junta'nın Başkanı genç gazeteciydi. Venezuellalılar,. kim olduğunu bilmedikleri bu gizli halk teşkilâtı başkanım altı aydır merak etmekteydiler. Hattâ o, teşkilâtın ileri gelenlerinin bile meçhulüydü. Ojeda, Profesör Soria, Alonso, Arturo, Antonis, Joze gibi değişik adlar altında tanınmaktaydı. Vatanperver Junta'nın başkanı artık kendini halika takdim edebilirdi. İşte bunun için radyo başına gelmiş, halka gizli teşkilâtın nasıl çalıştığını anlatıyordu. Bu teşkilâtı kurmak fikri Haziran ayında bir davette zihnine takılmıştı. Bütün siyasî partilerin katılacağı teşkilât serbest seçimler için çarpışacaktı. İlk adı zaten Serbest Seçimler Komitesiydi. Komite ilk beyannamesini hemen o ay neşretti. Halka, bütün siyasî partilerin harekete katıldığını bildirdi. Junta'nın fikir babası Ojeda, Aralık ayında teşkilâtın başına getirildi.

Vatanperver Junta vaktini boş geçirmedi. Köşeba'şlarında, meydanlarda, otomobillerde, bazen evlerde mitingler tertip etmeye başladı. Gerekli parayı siyasi partiler veriyordu. Memleketin en ileri gelen yüz şahsiyetini toplayan Junta gizliliğe son derece dikkat etmişti. Üyeler birbirlerini tanımıyorlardı. Bu sayede Jimenez'in kuş uçurtmayan gizli polisi altı ay zarfında teşkilâtın hiç bir üyesini ele geçiremedi. Koordinasyon, parti kanalları vasıtasıyla gerçekleştiriliyordu . Keza dışarıyla, bilhassa subaylarla temas, parti kanallarıyla yapılıyordu Junta grev komitesi, işyerleri komitesi, kadınlar komitesi ve talebeler cephesi gibi muhtelif teşekküller kurmuştu. Zalim diktatörü devirecek mekanizma, işte böyle hazırlanmıştı. Herşeyi inceden inceye plânlayan teşkilâtın yeni yılın on dördüncü günü verdiği umumi grev emri, on yıldan beri zulüm altında sindirildiği sanılan halk tarafından sevinçle yerine getiriliyordu. Teşkilâtlanmış **bir.** halkın karşısında hiç birşeyin dayanamıyacağına inanan genç gazeteci yanılma-., mıştı. Fakat mesele henüz halledilmemişti. Ojeda aylardır **yüzüne** hasret kalan karısının ve dört çocuğunun yanına hemen dönemiyecekti. Ojeda tecrübeyle biliyordu ki Amiral Larrazabal'in vâadlerini tutması için Damocles'in kılıcının başının üstünde sallanması gerekmektedir. Bu sebeple, partiler üstünde bir teşkilât olan "Vatanperverler Cemiyeti, faaliyetini tatil etmeyecekti.

Hürriyetsiz ekmek

Amiral Larrazabal Damocles'in kılıcını ve Jimenez'in akıbetini herhalde hatırlayacaktı. Sabık diktatörün "Midesi dolu **olan** insan başka hiç birşey istemez" nazariyesi gerçekleşmemişti Venezuella pipe - line'larının dolar ve altın akıttığı bir memleketti. Petrol ihracı nüfusu altı milyon olan bu memlekete senede 1,600 milyar dolar getirmekteydi. Bunun bir milyarı hazineye gitmekteydi. Hazinenin vergi filân toplamaya ihtiyacı yoktu. Jimenez ise, Kral Suud gibi her yıl yağan ve millî gelirin % 18 ini teşkil, eden bu bir milyar doları ne yapacağım bilemiyordu. Bir çok yol yaptı, hastahaneler inşa etti. Dünyanın en modern

üniversitesini açtı. New York'taki eşlerinden aşağı kalmayan gratte-ciel'ler dikti. Gelgeldim dünyanın en modern üniversitesinin etrafı dikenli tellerle çevriliydi ve kapısında polisler bekliyordu. 400 milyon dolara yaklaşan imar işlerinin ihalesi, en çok rüşvet veren şirketlerin üzerinde kalıyordu. Birleşik Devletlerin bir komisyonunun tahminlerine göre bütçe masraflarının yüzde 15-80 kadarını rüşvetler teşkil ediyordu. Eğitime bütçenin sadece yüzde 5,4ü ayrılmıştı. Halkın yarısı okuyup yazma bilmiyordu. Kâfi öğretmen ve okul olmadığı için okul çağındaki çocukların yüzde 40'ı sokaktaydı. Adam başına ortalama gelirin 1000 doları bulduğu bu memlekette, ziraat işçileri ayda 15 - 25 dolar kazanıyordu. Bu muazzam gelirin büyük kısmım dört bin milyarder paylaşmaktaydı. Jimenez, her mahallede bir milyoner değil, her gratte-ciel'de 10 milyarder yetiştirmişti. 400 bin işçinin, gecekondularda yaşadığı Caracas'ın 4 bin milyarderinin parolası her garajda iki Cadillac sahibi olmaktı. Bu görülmemiş imar hareketinin vecde getirdiği Jimenez "Romanın âbideleri ve yolları yakında unutulacak" diyordu Bilhassa milyonlara malolan Subaylar Kulübünün onu ebediyete intikal ettireceğine inanıyordu. Mermer bina görülmemiş bir israf veya imar numunesiydi. Tezyinatı için hiç birşey esirgenmeyen kulübün muhteşem salonlarında, albayların hanımları Dior'un ve Balmain'in en son kreasyonlarını teşhir etmekteydi. Caracas Piskoposunun "Halk açlıktan ölürken devletin paraları çarcur ediliyor" ihtarı bile modern zamanların Romasını kuran imarcı Jimenez'i derin uykusundan uyandırmadı. Belki, "Demokrasi için olgun olmadığını" zannettiği halkın, suratına indirdiği tokat bile sürgündeki adamı uykusundan uyandıramıyacaktı. Ama Jimenez gibi diktatörleri destekleyen Sam Amca ve kârdan başka birşey düşünmeyen Amerikalı iş adamları artık uyanmalıydılar.

Diktatörlerin dostu

Birleşik Devletlerdeki beş yıllık sürgün hayatından geçen hafta dönen Cumhuriyetçi Demokratlar Partisinin lideri Jovito Villalba, daha uçaktan iner inmez misafir olduğu memlekete bu hakikati hatırlatıyordu. 1952 Cumhur Başkam seçimlerin, de en çok rey kazanan Villalba, Amerikan milletinin iki yüzü olduğunu söylüyordu. Birinci yüzü takdirle bahsettiği demokrat ve yaratıcı Amerikan halkıydı. İkinci yüz, Lâtin Amerikada takibedilen siyasetti. Demokrat Amerika ekvatörün altındaki diktatörlerin dostuydu. Meselâ. Jimenez. Amerikanın en büyük ve en sâdık dostlarından biriydi. Venezuellanın ilk demokrat idaresi olan Ramulo Gallegas hükümeti, 1948 de Jimenez tarafından devrildiği zaman diktatörü ilik tanıyan Birleşik Devletler oluyor, bu sâdık ve büyük dosta dolarlar yağdırılıyordu. Caracas'daki Amerikan sefiri ve büyük petrol firkatleri Jimenez'in demokrasi hakkındaki fikirlerini zevkle dinliyorlardı. Time ve Newsweek gibi iş muhitlerinin fikirlerine karşı çok hassas olan mecmualar, diktatör olmasına rağmen akıllı, kâmil ye iyi kalpli Jimenez'i okuyucularına beğendirmeğe çalışıyorlardı.

Bu iki yüzlü siyaseti, demokrasi aşığı Venezuellalı liderler elbette anlamıyorlardı. . Sürgündeki liderler Sam Amcaya "Bir hükümeti satın alabilirsiniz fakat bir halkı asla" diyorlardı. "Hükümetler gelip geçer, fakat halk kalır "dı. Amerikada da bu diktatör dostların hikmeti vücuduna akıl erdiremiyenler eksik değildi. Büyük dost Kral Suuda New York'ta gösterilen istikbal bunun deliliydi. Bu hafta sonunda Senatör Wayne Morse, Orta Doğunun diktatör liderlerine milyonlarca dolar verilmesini şiddetle tenkit ederek bu iki yüzlülüğe yeni bir misal veriyordu. Bağdat Paktına on milyon dolar hibe edilmesine çatan nüfuzlu senatör "'Dostlarınızı satın alamazsınız ve rüşvetle destek temin edemezsiniz" diyordu. Dış yardım tasarısı Ayan Meclisine geldiği zaman, Morse diktatörlere para verilmemesi için elinden gelem yapacaktı. Hakikaten NATO memleketleri müstesna, Ameri'kanın yeryüzündeki dostlarının çoğu halkın arzularına aldırmayan ve hürriyet kelimesiyle alay eden kimselerdi. Milliyetçi Çin, Hindicini, Kore, Suudi Arabistan, Ürdün ve Güney Amerikanın bir sürü memleketi hürriyet düşmanlarının elindeydi. Fakat bu hürriyet düşmanları hür. dünya liderinin en büyük dostlarıydı. Dolar ve silâhtan başka bir dil konuşmayan bu büyük dostları, hürriyet bayrağı altında hürriyetleri reddeden komünizme karşı seferber etmek doğrusu hiç de ciddi değildi. Hür dünya lideri belki komünizme karşı en zalim despotların yardımını temin etmek zorundaydı. O halde duruma uygun bir doktrin icadetmeliydi. Hürriyet kelimesiyle alay etmeğe hakkı yoktu. Kısa vadeli kazançlar peşinde koşmağa kendini meç. bur hisseden Amerika, bindiği hürriyet dalını kesiyordu. Sevmediklerî Makyavelin tesirinden kurtulamayan sözde kurnaz Amerikalı diplomatlar ve iş adamları büyük ve sâdık dost Jimenez'in hüküm sürdüğü Venezüella'nın hürriyet aşıkı liderlerinin sözlerini hatırlamalıydılar:' "Satın alınan hükümetler gelip geçerdi, ebedi olan milletlerdi."

Nasır — Kuvvetli
Sarmaş - dolaş

Mısır

Arap oyunları

Geçen haftanın son günü. Kahirede Suriye Cumhur Başkam Şükrü El Kuvvetli Mısır . Suriye Birleşik Arap Devletini kuran resmi beyanatı okumaktaydı. Federasyon tek bir teşriî organa, tek bir orduya, tek bir bayrağa, tek bir Cumhur Başkanına sahip olacaktı. Yeni Anayasa bu hafta içinde Suriye ve Mısır Meclislerine sunulacak ve bir aya kadar yapılacak plebisit Nasırı Federasyonun Başkanı ilân edecekti. Suri yenin kuvvetli adamı Seraç güçlük leri halletmek için geçen haftayı ses Sriz sedasız Kahirede çalışmakla ge çirmişti. Beş milyonluk Suriveyi ikir ci bir vilâyet haline getirmesine rağmen siyasi Nasır bu işe zahiren son derece isteksiz görünüyordu. Teşebbüs rol icabı tamamiyle Suriyeden gelmişti. Suriye devleti sanki dünya sahnesini terketmek için can atıyordu. Mısırın himayesine girmezse sanki Şam hükümetini kurt kapacaktı. Mısır gibi tek bir Millî Birlik teşkil edecek olan Suriyenin siyasi partileri sanki mevcudiyetlerinden bıkmışlardı. Buna rağmen Arap Birliği rüyasına tamamiyle inanan Suriyeliler hayatlarından memnundular. Her an komşularının taarruzunu veya sağcı unsurların hükümet darbesini bekleyen Suriyenin ufak ordusu ve müttefiki El Baat Partisi Mısırın himayesinde rahata kavuşacaklarını umuyorlardı. Bundan başka talihsiz Bağdat Paktına cevap vermek lâzımdı. Hakikaten Ankara toplantısı sayesinde halli yıllar isteyen teknik güçlükler bir iki günde hallediliverdi. Şu ismi var, cismi yok Bağdat Paktı nelere muktedir değildi ki. Mısır-Suriye Birleşik Devleti Paktın tek Arap devletinin dertlerini daha da arttıracaktı. Irak şimdiden talihsiz pakta katıldığına pişmandı. Ümitsizlik içinde Suriye . Ürdün Suudi Arabistan mihverim teşkile çalışıyordu. Ama bütün Arap siyaset adamlarının on üç yıldan beri lâfını ettikleri Arap Birliği lâfım halk] bütün kalbiyle benimsemişti. Birleşik Devleti, on üç yıllık rüyanın ilk müşahhas eseri olarak karşılayacağı muhakkaktı. Evvelâ Yemen, sonra Ürdün ve belki de Irak Federasyonun cazibesinden kurtulamayacaktı. Kahire radyosu Birliğin bütün Arap devletlerine açık olduğunu elbette boş yere tekrar edip durmuyordu.

Kahire ve Şamdaki nüfusunu gittik, çe arttıran Rusya herhalde durumdan memnundu. Amerika hiç te sevinçli gözükmüyordu. Suriyeli ve Mısırlı müslüman kardeşlerin birleşmesi bize sevinç verir diyen Zorlu ise herhalde artık eski fikrinde israr etmiyordu. Rusya.bu yem doğan çocuğun babalığım harhalde benimsemiyecek-

Küba

Caracas misali

Geçen hafta başında Güney Amerikanın sayısı hâlâ bir hayli kaba. rık olan diktatörlüklerinin birinde çile sinin dolmasını bekleyen halk, radyonun söylediklerine inanamadı. Kübalılar herhalde bir rüya görüyorlardı, her halde kulakları kendilerine ihanet ediyordu. Jimenez'den daha az zalim olmayan Batista'nın memleketinde radyo nasıl Küba halkını Caracas misalini hatırlayarak umumî grev ilânına davet edebilirdi? Fakat Batista'nın çizmesi altında yaşayan Kübalıların kulakları yanlış işitmiyordu. Radyo hakikaten halkı Caracas'tılar gibi hareket etmeye davet ediyordu. Zira Batista'nın aylardır susturduğu dünkü üniversite talebesi Castro'nun adamları âni bir baskınla radyoyu ele geçirmişlerdi. Hürriyet ye seçim vâdıyla Küba halkını oyalamağa çalışan diktatörün oyunlarım halka açıklıyorlardı. Batista'nın askerleri acele radyo evine koştular, fakat Castro'nun cesur olduğu kadar tecrübeli adamları çoktan radyoyu terketmişlerdi.

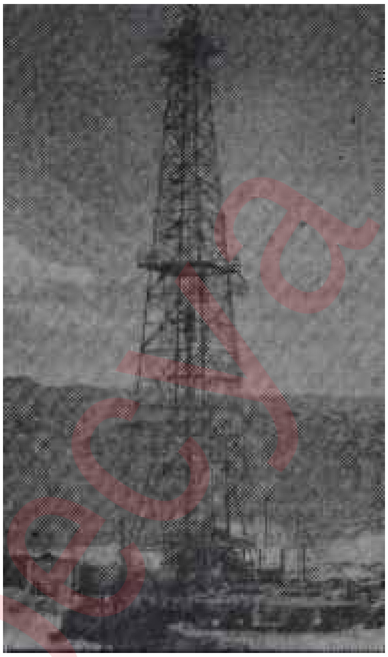
Altı aydır devam eden amansız çarpışmalara rağmen Batista bir türlü halktan yardim gören genç Castro ve taraftarlarını susturamamıştı. Diktatör mecburen en son ve en tehlikeli oyununu oynuyordu. Yeni seçimler karar vermişti ve seçimleri tam bir komediye benzemekten kurtarmak için sansürü kaldırmış ve askıdaki ferdî hürriyetleri -hiç değilse lâfta -tanımıştı. Fek tabiî ki Castro'nun bölgesi olan Kübanın en mühim eyaleti Oriente'de bahşedilen bu haklardan faydalanamıyorlardı. Oriente'de sansür devam ettikçe basın Castro'nun hareketini Kalka duyuramıyacaktı. Zaten basın hürriyetini bahşeden Castro, gazeteleri kendi kendilerini sansüre davet ediyordu. Buna rağmen Küba'nın cesur haftalık mecmuası Bohemia, herhalde halka Oriente eyaletinde cereyan edenleri duyurmak fırsatım bulacaktı. Castro' yu susturamayan diktatör, Haziran ayında seçim yapmayı kabul etmekle, tehlikeli bir oyuna girişmişti. Ama Castro bu oyuna inanmamakta haklıydı. İç harbin bütün şiddetiyle'.devam ettiği, kuvvetin kanun'yerine geçtiği bir anda seçim komedisi ve sözde iade edilen haklar nasıl ciddiye alınabilirdi? Bununla beraber' Kübadaki Amerika Sefiri Earl âmith aynı fikirde değildi. Seçimlerin "şayanı kabul" olduğunu söylüyordu.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Petrol

Emareler ve ümitler

Bu haftanın ilk günü Petrol Dairesi Reisi Emin Îplikçinin Zafer'gazetesine verdiği beyanâtta ümit ve emareden başka birşey yoktu. Petrol işi zaten bir kumardı. Fakat geçen yıldan beri memleketimizde petrol arayan şirketlerin sayısının artması ve faaliyetlerinin hızlanması tabii ki kumarda kazanma şansım arttırmıştı. Belki beklenilmedik anda sevinçli haberi işitecektik. Şimdilik Garzan ve Ramandan başka yerde istihsal yapılmıyordu. Bu sebeple petrol kumarına güvenerek iktisadi kararlarda kumar oynamayı haklı bulmaya imkân yoktu. Dereyi görmeden paça. ları sıvamak, mevcut güçlükleri' daha

Petrol kuyusu
Ya tutarsa?

da arttıracaktı. İktidar mensupları Emin İplikçinin objektif beyanatını dikkatle okumalıydılar. Bu . arada Türkiye Petrolleri Anonim Şirketinin dövizsizlik yüzünden çektiği sıkıntıları da hatırlamalıydılar.

Tasfiyehane işi .)

Ecnebi şirketlerle hükümetimiz arasında. İskenderun veya Mersinde 3,2 milyon kapasiteli bir tasfiyehane kurulması da kararlaştırılmıştı. Bir aksilik olmazsa -ki aksilikler git. tikçe çoğalıyordu- tasfiyehane, Türkiyenin petrol ihtiyacını rahat rahat karşılayacaktık O zamana kadar kâfi miktarda petrol bulunursa dış ödeme terazisinin muvazenesini bozan ağırlıklardan biri kalkmış olacaktı. Ta. bil ki ecnebi şirketlerin bu kararını Türkiyede mutlaka petrol bulunacağının kat'i bir delili saymak hatalıydı. Tasfiyehane ve petrol istihsali arasında mutlak bir münasebet elbette ki yoktu. Petrol bulunmazsa ecnebi şirketler dışarıdan getirdikleri ham petrolü işliyeceklerdi. İstanbulda kurulacağı söylenen ufak tasfiyehaneye gelince, yıllardır lâfı edilen' bu hikâye daha "prensip anlaşması", safhasından ileri gitmemişti.

Ya petrol boruları

Ya şu Zafer gazetesinin bir oldn bitti diye takdim ettiği, İran'dan gelecek olan petrol boruları ne âlemdeydi? Irak petrollerinin akıbeti malûmdu. "Adeta bir memleket gibi Olduğumuz Irak" petrol borularının Türkiyeye akıtılmasına razı olmuyordu. Saten, denk bütçelerin süsü petrol borcunu ödemeye bile niyeti yoktu. Ama bir anlaşma imzaladığımız söylenen İranlılara ne olmuştu? Emin İplikçinin bu mevzua dokunmamayı tercih etmesi herhalde sebepsiz değildi. Mutlaka birşeyler vardı. İranla son dakikada ihtilâflar başgöstermişti. Petrol borularından alınacak vergi ve ihtilâf vukuunda nereye başvurulacağı hususlarında anlaşmak mümkün olmamıştı. Zaten Kum petrolleri ilk ümitleri haklı gösterecek kadar zengin çıkmamıştı. Son derece bereketli gözüken ilk kuyunun' İstihsali gittikçe azalmıştı. Petrol bereketli bile olsa, büyük yatırımlara ihtiyaç vardı. Bu işin tek başına üstesinden gelemiyeceğini bilen İran hükümeti henüz bir ecnebi şirketle anlaşmaya varamamıştı. Siyasî sebepler dolayısıyla büyük şirketlere yanaşmayan İran, İtalyayla müzakerelere girişmişti. Hâlen Japonlarla konuşmalar devam ediyordu. Velhasıl etrafında çok gürültü yapılan petrol boruları işinden daha uzun müddet' konuşulacaktı.

İşte bulunması için bütün Türklerin dua ettiği petrol işi hâlen bu safihadaydı. Şimdilik sadece ümit ve emareler vardı. Halbuki, Zafer ceridesi petrol mevzuunda ne büyük ümitler uyandırmıştı. Ümitleri, sukutu hayaller takibedecekti Yine Zaferin yazdığına göre sukutu hayallerin takibettiği yalancı ümitler. uyandırmak gizli komünistlerin denenmiş bir taktiğiydi. Şu Zaferin gizli köşelerinde herhalde birşeyler gizlenmekteydi.'"

Kalkınma

Yeni bir rapor

Müteyazi, fakat gayretli İKA Ajansı, bu haftanın ilk günü, Amerikalı mütehassıs Richard D. Robinsori'ün memleketimizin iktisadî durumu hakkındaki yeni raporunun kısa bir hülâsasını neşrediyordu: Kalkınma meselesinin anahtarı, verimi artan istihsalde, bilhassa ziraî istihsalde bulunmaktaydı. Sanayileşme ancak artan zirai istihsalin, temin

edeceği dövizle gerçekleştirilecekti. Ancak bu sayede şehirlere akan köy nüfusuna iş bulunabilecekti. Bunun için de büyük ölçüde yatırımlara ihtiyaç vardı. Türkiye yatırımlar için gerekli' döviz Ve tasarrufu tek başına karşılıyamazdı. Zaten nüfusun % 70 ini teşkil eden köylü ziraatçıya arazi ve ziraat vergisi ödetmeye, siyasi bakımdan imkân yoktu. Petrol gibi tâli membalara güvenemezdi. Dış yardım zaruriydi. Amerikalı iş adamlarını düşünen ecnebi mütehassıs "kurtuluş çaresi"ni _ evet, kurtuluş çaresi - Amerikanın milletlerarası hususi teşekküle garanti vermesinde -anlaşılan ecnebi sermaye kanunundaki garantiler kâfi gelmiyorgörüyordu. Meselâ Sam Amca, Türkiyede fabrika kuracak Amerikan müteşebbislerine fabrikasının ham maddesini - ah şu ham madde meselesi . 10 sene müddetle garanti edebilirdi. Bu kurtuluş çaresinin ecnebi sermayenin kurduğu bir kaç şirketin ham madde sıkıntısını halletmekten öteye gidemiyeceğini herhalde ecnebi mütehassıs da biliyordu. Kalkınma meselesinin vaz ediliş şekline gelince, bu hususta muvafık muhalif herkes aynı fikirdeydi. Sanayileşme zaruriydi, sanayileşme ziraatta verimin artmasını gerektiriyordu. Bunun için de büyük yatırımlara ve dövize ihtiyaç vardı. Ama D. P. iktidarı bu gayeyi ne dereceye, kadar gerçekleştirmişti ? D. P. İktidarı sekiz yıl sonra ziraatte verimi arttırdığım iddia edebilir miydi? Hububat randımanlarının -fevkalâde hava şartlarının bahşettiği 1953 yılı hariç. 1934-1938 ortalamasının pek üstünde olmadığı hakikati inkâr edilebilir miydi? Ziraat memleketi Türkiye ziraî mahsul ithal etmek durumuna düşmemiş miydi? Yatırımlar dolayısıyla ithalât ihtiyacı artmıştı, fakat gittikçe azalan ihracata nebuyurulurdu? Yatırımların gayesi istihsali arttırmaktı. Kurulu fabrikalar ham madde yokluğu dolayısı ile çalışamazsa yatırımların , hikmeti vücudu ortadan kalkmıyor muydu? Ticari mahfillerin yaptığı son bir inceleme, İştanbuldaki imalâthane ve fabrikaların, kapasitelerinin ancak yüzde 34'üntt kullandığını göstermekteydi.

Sanayileşme gittikçe artan şehir nüfusunu massedecek bir hızda mıydı? Zaten mahdut olan yatıran kaynaklarım enflâsyon daha da kurutmuyor muydu? Stokların artması, spekülâsyon, lüks maddeler istihsali, ithalâtın maruz kaldığı tazyik gibi enflâsyonun doğurduğu meseleler kalkınmayı baltalamıyor muydu ?' İstihsali arttırmayan imar mevsimsiz değil miydi ? İşte muhalefetin tenkit "ettiği meseleler bunlardı. Kurtuluş çaresinin nerede bulunduğunu da münekkitler çok iyi' biliyorlardı. Evvelâ enflâsyonu durdurmak, sonra plânlı bir iktisadî kalkınmaya girişmek lâzımdı. Başka çâre yoktu. Dış yardım hangi şekilde olursa olsun sadece kalkınmayı kolaylaştıracaktı. Asıl gayret bize düşmekteydi. Siyasi zekâdan mahrum olmayan Amerikalı mütehassıs tabiidir ki raporunda bu meselelere dokunuyordu.

Abdullah Aker
İş yerine lâf

D. P. İktidarı hiçbir metoda dayanmayan bir zihniyet çerçevesinde enflâsyonla kalkınmayı denemişti. Döviz ve normal tasarruf kaynaklarını kurutan enflâsyon kalkınmayı baltalayacak bir seviyeye erişmişti.

Gelgelelim D. P. İktidarı enflâsyonun mevcudiyetini bile kabul etmiyordu. Hayır enflasyon yoktu, Expansiyon vardı, statikten dinamiğe geçilmişti, v. s. gibi ipe sapa gelmez lâflarla mesele örtbas edilmeye çalışılmaktaydı.

Olmıyan hastalığı tedavi

Son zamanlarda D. P. İktidarının mevcudiyetini kabul etmediği has. talığı tedavi etmeye karar verdiği söylenmekteydi! Keyfi fiat konrollarının derde deva olamıyacağını belki anlamışlardı. Fakat yapılacağı söylenen mücadele de aylardır lâfta kalmıştı. Enflâsyonla mücadelede yeni bütçe pek birşey getirmemişti. Zaten deflâsyonist bir karakter taşımayan bütçe masrafları, komisyonda yapılan tadilât yüzünden daha da ağırlaşmaktaydı. Yeni masraflar halen 100 milyon lirayı bulmaktaydı. Bu bakımdan hem denk bütçe, hem yeni masraflar isteyen bazı muhalefet milletvekilleri de kabahatsiz değildi.

Hastalığın adını bile telâffuz etmekten çekinen İktidarın enflâsyon derdine bir çare bulamayacağını düşünenlere hak vermek lâzımdı. Enflâsyon yüzünden bütün iktisadî hayat ve kalkınma çıkmaza girmişti. Evvelâ enflâsyonun mevcudiyetini kabul etmek daha sonra da mücadeleye geçmek yapılacak en mantıkı bir işti. İktidar, henüz enflâsyonun ismini bile inkâr ediyordu. O halde onun vahametini nasıl anlayacak ve onun vehametiyle mütenasip enerji tedbirleri nasıl- alacaktı ? Bu sual, bütçe müzakereleri sırasında hükümete mutlaka sorulacaktı. Sam Amca da zaten çoktan beri bu suale bir cevap beklemekteydi?

HERKES

OKUYOR

Piyasa

Doktriner konuşma

Ticaret Bakanı Abdullah Akerin geçen ayın sonunda Bütçe Encümeninde yaptığı konuşmanın akisleri bu hafta da devam etmekteydi. AKİS okuyucuları Ticaret Komisyonu Başkanı Muhlis Erdenerin yaptığı sert tenkitleri ve Bakanın müşahhas meselelere dokunmayan cevabım herhalde hatırlıyacaklardı. Ticari mahfiller Abdullah Akerin etliye sütlüye karışmayan konuşmasını hiç beğenmediler. İş muhitlerinin kanaatlerini pek iyi aksettiren İKA Ajansı bu memnuniyetsizliğin sebebim Bakanın "doktriner bir konuşma" yapmasında buluyordu. Aker, amelî tenkitleri yapıcı tedbirlerle cevaplandırmaktan kaçınmıştı. Halbuki tam bir şaşkınlık içinde bulunan piyasanın sarih beyanlara ihtiyacı vardı. Tüccar ne yapacağım bilmemekteydi. 'İthalâtçının neyi nereden getireceği meçhuldü. İhracatçı neyi nereye satacağından habersizdi. Bakanlık kapısında son zamanlarda tüccarlardan daha ziyade itibar gören sanayicilerin hali de perişandı. Ham maddeyi, yedek parçayı nasıl ve ne zaman temin edeceğini Cenabı Haktan sormaktan başka çare kalmamıştı.

Tek cümleyle: piyasa anarşi içindeydi!

Ezbere fiat kontrolları karışıklığı daha da arttırmaktaydı. Böyle nazik bir durumda Ticaret Bakanı, onsekiz milyon köylünün hasıl sanayie aktarılacağını anlatmaktaydı. Bakan ve piyasanın aynı dili konuşmadıkları muhakkaktı. Muhakkak olan diğer bir nokta da, D. P. saflarında Abdullah Akerin siyasetine karşı duyulanı memnuniyetsizliğin gittikçe sesli bir hale gelmesiydi. Bilindiği gibi Ticaret Bakanlığı sık sık sahip değiştiren bir koltuğa sahipti.

Tütün yaprakları kurutuluyor
Duman olacak

İşçiler

Sigaramın dumanı

Lûtfi Usta bir eliyle içtiği Birinci sigarasını tutarken öbür eliyle de kehribar sarısı bir tütün yaprağını gösteriyor ve:

"— Bu yaprak, memleketin altınıdır, ama bunu kimse anlamak istemiyor. Biz köylümüzün büyük emeklerle yetiştirdiği tütününün kıymetin] 'bilmiyoruz." diyordu.

Lûtfi Usta meslekte bir hayli eski idi. Babası da tütün işçisiydi. Onun için işini iyi biliyordu Lûtfi Ustaya göre tütün memleketimizde işlenip sınıflandırıldıktan sonra ihraç edilse, bundan hem işçi, hem de memleket faydalanırdı.

Tütün yetiştirmek kolay değildi. Köylü daha mahsulü almadan gelerek mahsul için fidelerini, dikmeğe başlardı. Böylece bir mahsul, ondört aylık emek istiyordu. Hem de nasıl emek? Tütün nazlı sarışın bir kız gibi idi. Yağmurun azından da çoğundan da müteessir olurdu. Hastalığı vardı. Dikkat isterdi. Köylü ona gözbebeği gibi bakardı. Tarladan topladıktan sonra bozulmasın diye dizdiği tütünleri evinin en güzel köşesinde saklardı, Sonra da, birgün bir tüccar çıkagelir ve ondört ayın emeğini yok pahasına elinden alır giderdi. Arkasından tütünün işlenmesi başlardı. Fakat pek az tüccar tütünü lâyıkile işletiyordu. Diş memleketlere işlenmiş tütün diye sattığımız balyalardan hep karışık tütünler çıkıyor ve piyasaları hergün kaybediyorduk. Halbuki Türk tütünü çok değerli idi. O kadar ki, bize ziraat memleketi olmayı tavsiye eden Amerika bile kendi topraklarında Türk tütünü yetiştirmek için gayret sarfediyordu. Fakat isçiler bundan korkmuyorlardı. Bu, diyorlardı, yalnız bu mübarek topraklarda büyür. Tütünü işliyecek işçi de ancak 15 yılda yetişir. Lûtfi Usta tütün yaprağım eline aldı mı, onun Bursadan mı, Samsundan mı geldiğini anlardı. Sonra o yapraklar tıpkı bir marulun dış yapraklarından iç yapraklarına doğru gidildiği gibi derece derece ayrılırdı. Bütün bunlar elle yapılıyordu. Ama yıllarca tecrübe lâzımdı. Sonra tütün istiflenirdi. Balyalar halinde depolarda müşteri beklerdi. Bu da kolay bir iş değildi. Sarışın nazlı kıs balyaların içinde bile tehlikeden kurtulmuş sayılmazdı. Kuru Ur hava istemez, fazla rutubetten korkardı. Kolayca yanar ve kırılırdı. Onun için onu havalandırmak, rutubeti tam derecesinde tutmak, yerini değiştirmek lâzımdı. Bunları yapmak elbette bir Yeni Harman veya bir Amerikan sigarasını içmek kadar kolay değildi. »Ama ne yapsınlardı? İnşaatta günde 10 lira var diye, baba mesleğini mi bıraksalardı? Vakıa içlerinde bırakanlar olmuştu. Ama, insanın bilmediği işi yapması kolay değildi. Sonra, mesleğin zevki alışkanlığı vardı. O tütün demetleri zevkli şeylerdi Tütünün nev'ini, yerini bilmek, kırıklarını, yanıklarım ayırıp Ortaya bir demet çıkarmak az zevk mi idi?

Fakat Lûtfi Ustanın asıl derdi tütün, işçiliğinin ölmek üzere bulunmasıydı. Babası ona bu meslekte bal ye, dire bilmişti. O işe, ilk mektep kitabında "baba bal al" sözünü. okuduktan sonra balın ne olduğunu soran çocuğuna bal alıp ta "işte budur" diyememişti. Vakıa günde 7 lira alıyor du. Ama bu para ile kira vermek, çocukları okutmak ve sonra geçinmek kolay değildi. Sonra 7 lira sözde kalıyordu. İşverenler bir yılda işlenmesi gereken tütünü 8 ayda yarım yamalak işletip işin içinden çıkıyorlardı. İşlenmemiş tütünler de iş* çileri yılın diğer yarısında işsiz kalıyordu.

Çıkmayan candaki ümit

Tüccarın işlenmemiş tütünü işlenmiş gibi satmasından hem memleket tütünleri hem de işçiler zarar görüyordu. İyi tasnif edilmiş, temiz, lenmiş tütün dışarda daha çok para ederdi, işçi de işsiz kalmazdı. Fakat yıl, ar yılı değil kâr yılı idi. İşverenler işçilere kanuni tazminat haklarını ödememek, için de çeşitli yollar bulmuşlardı. İşçiyi mevsim içinde devamlı olarak çalıştırmıyorlardı. Bir ay çalışan, işçi işinden çıkarılıyor, birkaç gün sonra veya hemen aynı gün yeniden işe almıyordu. Bu suretle işçinin işine son verildiği zaman kendisi bir aylık işçi sayıldığından ihbar ve kıdem tazminatı alamıyordu. Yıllarca çalışan işçiler bu şekilde işlerine son verildiği zaman işsiz ve parasız, açlığın ve sefaletin kucağına atılıyordu. Çalışma sürelerinin azlığı dolayısiyle tütün işçileri sigortadan da faydalanamıyorlardı. Depoların çoğu kaçak işçi çalıştırıyordu. Bu yüzden birçok işçi çalıştığım da isbat edemiyordu. Hele gelir vergisinden evvel kaçak olarak işçi çalıştıran işyerleri pek çoktu; Bu yüzden meselâ, Hasan Tahsin adındaki tütün işçisi 62 yaşında olduğu halde bir türlü ihtiyarlık sigortasından faydalanamıyordu. Ömrünün çoğunu tütün işlemekle geçirmiş olan bu işçi işverenlerin eski kayıtları olmadığı için 1945 ile 1950 yılları arasında 1000 iş günü çalıştığım ispat edemiyordu, 85 yaşında bir başka kadın işçi de bu yüzden bir türlü ihtiyarlık sigortasından faydalanılamıyordu

Bunca yıllık emek, bir sürü işçi edebiyatı, bu fakir işçileri ihtiyarlıklarında sefalete düşmekten alıkoyamamıştı.

"Omuz postası"

Pazar günü kongrelerini yapan] İETT işçilerinin dertleri tütün

H E R K E S

O K U Y O R

işçilerininkinden daha az değildi. Evvela aralarında anlaşamamışlardı. Bu yüzden çoğu sendikalarından ayrılarak yeni bir sendika kurmuşlardı. İşte o pazar günü yaptıkları kongre de bu yeni sendikanın ilk kongresiydi. Eski sendika dertlerine bir çare bulamamıştı. Bütün ümitleri bu yeni sendikada idi. Dertlerin başında ücretler geliyordu. Aralarında ayda 200 liraya çalışanlar vardı. İstanbul Elektrik Tünel ve Tramvay idaresine 8 yıldânberi emek verip de saatte sadece 106 kuruş alabilen işçiler çoktu. Hepsi emeğin bu şekilde değerlenmesinden şikâyet ediyorlardı. Hele yeni' girenlerin daha yüksek ücret alıp ta eskilerin aynı yerde bırakmaları acıydı Yeni girenlere hayat pahalılığı dolayısiyle biraz daha yüksek ücret ödeniyordu.

Fakat hayat pahalılığı, eskidenberi çalışanlar için yok muydu? Onlara ekmeği, eti, yağı, fasulyeyi esnaf daha mı ucuz veriyordu? Yoksa, bugüne kadar aldıkları ücretlerden biriktirdiklerini mi yiyeceklerdi? Doğrusu bunu anlamak güçtü. Nazif Telkıran kaynakçı ustaca idi. İdareye de 1942 de girmişti. Hâlâ saatte 130 kuruş ücret alıyordu. Evli ve iki çocuk babası idi.

En fazla ezilenler silicilerdi. Bir hafta gece bir hafta gündüz çalışmaları gerekirken 5 hafta devamlı olarak gece çalıştırılıyorlardı. Bir ara buna itiraz edecek olmuşlardı da, müdür giriş kapışındır tek olduğunu fakat çıkmak için diledikleri kapıyı seçebileceklerini söylemişti. Hastalananlar doktora çıkmak bile istemiyorlardı. İstirahat alsalar, yevmiyelerini kaybediyorlardı. Yeteniye de kaybedilecek şey değildi. Hele Nuri Temiz birgün doktora çıktığında, "bugün reçetemiz yok hastaya bakamayız" diye karşılanmıştı. Kongrede konuşurken "bunu hiç olmazsa birgün önceden ilân etseler de biz de ona göre hastalanmasak" dedi. İşçilerin, çoğu kendilerine ,ecir muamelesi.'yapıldığından şikâyet; ediyorlardı. Yemekler bozuk, ücretler düşük, muamele kötü idi. .Gece çalışanlar içecek su bile bulamıyorlardı. Hem sonra gece çalışanlara eskiden ödenen % 10 tazminat ta kalkmıştı. İncecik elbiselerle karda kışta, tramvay yollarını tamir edenler, soğuktan donuyorlardı. Başlarına bir kaza gelse idarenin sıhhi imdat arabası yoktu. Kazazedeler kamyonla hastâhaneye götürülüyordu.

İETT memurları yılda 5 maaş ikramiye alırken İşçiler ancak 2 maaş alabiliyorlardı. Fakat onu almak için de büyüklere telgraflar çekmek lâzımdı. Bu zamları memurlar muntazam aldığı hâlde işçiler ne zaman alacaklârını bilmezlerdi.

İETT İdaresinde çalışma şartları son derece bozuk ve kötü idi. 12-14 saat çalıştırılanlar Vardı. Boyacıyı aküleri kontrole memur ediyorlardı. Hele bir omuz postası vardı. ki, görülecek şeydi. Yüz beygirlik motörlerin, çekemediği o ağır otobüsleri "omuz "postası" yürütüyordu.

ÜCRETLER ÇOK DÜŞÜKTÜR

Adil AŞÇIOĞLU

Meclis Encümenlerinde Çalışma . Bakanı ile muhalefet milletvekilleri arasında yapılan tartışmalar memleketimizde işçi ücretlerinin son derece düşük bir seviyede bulunduğunu göstermiştir. Esasen işçi ücretlerinin düşük seviyede bulunduğunu görmek için Meclisteki tartışmaları beklemeğe de lüzum yoktu. Rastgele bir otobüs şoförünü, tütün işçisini çevirip ücretinin kaç kuruş okluğunu sormakla memleketimizdeki işçi ücretlerinin nekadar düşük olduğunu öğrenmek mümkündü. Hele işçi kadın ise, onun daha düşük bir ücret aldığı derhal meydana çıkar.

İşçi ücretlerinin düşüklüğünü ilgililerin, bilmemesine de imkân yoktur. Acaba onları bunun aksini iddia etmeye sevkedeh sebepler nelerdir? Ve onlar nasıl olup ta ücretlerin yüksekliğini ileri sürebilmektedir.

İşçi ücretlerinin yüksek olduğunu iddia etmek tabiatile işverenlerin işine gelmektedir. Onlar bu suretle işçilerin daha yüksek bir . ücret istemelerini ve halkın bu isteği desteklemesini önlemek gayesini gütmektedir. Zira işverenler işçilerine ne kadar az ücret öderlerse kârları o nisbette yükselmektedir. Her iktisadi.teşebbüs de masrafını kısıp kârını arttırmak gibi bir gaye ile hareket ettiğinden işçi ücretlerinin sevivesi dalma düşük kalmaktadır,.

Fakat işveren devlet veya resmi bir müessese ise, durum değişmektedir. Devlet, çalıştırdığı insanların birer vatandaş olarak herşeylerini düşünmek zorundadır. Ancak devlet sektöründe çalışan işçilerin durumu da, tabiî bazı istisnalarla diğerlerlnkinden pek farklı değildir. Devletin işçilere düşük ücret ödemekte menfaati yoktur. Buna rağmen devlet sektöründe çalışan isçilerin ücreti de son derece düşüktür. Bunu anlamak için asgari ücretin kabul edildiği bazı iş kollarındaki ücret seviyelerine bakmak kâfidir. Asgari ücret komisyonları günde 480 kuruş ve hattâ daha düşük Ücretler kabul etmektedirler. Günde 480 kuruşla bir işçinin değil ailesini, kendisini bile geçindirmesine imkân yoktur.. Fakat günde 480 kuruştan daha düşük ücretle çalışıp ta üstelik bunun üzerinden vergi ödeyen işçiler de vardır. Bir temizlik işçisi ayda 120-150 lira almaktadır. Bir belediye şoförünün aylık ücreti 200 liradır. Fakat hava olanında çok defa gece işi gören işçiler arasında ayda 160 lira ile geçinmek zorunda kalanlar da vardır. Tütün işçileri, tekstil ve madeni eşya işçileri bunlardan daha iyi durumda değillerdir. Tabiatiyle bütün bu işçiler arasında günde 18 liraya kadar varan ücretler alanlar da bulunmaktadır. Fakat bunlar sayıları pek az olan mütehassıs işçiler veya işverenlerin hususi himayesine mazhar olanlardır. Diğer işçilere nisbetle yüksek ücret alan işçilerin kendilerinden başka işverenlere de faydası vardır. İşverenler bu istisnaî ücretleri misal olarak gösterebilmektedir. Hele ücret vasatileri alınırken, işçiler arasında böyle birkaç yüksek ücretli oldu mu, ücret vasatisi kabarmaktadır. Bazı işverenler birkaç işçi ile teknik elemanların ücretlerini de kasten işçi ücretleri arasında göstermek suretiyle işyerlerinde ücret vasatisinin yüksek olduğunu sözde isbat etmek yolunu tutmuşlardır. Fakat buna aldanan işçi kalmamıştır.

Birçok memlekette, işçi ücretlerinin düşüklüğü gözönünde tutularak işçilere sosyal yardımlar yapılmaktadır. Türkiyedeki bazı petrol şirketlerinden işçiler, Petrol Ofisinin yaptığı gibi, aile ve çocuk zammı nev'inden sosyal yardımlar yapılmasını istedikleri zaman şirketlerin cevabı gayet basit olmuştur: "Biz i?çi için ücret veririz, onun ailesini de düşünmeğe mecbur değiliz " Şayet işçinin aldığı ücret onun ailesini de geçindirecek seviyede olsa, buna kimse birşey diyemez. Fakat işçiye kendi geçimini bile sağlamayan bir ücret ödenirse, bu cevap yanlış ve haksız bir cevap olmaktan öteye gidemez.

Burada devlete düşen bir vazife vardır. Ya işçilerin haksız bir ücret sistemi içinde ezilmelerini önlemek, yâ da onları kozlarım işverenlerle paylaşmakta serbest bırakmak, yani grev yasağını kaldırmak. Halbuki bunun tamamen aksine şahit olmaktayız. İşçileri korumak için gerekli tedbirler alınmanıaktadır. Üstelik İşçiler, ''bırakınız hakkımızı biz araya!im" deseler" devlet buna müsaade etmemektedir. Bu suretle de devletin bu pasif müdahalesi işçilerin ücret sistemi vasıtası ile gittikçe dana fazla ezilmesine sebebiyet vermektedir.

K İ T A P L A R

DESPOT

(Reşat ENİS'in romanı, Remzi Kitabevi, Teni Türk Yazarları serisi 7, Yükselen Matbaası, İstanbul 1957, 231 sayfa 350 kuruş)

Türk romancılığının babası sayılabilecek Ahmet Mithat Efendinin bir roman tarzı vardı. Onun romanlarını okuyanlar sayfalarını çevirirken zaman zaman akıp giden mevzuun içinde birden sözü Ahmet Mithat Efendinin aldığını ve farzı muhal son cümlede bir gemi lâfı geçmişse bu gemi lâfına bir mim koyup "ey okuyucu gemi nedir bilir misiniz?" diye başlayıp sayfalar boyu gemi hakkında ansiklopedik malûmat verdiğini görürlerdi. Ahmet Mithat Efendinin sayıları bir kütüphaneyi doldurabilecek kadar kabarık olan romanlarında bu "ey okuyucu" diye başlayan fasıllar o kadar çoktu ki onbeş yirmi sene içinde bu romanlar artık okuyucu için zevkle okunabilen kitaplar olmaktan çıkmış birer ansiklopedi gibi kitaplıklarda yer kaplayan ciltler yıgını haline gelmişti.' Modern Türk romancılığının ileri gelen isimlerinden biri olan Reşat Enisin son romanı Despotu okurken insan ister istemez Mithat Efendinin romanlarını hatırlıyor. Gerçi Reşat Enis, bu son romanında Ahmet Mithat Efendi gibi "Ey okuyucu" diye başlayıp fasıl başları açmamış, ama romanının baş aktörü olan kaymakam Fikretin zaman zaman -ve romanda sık sık. dalıp dalıp eski günleri hatırlaması hani Ahmet Efendiyi de pek aratmıyor.

Reşat Enis, gerçekten modern Türk romanına emeği geçmiş, adı saygıyla anılacak bir kişi. Üstelik bu güne kadar yayınladığı romanlariyle Türkiyede realizm cereyanıma ilk örneklerini vermiş soylu bir yazar. Eserlerinin sayısı, Ahmet Mithat Efendininkiler kadar olmamakla beraber bir hayli kabarık. Üstelik da bu eserleri okuyanların kolayca fark edecekleri gibi Reşat Enis hiç bir zaman bilmediği, yüzde yüz doğruluğuna emin olmadığı mevzuları romanlarında işlememiş ve bunları ortaya koymamıştır. Ancak Despotu okuyanlar bu sefer karşılarında pek eskiden bildikleri, hayran kaldıkları Reşat Enisi bulamadılar. Bu noktayı böylece tesbit ettikten sonra Despota ana hatlarıyla şöylece bir göz gezdirelim:

İstanbulun fakir muhitlerinde yaşamağa değil de ölmemeğe çalışan bir aile. Bir karı koca, iki çocuk ve ihtiyar bir kaynana. Zaman Birinci Dünya Savaşı öncesi. Ailenin oğullarından büyüğünün hatırladığı manzara babanın askere gidişidir. Seferberlik ilân edilmiş ve evin reisi, tek dayanağı baba bir gün askere gitmiştir. Gidiş o gidiş. Evin büyük oğlu Fikret-ogünlerde altı yedi yaşlarındadır- babasını bir daha aradan seneler geçtikten sonra günün birinde yeniden karşısında bulacaktır. Ama o eski Kaya Ali olarak değil. Ayağının biri kesilmiş, kangren sancıları içinde kıvranan bir yarım insan olarak.

Babanın askere gidişi Fikretin zaten geçim sıkıntısı içindeki ailesini iyice perişan eder. İlk günler evdeki ufak tefek, yükte hafif bahada ağır şeyler satılır. Bunlar da bitince ana bir tütün fabrikasında çalışmağa başlar. Ama hayatın günden güne yaşanılmaz bir hale gel. diği İstanbulda bir kadının kazandığı para ile de yaşamak imkânı kalmaz. Aile pilisini pırtısını toparlar ve Eskişehir civarındaki akrabalarının yanına gider. Fikretlerin orada bir kaç • parça arazileri ve biri büyük, biri küçük iki dayıları vardır. Küçük dayı henüz on üç, ondört yaşlarında bir köy delikanlısı, büyüğü ise köyün ileri gelenlerinden Da-

Reşat Enis
"Uslan ey deli gönül uslan"

yut Ağadır. Küçüğünün aksine büyük dayı son derece nekes, nobran, para canlısı, riyakâr, iki yüzlü ve zalim bir adamdır. Fikretler ise mecburen bu ailenin yanına sığınmışlardır. Büyük dayı Davut Ağa Fiıkrete, kardeşine, annesine, ninesine olmayacak eziyetler yapmakta, hem onları kapısında köle gibi çalıştırmakta, hem de verdiği bir lokma ekmek karşılığında ellerindeki tarlaları teker teker almağa çalışmaktadır. İşte bu arada Fikretin babası çıka gelir. Çıkagelir ama, Ölmek üzere olan bir hasta olarak. Kısa bir müddet sonra da ölür. Köyde, Fikretin ailesine yapılan zulmü gören köylülerden bir arabacı Fikret ve Fikretin küçük dayısı ile elbirliği eder. Elde kalan son tarlalardan birini ekip biçerler. Ancak büyük dayı öylesine kıskanç ve haristir ki tam harman zamam hasadı yaktırır Fikret artık, büyük dayısına lâyık bir isim bulmuştur: Despot.

Birinci Dünya Savaşı bitmiş, Kurtuluş Savaşı bağlamıştır. Eskişehir civarındaki köy, Kuvayı Maliyecilerle Yunanlıların elleri arasında nöbet değiştirmektedir. Büyük dayı, Davut Ağa melanetlerine devam etmekte, Kuvayı Milliyecilere aman ver memekte ve Fikretgillere de türlüziyet yapmaktadır. Büyük dayı köyün ağası ve ileri geleni olduğu için Padişah Hükümetini kendi tarafında saymakta, kazadaki kaymakamı, müstantiği kendi dalaverelerine alet etmektedir,. Nitekim günün birinde Fikretin anasını, arkadaşlarını -Fikret bu arada olsa olsa onbir, oniki yaşlarındadır ama büyük işler görmektedir!. Fikreti, Kuvayı Milliyeci diye hapse attırır. Türlü dalavereler çevirir, İşte bu sırada Kuvayı Milliyeciler yetişir, mazlumları kurtarırlar. Bunlar da köyde Kuvayı Milliyecilere yardım ederler. Despotun hainliklerini önlemeğe çalışırlar. Derken Kurtuluş Savaşı biter. Vatan kurtulur, vatan kurtulur ama Des pot Ağa Yunanlılarla işbirliği yaptığı halde sonradan ben Kuvayı Milliyeciydim diye parsayı toplar. Hakiki Kuvayı Milliyeciler hava alırlar. Sonra Fikretler ve dostları olan arabacı, küçük dayı, daha bir kaç kişi kalkar İstanbula gelirler. Yeniden eski mahallerine yerleşirler. Bu arada nasıl olursa olur, Fikret okur, kaymakam olur. Ama bu arada Despot Dayı da evvelâ Meclisi İdare Âzası falan olup çulu düzmüş, mühim mev- * kilere geçmiştir. Fikretin kaymakamlık yaptığı bir kazada menfaatleri karşılaşır. Despot Fikreti Bakanlık emrine aldırır. Fikret İstanbula gider, eski arkadaşlarını arar bulur. Bakanı görür, hakkını arar. Onu yeniden Vazifesine iade ederler. Fikret İstanbul Emniyet Müdürlüğünde kaçakçılık bürosu şefi olmuştur. Yukardan aşağı tesadüflere dayanan romanda, Fikretin karşısına bir kere daha Despot çıkar. Ama bu sefer bir beyaz zehir kaçakçısı olarak.

Tahayyülü bile güc olan böylesine bir macera romanı halindeki Despot, ne kadar iyi niyetli bir münekkidin eline geçerse geçsin, maalesef Reşat Enis gibi bir romancı için yüz ağartacak bir not alamaz. Son' yıllarda edebiyatımızda rol oynamağa başlayan sinemanın tesirinin bariz bir şekilde görüldüğü Despotta, yalnız bir yerde okuyucu romancı lehine bir ilmide kapılıyor. Fikret ve yakınlarının, Padişah Hükümetine karşı geldiler diye yakalanıp zaptiyelerin nezareti altında kasabaya götürülmek üzere yola çıkardıkları sahne. Ama romandaki can sıkıcı tesadüflerden birinin daha ortaya çıkması, bu ümidi de hemencecik söndürüveriyor. Yoksa roman, o yol sahnesi boyunca devam etse belki de Reşat Enisin en büyük romanı olabilirdi.

Aile

Erkekler için tehlikeli çağ

Kadınların, erkeklerden çok daha mesut bir yaşlılıkları olduğu muhakkaktır. Bunun en mühim sebeplerinden bir tanesi tadımların kolay kolay tekaüde sevkedilmemeleri ve sıhhatli olmak şartı ile, ölünceye kadar işe yaramalarıdır. Köşesinde oturan, fazla hareket edemiyen bir yaşlı hanım hiç olmazsa torunlarına nezaret eder, yününü örer veya dantelasını yapar. Elleri ve kafası ev işleriyle, etrafı idareyle meşguldür, faydalı olduğunu bilir, mesuttur. Halbuki evin direği olan erkek, tekaüde sevkedilir sevekedilmez ölümü beklemekten başka bir işi yokmuş gibi bir boşluğa düşer. Yegâne meşgalesi .ziyaretçi kabul etmek veya ken disi gibi mütekaitlerin devam ettikleri kahvelere, gazinolara gitmektir. Yemek saatlerini beklemekten ve herkese yük olduğunu hissetmekten bıkan yaşlı erkek, yavaş yavaş büyük bir boşluğa düşer ve durgunluğa uğrar. Amerikalı bir ruh mütehassısı birçok bunamalara bu işsizliğin ve bu bedbinliğin sebep olduğunu ileri sürmüştür. Yaşlılık ve tekaütlük birçok erkekleri bir tehdit gibi bekler. Halbuki bunun çaresi yardır. Gençken insan biraz da ihtiyarlığı için hazırlanmalıdır. ' Erkeklere iş verelim!

Bu hususta erkeklerin en büyük yardımcısı (kadınlar olmalıdır. Bir erkek yalnızca evinin maişetini temin eden insan olarak kalmamalıdır. Halbuki birçok kadınlar "kapıdan içerde" erkeğe hiçbir iş vermemekle övünürler. Elbette ki dışarda yorulan erkek evine gelip dinlenecektir ama, o evin iş mesuliyetlerini de karısı ile paylaşmalı, evinin tutumu, dekorasyonu veya isleri hakkında söz sahibi olmalı, eviyle ilgilenmelidir. Odanın biçimi değişirken, perdeler takılırken, soba kurulurken erkek de üzerine bazı vazifeleri almalı,, elektrik veya marangozluk işlerini yapabilmelidir. Bir anneanne torununa nasıl masal anlatırsa, bir büyük baba da bunu yapabilmeli ve torun yetiştirmiş olmanın zevkini tadabilmelidir. Ama bunun için, daha evvel kendi çocuklarına masal anlatmış, Pazar günleri onları gezdirmeye alışmış olması lâzımdır. Tekaüde sevkedilmiş bir erkek evinde bir misafir gibi kalmamak istiyorsa daha evvel bu evin iç hayatında kendisine bazı mesuliyetler almış olmalı ve orada daima yapılacak işler bulâbilmelidir. Tekaüde sevkedildiği zaman karısı onu bir yardımcı bir arkadaş" gibi karşılamak ve erkek bu vesile ile karısının yükünü hafifleteceği düşüncesini benimsemelidir.

El işleri

Ev işlerinde, ne kadar mahir olursa olsun, erkek nihayet bir amatördür ve yapabileceği işler mahduttur. Mesut bir ihtiyarlık, mevsimden mevsime sobayı kurmak veya çarşı pazar işini yapmakla elde edilemiyecektir. Erkeğin genç yaşından kendisine bir meşgale hazırlaması bu bakımdan çok faydalı olacaktır. En güzel meşgale el işleri, küçük sanatlar veya güzel sanatlardır. Bir erkek marangozluk aletleri edinirce evinin ufak tefek ihtiyaçlarını yapar. Meselâ bir ayakkabı dolabı, bir kitap rafı, mutfak için bir küçük masa imal edebilir. Gençlikte bu güzel bir meşgaledir, ihtiyarlıkta bir ikinci iş olabilir hattâ ona bir gelir dahi temin eder. Elektrik işleri, resim, bahçivanlık da aynı derecede cazip olabilir. Amatör olarak, ayakkabıcılık öğrenen insanlar dahi vardır. Bütün bu gençlik meşgaleleri mesut bir ihtiyarlık hazırlamakta ve birçok tehlikeleri önliyebilmektedir.

Cemiyetler

Erkeklerin ihmal ettikleri bir saha da hayır cemiyetleridir. Ev işlerine veya el işlerine istidatsız olan birçok erkek ihtiyarlıklarında hayır cemiyetlerinde gayet faal bir hayat sürebiliiier. O zaman, hem cemiyet kendilerinden istifade eder, hem de kendileri sıhhatlerini, neşelerini ve ümitlerini kazanmış olurlar. Ancak bu işe de biraz genç yaşta atılmaları bundan zevk duymasını öğrenmeleri şarttır. Böylece tecrübe sahibi de olacaklardır. Fikir kulüplerinde de, hoş sohbet ve entellektüel erkeklerden daima ve her yaşta istifade etmek mümkündür. Bugün Batıda bazı memleketlerde pazar günlerini hastahanelerde, çocuk yuvalarında geçiren birçok erkekler vardır. Bunlar, kimsesiz çocuklara babalık etmekte, muhtelif yardım işlerinde ça lışmaktadırlar, İş bitmez ve insan yaşadıkça daima faydah olabilir! Ne var ki çalışmasını ve başkalarına kendisinden birşeyler vermesini öğrenmelidir. Bu işe ise, hemen başlamak lâzımdır. Geçen zamanı telâfi zordur!

Moda

Yeni yılda yeni makyaj

1958 makyaj modasının en büyük hususiyeti tabiî oluşudur. ' Tabii makyaj az makyaj demek değildir, tabiî makyaj yeter derecede boyanmak fakat az boyanmış tesirini bırakmak demektir. Tabiî makyaj hafif, temiz, dinlendirici bir manzara arzetmektedir.

Sarışınlar

bu sene sarışınlar Kim Novak tipini seçeceklerdir, çünkü bu meşhur artist tabiî makyajı sembolize etmektedir. Pembe bir ten fonu kullanan bu sarışın ayrıca allık kullanmamakta Ve gece dahi allığını ten fonu ile karıştırarak ve yüzüne yayarak çok tabiî ve genç bir ifade kazanmaktadır. Zeminin böylece sadeleştirilmesi, gözlerin ve dudakların ihtişamla meydana çıkmasını sağlamaktadır. Buna modern makyajda, ruhun yüze aksettirilmesi denmektedir. Çünkü çok eskiden beri bilindiği gibi gözler ve dudaklar insanın içini dışarıya aksettirmektedir.

Esmerler

Düzgün, mat, temiz bir cilt üzerinde parlak dudaklar ve şahane gözler! Esmerler için de kaide aynı-, dır. Yalnız hafif makyaj modadır diye esmerlerin sarışınlar gibi çok açık renkler kullanmaları hatâdır.

Orijinal bir ruj kalemiyle dudak makyajı

"Kalplerden dudaklara yükselen sesi..".

Zararın Faydası

Jale CANDAN

Hayat pahalılığının bir cemiyette, elbette ki çok zararları vardır, ancak bunun ufak da olsa faydalı bir ciheti bulunduğunu da unutmamak lâzımdır. Bu, çalışma gayretinin artmasıdır. Eline geçen aylıkla ancak ev kirasını ödiyebilen bir memur karısının, kızının, yetişmiş oğlunun çalışmasını, çaresiz hoş görecek, onları bu yolda sevkedecek, kendi boş vakitlerini de ikinci bir işle doldurmaya çalışacak, bu arada belki bir küçük sanata, bir el işine merak saracak, belki kendi sahasında daha çok çalışmak, ilerlemek, hamleler yapmak ihtiyacını duyacaktır. Boş oturan gençler tatillerde bir işle meşgul olmaya mecbur kalacaklardır. Yalnızca kendi dikişini diken kadın, komşusuna da dikmeye bağlıyacak, çaresiz herkes kendisine bir gelir yolu bulacaktır ve bu tabiatiyle cemiyetteki parazit yaşıyanlar sayısını azaltacak, çalışanların miktarını arttıracaktır. Nitekim bu böye olmaktadır. Geçenlerde genç bir hanımla tanıştım, İçtimai mevkii olan bir hanımdı. Boş vakitlerinde kolye, küpe yaparak satıyor ve evinin bir kısım masrafını bununla karşılıyordu. Yine evlere, bir memur gibi, yemek yapmaya giden ve bu sayede hayatını kazanarak çocuklarına yük olmaktan kurtulan bir hanımefendinin hikâyesini dinledim. Birkaç sene evvel bunları tasavvur etmek dahi güçtü, İktisadi güçlükler bizi daha 'çok çalışmaya teşvik etmekte ve bizi daha yeni, zamana daha uygun bir zihniyete kavuşturmaktadır ki bu da hiç değilse tesellidir. Ancak son zamanlarda zecrî tedbirlerle, prensip kararları veya kanunlarla bu hamleler, serbest teşebbüs sahaları, ferdin ilerleme imkânları son derece daraltılmıştır. Memurun filânca işten çıkıp, daha çok mesai icabettiren fakat daha çok para getiren bir başka işe girmesi âdeta baltalanmakta, ticaret şartları her sahada ağırlaştırılmaktadır. Bugün meselâ dükkân açmak, gazete çıkartmak, hatta yalnızca gazeteci olmak kolay imdir? Kaç genç bunlara heves edebilir? Bizde umumiyetle öyle bir zihniyet vardır ki, bir sahada imkânlar fazlalaşma, kıskanç bir İsrarla bu imkânları ortadan kaldırmaya bakarız. Diğer sahaları yeni imkânlara kavuşturacağımız yerde mevcutları yok edip veyahut tahditler koyup o tarata akışı • durdururuz. Meselâ bir zamanlar doktorları parmağımıza dolamıştık. Başta gazeteciler olduğu halde hepimiz onları âdeta birer vatan kaini ilân ettik. Anadoluya gitmek istemezlermiş, fazla ücret alırlarmış, insaftan, merhametten, idealden bihaberler-; miş. Bütün gayeleri kapağı Amerikaya atmakmış.. Tedbir ve tahdit şartmış! Halbuki meseleler yeni bir zihniyetle, realist bir görüşle ele alınmış olsa doktor seve seve Anadoluya da gidecektir, Amerikaya da.. İkid şık ta bu memleket İçin zararlı değil faydalıdır. Ferde her türlü imkân vermek, ona bütün çalışma ve yükselme sahalarını açmak lâzımdır. Eğer doktorun Amerikaya kaçmasından, gazetecinin hürriyeti istismar etmesinden, ticarete atılanın karaborsacı olmasından korkuyorsak, herşeyden evvel, çocuklarımıza ve gençlerimize prensipler aşılamamız lâzımdır. Çünkü tedbir, ve tahdit" zihniyeti ancak daha çok suiistimale, iltimasa ve kaçamağa yol açar. Bu, fertlerin de, cemiyetin de inkişafına mâni olan dar bir yoldur. İktisadi güçlükler ve hayat pahalılığı yanında bir de çalışma sahalarım daraltacak olursak gayrimeşru kazançları teşvik etmiş olmaz mıyız?

Kim Novak

"Ve Allah Kim Novak'ı yarattı"

narlarına kırışıklıklara mani olacak bir krem sürmek şarttır ve bu hafif daireler çizen bir makyajla beraber olmalıdır.

Manevi kuvvet

Her insanda muayyen bir enerji, kuvvet, huzur ve sükûn potansiyeli vardır. İşte her kadının fazlalaştırmaya gayret edeceği şey bu olmalıdır. Ufak tefek üzüntüler üzerinde durmamak, büyük sıkıntıları yenmek arzusu ile dolu olmak, günlük aksiliklere sinirlenmemek, daima nikbin davranmak ve yarının düşüncesi ile bugünü mahvetmemek çok kolay değilse de gayretle, elde edilebilir. Bu bir fikir jimnastiğine bağ-

Esmer bir kadın pembe bir ten fonu yerine cildinin renginde bir fon kullanmak zorundadır. Bunun üzerine süreceği boya bir numara daha açık olabilir. Esmerler sarışınlara özenerek değil esmerliklerini, cazip şekilde meydana çıkararak güzelleşirler.

Bir makyajın ömrü

Bir makyajın ömrü zannedildiğinden çak kısadır. Yorgun ve bakımsız bir cilt üzerine yapılan makyaj ancak bir veyahut iki saat durur, sonra yavaş yavaş silinir ve kaybolur. Bakımlı bir cilt. ve dinlenmiş bir yüz mevzuubahis ise bu müddeti iki misline çıkarmalıdır. Arada sırada makyajını tazeleyen kadın bu müddeti Uç misli uzatabilir.

Şartlar

İyi, bir makyaj yapabilmek için bazı kaidelere riayet şarttır.

Cildin, temizlenmesi ana kaidedir. Bu her akşam yatmadan muhakkak yapılmalıdır. Gözler, dudaklar titizlikle temizlenmeli ve temizleyici bir krem ve pamukla cilt bütün yabancı maddelerden kurtarılmalı, gece, nefes alması temin edilmelidir. Çok yorgunluk hissedildiği zaman gözlerin üzerine sıcak çay kompresi yapmak faydalı olacaktır. Gece krem sürüp sürmemek meselesi senelerden beri bir münakaşa mevzuu olmakta devam etmektedir. Kuru ciltlere çok az miktarda krem sürülebilir. Yağlı ciltlerde ise bundan kaçınmalıdır. Fakat her iki durumda da *göz* ke-

1958'in makyajı

"O simsiyah kapkara gözler!"

lıdır. Adeleleri terbiye edebildiğimiz gibi düşünce mekanizmamızı da terbiye edebiliriz. Haleti nahiyemizin cildimize tesiri olduğu bir hakikattir.

Taze bir cilt

Taze bir cilt, cilt bakımı ile fakat aynı zamanda hislerle ve kafa ile elde edilen birşeydir. Bazı günler insanın adaleleri sarkar ve olduğundan on yaş büyük gösterir. Bunu yenmek lazımdır. İlk evvelâ bağırsakların karaciğerin iyi işlemesi şarttır. Bunun için icabında doktora gitmek, dikkatli olmak, hafif fakat iyi gıdalar almak, sebzeyi, meyveyi ihmal etmemek lazımdır. Arada sırada hakiki bir istirahate çekilmek ve son senelerin meşhur relax'ini tatbik ,etmek te çok faydalıdır. Hakiki relâx sert bir yere uzanıp aylakları yükseğe koymakla elde edilir. Tüze sıcak ıhlamur kompresleri de vapıhrsa netice daha mükemmel olur. Fakat aynı zamanda gürültüden, telefondan, fazla ışıktan ve kötü düşüncelerden de uzak olmak şarttır. Kısacası, * uyuyan kediyi taklit etmek, bütün adaleleri gevşek bırakmak lâzımdır.

Masaj

Masaj, ufak ve hafif çimdik tarzında daima gerdandan şakaklara doğru çıkarak yapılmalıdır. Baş parmakla işaret parmağı arasına alınan cilt, sıkılmadan hafif hafif çimdirilmelidir. Bunun için daha evvel yüze yağlı ve besleyici bir krem sürülür. Böylece kan deveranı' da temin edildikten sonra yapılacak olan makyaj uzun saatler duracak ve cilt güzelleşecektir.

Sabah makyajı

Sabah makyajında evvelâ yüz yıkanır. Yağlı ciltliler fırça ile sabun kullanabilirler. Kuru ciltliler yalnızca su ile iktifa edeceklerdir. Bundan sonra cilde göre krem sürülür. Bu krem hafif bir masajla ve daima aşağıdan yukarıya doğru sürü!meliddr. Kremin fazlası alındıktan sonra her kadın kendi tenine uygun renkte bir ten fonu kullanmalıdır ve bu, yüzde kaybolacak şekilde iyice yayılmalıdır. Pudra hafif olmalı ve "ten fonundan" bir numara açık renkte seçilmelidir. Allık kullanmak istiyenler, yüzde kolaylıkla dağılan sulu allıkları tercih etmeli ve bunu pudradan evvel kullanmalıdır. Yanaklarda kırmızı benekler olmamalı, allık yüze sıhhat ifadesi verecek bir pembelik şeklinde yayılmalıdır. Sabahları gözlere hafif rimel de sürülebilir. Renk olarak griyi veya.kahverengiyi seçmek lâzımdır. Siyah, yüze sertlik verir, mavi ise fazla boyanmış tesiri uyandırır. Dudaklar normal hudutları aşmadan boyanmalı, pembeye bakan tatlı kırmızılar tercih edilmelidir.

Akşam makyajı

Çok daha bariz olabilir. Gözler iyice görünmeli, bunun için de büyütülmelidir. Dudaklar canlı, parlak olmalıdır. Pudra mat seçilmeli, allık pudranın altında kaybolmak fakat mevcut olduğu da hissedilmelidir. Akşam sokağa çıkarken yalnızca sabahki makyajını tazeleyen kadın fena boyanmış sayılır. Gece için yeniden temizlenip bütün ameliyeyi tekrar etmek şarttır.

Gözlerin büyütülmesi

Gözlerin büyük görünmesi için evvelâ kaşları alt kısımdan temizlemeli, üste dokunmamalıdır. Kirpiksiz kadınlar takma kirpik kullanabilirler, kirpik maşası ile kirpikleri biraz kaldırmak ta mümkündür. Yalnız geceleri olmak şartıyla göz kapağının kenarına boydan boya gri veyahut kahverengi kalem çekilebilir, fakat bu, kuyruk şeklinde uzatılmamalıdır. çünkü kuyruk modası geçmiştir. Yalnız her kadın gözlerinin renginde göz boyası ile göz kenarını hafifçe gölgelendirebilir.

Dudaklar

Dudaklara önce fırça veyahut kalemle bir hudut çizmek lâzımdır. İçi sonradan parlak bir kırmızı ili' doldurulacaktır. Üst dudak kenarlarında çok küçük birer boşluk bırakılırsa ve alt dudak hafifçe taşırılırsa dudaklar daha canlı görünecektir.

Gülsuyu

Makyaj bitince üzerinden gülsuyuna batırılmış bir pamuğu hafifçe dokundurarak geçirmek makyajın ömrünü uzatacaktır. Dior'un şu meşhur sözünü hatırlamak çok.faydalı olacaktır: "makyajın gayesi kadına yeni birşeyler vermek değil, onda mevcut olanı meydana çıkarmak ve göstermektir.

Bir makyajın üç safhası

Yüze akseden ruh

C E M İ Y E T

Muhterem Başvekilimiz Adnan Menderes son senelerde belediye işlerine gösterdiği çok yakın alâkama semeresini şahsen de almağa ve bu tabadaki meselelerle ilgili müracaatlsra gittikçe daha sık hedef olmağa haşladı. Bu hafta İstanbul Lokantacılar Derneği Başkanı Yusuf incegüzel kendisine bir telgraf çekerek' derde derman istedi. Bay İncegüzelin derdi: Son alınan kararlar neticesinde lokantacı, kebapçı ve köfteciler etsiz kalmışlardır.

Tıp sahasında beynelmilel çapta bir muvaffakiyet kazandık. Guraba Hastahanesine yemek borusu midesi yerine akciğerlerine bağlı bir yeni doğmuş bebek getirildi; Dr. Ali Uras mükemmel bir ameliyatla bebeğin yernek borusunu akciğerlerinden ayırıp midesine bağladı. Bu görülmemiş hâdiseyle alâkalı raporlar harice gönderilecektir. Lâkin, cerrahi tekniği bakımından ameliyat ne kadar başarılı olursa otsun, Darwin'in "çevreye uyma" nazariyesi . bakımından hatâ edilmiş bulunması ihtimali vardır ve şu husus araştırılmalıdır: Acaba İstanbuldaki gıda durumu yüzünden bu şehir bebekleri havayla yaşamak üzere mi doğmağa başladılar?

*

Eski ayları yıldız yapmakta büyük maharet sahibi D. P. nin son seçimlerde kazanamayan bazı adaylarıyla sabık milletvekillerinden birkaçına iş bulundu. Eski Manisa mebusu Muhlis Tümay Beyoğlu 2. Noterliğine, eski Erzurum mebusu Zeki Çavuşoğlu Beyoğlu 6. Noterliğine, eski Samsun mebusu Rahmi Gümüşoğlu Beyoğlu 3. Noterliğine, Rıza Özker Üsküdar Noterliğine, Avnl Safter Kadıköy Noterliğine, Hilmi Kıratlı da Fatih Noterliğine tâyin edildiler.

Hür. P. si Gençlik Fikir Ocaklarının kongresinde konuşan İstanbul İl Başkam Orhan Köprülü memleket çapında bir "Manevi Kalkınma' Kongresi" toplanmasını teklif etti. Fikir Vatandaşlar arasında büyük bir telâş ve endişe yarattı: bu teşebbüs maddî kalkınmamızın akıbetine uğradığı takdirde namus, fazilet, ahlâk, haysiyet, gurur vesaire gibi metaların da piyasadan büsbütün çekilmesinden korkulmaktadır.

*

Londra'nın Daily Mirror gazetesinin meşhur yazarı Gassandra İstafünılu ziyaret ettikten sonra yazdırği bir yazıda bu şehri hiç beğenmediğinden bahisle "bir çöplükten ibaret" deyince İstanbul gazeteleri birbirlerine girdiler. Önce Hürriyet gazetesi "İt ürür, kervanı yürür" başlığı altında, yazının tercümesini vererek Cassandra'ya "bos kafalı, uşak ruhlu" diye hücum etti. Ertesi gün Cumhuriyette Cevat Fehmi Başkut "Müsamahasızlığımız" başlıklı bir yazıyla buna cevap vererek Cassandra'yı şöyle müdafaa etti: "Canım efendim, Londra'dan kalkıp gelen elin herifi bizi beğenmeğe mecbur mu?"

*

İzmirde doğup askerliğini Mersinde yaptıktan sonra Fransaya giden ve bugün Avrupanın en sevilmiş şarkıcısı odan sabık musevi vatandaşımız Darlo Moreno bizde de azınlıklarla çoğunluk arasında (azınlıkların kendini bizden sayması şartıyla) ne ahenkli münasebetler olabileceğini göstermesi bakımından ilgi çekecek derecede hareretli tezahüratla karşılandığı Yeşilköy Hava Alanında "Vatanıma geldiğime çok memnunum" dedi. Sırf 31 Ocaktaki basın balosunda birkaç şarkı söylemesi için davet edilen Dario Moreno bu baloda uzun uzun alkışlandı.

İstanbul Simitçi, Yufkacı, Börekçi ve Kadayıfçüar Derneği toplantısında Patrikhaneye ait dernek binasıyla alâkalı bir ihtilâfı şahsen halleden Patrik Atheuagoras'a teşekkür hususunda karar alındı. Aynı münasebetle belirtildiğine göre patrik bir simitçi ailesine mensuptur. Lâkin bu ailenin paskalya çöreğiyle beraber kandil simidi de satıp satmadığı açıklanmadı.

*

Mühendis ve Mimar Odaları kongresinde konuşan Yüksek Atom Mühendisi Muammer Çetinçelik Türkiyede suni peyk mevzuunda çalışmalar yapıldığını açıkladı. Bay Çetin, çelikten ricamız: Acaba bu çalışmalara hasredilen enerjiyle memleketimizdeki suni gübre darlığı hafifletilemez mi?

*

Halifax'tan bildirildiğine göre No* va Scotia'nın Sağlık Bakan yardımcısı Dr. J. S. Robertson Türkiyeye verilen mayın tarayıcılarını almak üzere oraya gelen Türk gemicilerinden beş veya altısının verem tedavisi, altına alındığını açıklamıştır. Kanada ile askeri temaslarımızın taktik ve stratejik bakımdan faydası ne olursa olsun, sıhhi bakımdan personelimize iyi geleceği aşikârdır; sıklaşması temenni olunur.

*

Bu hafta İstanbulda cereyan eden iki hâdise., cemiyetimizde erkeğin yerinin nasıl gittikçe küçüldüğünü açıkça göstererek kazaklık meraklılarını üzdü. Hasan adında bir vatandaş savcılığa başvurarak karısının kendisini fena halde dövüp kovduğunu bildirdi ve evine dönebilmek veya yatacak başka biryer bulmak için polisten yardım istedi. Şişlide bir apartımanın üçüncü katında bulunan; bir randevu evi basılınca daha da vahim bir iş oldu: Polislerin kendisini yalnız bulmasını isteyen bir kadın odadaki zatı pencereden attı, ağır yaralanan, vatandaşımız hastahaneye kaldırıldı.

Okuyucu mektupları

Üniversite hakkında

Dün "şerbetçi olmayınız" di yen bir profesör "görülen lüzum üzerine" mesleğinden edilmişti. Üstelik akabinde Üniversite için hakikaten kıymet olan bazı hocalarımızdan da olmuştuk. Bu gün de "görülen lüzum" esbabı mucibesi ile bir profesörün daha nasıl harcanmaya doğru gidildiğini görüyoruz ve bu isin safahatını heyecan ve helecanla takip ediyoruz. Ancak nedendir bilinmez, bir tektiniz dahi çıkıp da lüzum gören beyefendiye "Quo Vadis" diye seslenemiyoruz. Bu böyle ne zamana kadar devam edecek?

Nuri İmamoglu - İstanbul

Demokrasi hakkında

Her hafta okuduğum mecmuanızdan yaymlânan yazıların çoğunda, tabiî iç 'siyasete dair olanlarda, sayın Başvekilin, vekillerin, kısaca büyüklerin su gibi viski, martini v.s, içtiklerini okuyoruz. Çok güzel... Mademki bunun burasında demokrasi var, olur a! Fakat beri yandan adamın biri uzun samandır Calcium Sandoz bulamamanın ıstırabı İçindedir. Viski ve ilâç İthali konusunda bir "tanzim" isi gerek diyeceğim ama, bilmem ki bu, bizdeki idare şeklinin gerçekten demokrasi mi, yoksa aristokrasi mi? olduğunu gösterecektir.

Av. Orhan Argun - İzmit

Mecmua hakkında

Üç - dört haftadan beri AKÎS'in son kapağının beyaz çıktığını görüyoruz. Bunun sebebi ilân verilmeyişi olsa gerektir. Gerçi kapağın beyaz kalışı bugünkü zihniyetin eseri ise de su kâğıt kıtlığında bos sahife bırakılmasına Allah da kulları da razı olmazlar. Mecmuanın ilk kapağına haftasın adamının resmini koyuyorsunuz. Son kapağa ise, hiç değilse Demokrasi mücadelesinin yılmayan ve onu tahakkuk ettirmek için gecesini gündüzüne katanların, hürriyet mücahitlerinin, fotoğraflarını koyun da bu beyazlıktan kurtulalım.

Hasan Kirte - Mihalıççık

Uzun zamandan beri artık AKİS'in kitaplar sayfalarını okuyamıyoruz. Bu kısım, edebiyat sevenlerin zevkle okudukları sütunla idi. gayet bu yazılara yer vermemeniz bu haftalarda yazılanların fazlalığından ileri geliyorsa, ilerde AKİS'de tekrar bu mevzuu görmek benim gibi daha bir çok okuyucuyu memnun edecektir.

İhsan Ay - Bebek

S İ N E M A

Filmler

"Dansa davet"

Ankara sinemaları bu yıl geçen yıllara nisbetle daha iyi çalışıyor. İstanbuldaki birkaç büyük sinemanın kapanması, bu sinemaları ellerinde tutul ithalcilerin, filmlerini ilk vizyona sokacak salon bulmakta güç. lük çekmeleri, bu yıl bazı filmlerin İstanbuldan önce Ankarada oynatılmasına yol açtı. Gerçi "II bidona - Kalpazanlar Çetesi", "Les Diaboliques . Şeytan Ruhlu İnsanlar", "Les. Grandes Manoeuvrea - Hileli Aşk" henüz Ankaraya varamadılarsa da buna karşılık mesela "Marty"» "Lust for Life . Ölmiyen insanlar", "Ladri di Biciclette - Bisiklet hırsızları" önce Ankarada gösterildi (üstelik sonuncu film İstanbulda hâlâ oynatılmamıştır) "Invitation to the Dance

Youskevitch "Dansa Dâvet'te Claire Sombert ile Igor

Bale kırması

-Dansa Davet" de, ilk önce Ankaralıların görmek imtiyazına sahibolduğu filmlerden biri. '"

Gene Kelly'nin Stanley Donen ile birlikte çevirdiği "On the Town-Şehirde" ve "Singig'in the Rain Yağmur Altında" filmlerden sonra yalnız başına hazırladığı "Dansa Davet", herbiri yarımşar saatlik üç ayrı hikâyeden meydana geliyor. İlk hikâye, "Circus . Sirk", bir cambaz (Igor Youskevitoh) ile bier genç, kız (Claire Sombert) arasındaki aşkı, sirk palyaçosunun (Gene Kelly) genç kıza duyduğu karşılıksız sevgiyi ve palyaçonun trajik ölümünü anlatıyor. İkinci hikaye, "Ring Around Rosy . Bilezik", elden ele geçip sonunda tekrar ilk sahibine dönen bir bilezik vasıtasıyle beş kadınla beş erkeğin karşılıklı münasebetlerini ortaya koyuyor. Konusunu "Binbir gece masallarından alan sonuncusu, "Sinbad the Sailor - Denizci Sinbad", "modernleştirilmiş" Rimsky Korsakov müziği ve canlıresim yardımıyle "Alâeddinin lâmbasından sahneler anlatmaktadır.

Kelly, "Dansa Dâvet"i filmlerinin en önemlisi olarak saymaktadır. Bu filmi çevirebilmek için birçok Morluklarla karşılaştığı da bilinmektedir. Nitekim 1952 de İngilterede başlanan "Dansa Davet", ancak 1956 da Amerikada tamamlanabilmiştir. Beş yıldan fazla bir zamana yayılan bu çalışma sonucunda filmde her hangi bir dağınıklık meydana gelmemişse, bu sırf, filmin zaten ayrı ayrı hikâyelere dayanması sayesindedir. Buna karşılık bu kadar uzun bir zaman sonunda ortaya çıkışı ''Dansa Davet"in birçok sahnelerini bugün artık "eskimiş", "orijinal" olmaktan çıkmış, Kelly'nin rejisör yahut oyuncu olarak çalıştığı başka filmlerdeki sahnelerin tekrarı gibi görünmesine yol açıyor.

Bunların yanı sıra Kelly'nin filminde en tartışma götürür yön, klâsik bale ile modern Amerikan dansının yanyaha yer alması,. Kelly'nin temsil ettiği, Amerikan halk dansı, step, rövü danslarının klâsik bale etkisiyle birleşerek meydana çıkan bu "melez" dansın klâsik baleyle birlikte bulunuşu birçoklarınca yadırganabilir. Fakat Kelly, kendi dans stilini ve anlayışını filmin klâsik bale yönüne tatbike kalkışmadığı için ortada yadırganacak fazla birşey olmadığı söylenebilir. Mütevazi yaptığını bilir bir sanatkâr olan Kelly kendi danslariyle klâsik baleyi karıştırmamağa bilhassa dikkat ediyor. Zaten bu karşılaşma en çok ilk hikâyede bahis konusu. Kelly de bu bölümde kendi kısacık dans numarasından sonra meydanı Youskevitch ile Sombert'e bırakıyor. Bunun neticesi olarak "Sirk", "Dansa Davet" in en sade, en derli toplu, tek hat üzerinde gelişen, dansları bakımından en başarılı bölümü olarak ortaya çıkıyor.

Ophüls'ün Schnitzer'in meşhur piyesinden perdeye aktardığı "La Ronde . Halka"yı andıran mevzuu ile "Bilezik", seyirciyi en fazla sürükleyebilecek hususiyette. Bir yandan "Yağmur altında" olduğu gibi eğlenceli sinema hilelerine başvurması - evlenme yildöriümü partisinin hızlandırılmış hareketle tesbiti; değişik tipleri, karı - koca münasebetlerinin hicvini yapması; kadın dinleyicilerini isteri nöbetlerine sevkeden "moda" şarkıcılarla alay etmesi; "dolandırıcıyı canlandıran Rommy Rall'ın, ''şarkıcı" Irving Davies ile "vestiyerci kız" Diana Adams'ın hareketli dansları, "denizci" Kelly ile "'sokak kızı" Tamara Toumanova'nln "sexy" dansları seyircinin ilgisini devamlı olarak uyanık tutabilecektir.

"Dansa Dâvet'e daha çok seyirci çekmek, aynı zamanda teknik bir gösteri ortaya koymak bakımından işe yaramakla birlikte, filmin en aksıyan bölümünün sonuncusu olduğu söylenebilir. Şimdiye kadar, canlı-resim tipleri sahici dejkorlar, sahici tipler arasına sokulurdu; Kelly bunun tamamiyle aksini yaparak canlı-resim dekoru, tipleri arasına sahici insanları -kendisini ve küçük David Kastay'i sokuyor. Netice ilk iki hikâye kadar başarılı değil, Her ne kadar Kelly ile canlı-resim kahramanlarının hareketleri birbirine ustalıkla uydurulmuşsa da, sahici insanlar canlı-resim dekoru içinde yama gibi duruyor ve sinema hilesini açığa vuruyor.

Bütün bunlara rağmen "Dansa Davet", Kelly'nin şahsiyet ve üslup sahibi bir sanatkâr olduğunu ortaya koymaktadır. Eserin en büyük hususiyeti ve değeri, baştan sona kadar dans ve pantomimadan meydana gelen bu filmin, filme alınmış bir bale olarak değil, sinemanın hususiyetleri göz önünde tutularak hazırlanmış bir bale-filmi olmasında. Kelly hiçbir vakit kendisini bale sahnelerinin hususiyetlerine kaptırmıyor, aksine onları sinema sahnesi olarak canlandırmaya çalışıyor ve bunu başarıyor. Böylelikle "Dansa Davet" bugüne kadar kendi sahasında tek ve dikkâte değer bir film olarak ortaya çıkıyor.

Sinemacılar

Huston Japonyada

Japonya son yıllarda Avrupalı ve Amerikalı sinemacılar için çok ilgi çekici bir memleket oldu. İkinci Dünya Savaşından sonra, Amerika ile Japonya münasebetlerinin artması, Japonyadan dönen erlerin yanlarında Amerikaya birer gelin götürmeleri, Japonyada evlenip yerleşen Amerikalılar yeni yeni meseleler doğurmaya başladı. Bütün yakınlaşmalara rağmen iki millet arasındaki zihniyet, kültür ve yaşayış farkları oldukça büyüktü. Bu farklar, merak uyandırıcı olduğu .kadar, üzerinde durulması gereken meseleler olarak da kendisini gösteriyordu. Son yıllarda 'Japonyada çevrilen Amerikan filmleri de merak ile başlayıp Japon - Amerikan münasebetlerini daha .şuurlu ele almayı hedef tutan bir gelişme göstermektedir. Bu cereyanın ilk eseri, Samuel Fuller'in "House of Bamboo - Tokyo Gangsterleri" basit bir"gangster hikâyesini vermekten başka bir gaye gütmüyordu. Daha sonra çevrilen, Daniel Mann'ın "Teahouse of the August Moon - Çayhane"si işgal kuvvetleriyle Japonların ilk yakınlaşmalarını, Amerikalıların Uzak Doğululara demokrasi aşılamak gayretini hafif komedi havası içinde gösteriyordu. Geçenlerde piyasaya çıkan, Joshua Logan'm "Sayonara" sı, Japon - Amerikan münasebetlerini, iki ayrı yaşayış şek. lini, iki milletin kadınlarının değişik davranışlarım yaıı-trajik bir yolda, fakat bir magazin hikâyesinin çerçevesi dışına çıkmadan anlatıyordu. Ne bu fimler, ne de Fransızların denemesi "Typhoon sur Nagasaki - Tayfun" Japonların memleketlerindeki yabancılarla, münasebetlerim tatmin edici bir şekilde ortaya koymuş sayılamazdı.

Huston "Geyşa"yı çeviriyor

Dostluğun temelleri

"Barbar ve Geyşa"

Huston'un filmi önce "The Towsend Harris Story . Towsend Harris'in hikâyesi" idi. Fakat "20 th Century-Fox" stüdyosu bunun pek "ticari bir ad olmadığını düşünerek "The Barbarian and the Geisha . Barbar ve Geyşa" ya çevirdi. Filmde Japonyaya tâyin edilen ilk Amerikan diplomatı Towsend Harris'in, iki memleket arasında dostluk kurmak için teşebbüsleri, karşılaştığı meseleler, onun gözüyle Janon yaşayışı anlatılmaktadır. Harris'i John Wayne, Geyşayı ise Eiko Ando adlı bir Japon yıldızı canlandırıyor. Huston, tamamlanmış bir çekim senaryosuna dayanarak çalışmamaktadır. Elindeki senaryo taslağım çok kere platoda geliştiriyor. Rosselini'ninkini hatırlatan bu irticali çalışma, senaryo değişiklikleri, eklenip çıkarılan sahneler ve diyaloglar John Wayne'i bezdirmiş, rejisörle arasının açılmasına sebeb olmuştu. Hattâ Wayne bu yüzden bir ara oynamaktan bile vazgeçmişti. "Barbar ve Geyşa"nın, Huston'a mahsus o tutkulu çalışma havası içinde tamamlanmasına çalışılmaktadır. "Moby Dick" gibi büyük bir deniz destanından sonra giriştiği teşebbüslerde kararsızlıklar geçiren Huston'un durumu bu eserle biraz aydınlanabilir. Hatırlandığı gibi, bu değerli rejisör "Moby Dick"ten sonra gene Herman Melville'in Polinezyalıların yaşayışını anlatan "Typee" adlı romanını filme almayı düşünmüş, fakat bu projeyi geri bırakarak Fox stüdyosu için, mevzuu az çok "Afrika kraliçesi"ni hatırlatan "Heaven Knows, Mr Allison . Allah bilir, Mr. Allison"u çevirmişti. İkinci Dünya Savaşı sırasında batan bir gemiden Japon askerleriyle dolu bir adaya düşen bir rahibe ile bir denizcinin maceralarım gösteren bu film, Huston'un eserleri arasında büyük bir önem taşımamaktaydı. Geçen yıl, David Selznick hesabına' İtalyada Hemingway'in "A Farewell to Arms i Silâhlara Veda"sını çekmek üzereyken, gene senaryo anlaşmazlıkları yüzünden, kameranın çalışmasına 48 saat kala İtalyayı terkedişi büyük dedikodulara sebeb olmuştu.

Astruc'ün son şansı

Genç Fransız rejisörü Alexandre Astruo'ün, bütün Ümidi, çevirmekte olduğu "Une Vie - Bir Kadının Hayatı" adlı filmde Meslekteki İstikbali, Guy de Maupassant'ın romanından perdeye aktardığı bu esere bağlı. Roman ve piyes yazarlığı, senaryoculuk ve sinema tenkidçiliğinden sonra birkaç amatör film çeviren Astruc önce orta uzunluktaki filmi "Le Rideau Cramoisi . Kısıl Perde" ile dikkati çekti, 1952 Cannes Film Festivalinde Jürinin özel mükafatını kazandı. İlk uzun filmi "Les Mauvaises Rencontres . Kötü tesadüfler", 1955 Venedik Festivalinde, mansiyon almasına rağmen ticarî başarısızlığa uğradı. Bu yüzden Astruc iki yıl işsiz kaldı. Fakat prodüktörlük yapıttı Annie Dorfman'la tanışması ona yeni bir şans sağladı. Dorfman "Kötü tesadüfler"i görmüş ve beğenmişti, bunun için de her türlü tehlikeyi göze alıp Astruc'e hem de bir "süper prodüksiyon" hazırlamak fırsatım verdi. Nitekim, şimdi otuz beş yaşında bulunan Astruc, Maria Schell, Antonella Lualdi, Christian Marquand ve Ivan Desny gibi oyuncular ve Claude Renoir gibi birinci sınıf bir kameracıyla, Maupassant'in ünlü . eserini renkli ve genişperde sistemiyle filme almaktadır.

M. Schell ve Ch. Marquand

Son ümid

Bilindiği gibi Maupassant'ın romanı, kendisini sevmiyen yakışıklı bir erkekle evlenen hassas bir kadının Hikâyesini anlatmaktadır. Se« naryo, romana oldukça sadık bir şekilde hazırlanmıştır. Astruc, kadın-erkek münasebetlerini, Maupassant'ın gerçekçiliğinden uzaklaşmadan işlemektedir. Bunun yanısıra, romantik karakterleri, stilize dekor ve kostümleri, lirik hikâyesi, tesirli renkle^ riyle "Une Vie", tamamen hislere hitabeden bir film olmak yolundadır. Bilhassa renklerin kullanılışı .bu - l i - rizmi takviye edecek bir durumdadır.

Astruc, bütün ümidini bu filme bağlamış bulunuyor. "Bir kadının hayatı" başarı kazanamadığı takdirde bundan sonra bir metre pelikül bile çekmiyeceğini söylemesi, her halde filmini başarıya eriştirmek için elinden geleni yapacağım ortaya koymaktadır.

T İ Y A T R O

Büyük Tiyatro

Açılamayan Perde

Büyük Tiyatronun zilleri çalmaya başlamıştı. Sahneyi kaplıyan minyatürlü ses geçirmez perde yavaş yavaş kalktı. Arkadaki kırmızı kadife perde meydana çıktı. Saatin sekiz buçuğa geldiğini gören seyirciler yerlerini almışlardı. Her gece olduğu gibi o gecenin biletleri de satılmıştı. Üçüncü zil çaldı. Seyirciler yıllardan beri alıştıkları gibi tam ilân edilen saatte ışıkların yavaş yavaş kararmasını bekliyorlardı. Fakat nedense ışıklar kararmıyor, perde açılmıyordu. Aradan beş dakika geçti. Bu sırada tiyatro binasının önünde siyah muhteşem bir araba telaşsızca fren yaptı. Şoför yerinden kalktı ve arabanın kapısını açtı. Seyirciler hâlâ bekliyorlardı.

Biraz sonra fuayede büyük bir telâş başgösterdi, balkondaki seyirciler de merakla ayağa kalktılar. Parterin ön sırasında ve tam ortaya doğru iki kişi ilerledi. Yerlerine oturur oturmaz perdeler seyircisinden korkar gibi birden bire açıldı ve oyun sekiz buçuğu tam yedi dakika geçe başladı.

Canovanın nasihati

Gelenler Cumhurbaşkanı Vekili ve Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koral t an ile eski Adalet Bakanı Prof. Hüseyin Avni Göktürk idi. Yerler bir kaç gün önce bir telefon emriyle ayrılmıştı.

Bu olay bir hafta önce Ankarada yapılan amatör, tiyatrolar yarışmasında jürinin amatör tiyatrolara verdiği öğüdü hemen hatıra getirmişti. Yarışmanın sonuçları ilân edileceği gün, jüri üyelerinden Mahir Canova -aynı zamanda perdesi geç açılan piyesin de rejisörüydü- dekorları İstanbuldan geç gelen bir amatör topluluğa, seyircinin ne sebeple olursa olsun bekletilmeme gerektiğini söylüyorsa. Demek, ki, .Devlet, Tiyatrosu gibi ciddi bir tevekkülün bile' seyircisini' bekletmesi mümkündü. Bununla beraber perdelerin ilân edilen saatte açılması hususunda son derece titiz olan Umum Müdür Muhsin Ertuğrulun bu "hâdiseyi duyunca nasıl bir tepki göstereceği de düşnülmiye değerdi.

Çöl Faresi

Yedi dakika geç başlıyan piyesin adı Çöl Faresi" idi, Eserin yazarı Ladislaus Fodor bir Macar yazarıydı. "Çöl Faresi"ni 1827 yılında yazmıştı. Zeki bir adamdı, hadiseleri nisbeten acı tarafından yakalayıp bir hiciv havası içinde seyircisine aktarmasını biliyordu. Fodor, bu hususiyeti ile Hollywood'un dikkatini çekmiş ve senarist olarak davet edilmişti. Hollywood'a. gittikten sonra işi senaristliğe döken Fodor, piyes yazmaayı bir köşeye bırakmıştı.

"Çöl Faresi", namusluca, ' kazanılmış bir lokma için" iş arıyan bir kızın dramından çok, burjuva bayatının bir hicvi idi. Birgün iş bulmakta büyük güçlük çeken Susie Sachs, bir banka direktörünün odasına gizlice girer ve ondan iş ister. Kadınlar için aç kalmamayı sağlıyacak iki yol vardır: Ya herzaman kendilerine iş vermek durumunda olan erkeklere hoş görünmek, ya da sadece iş konusunda kabiliyetlerini isbat etmek, Susie ikinci yolu seçmişti. Direktör Baron Ulrich, Susie'nin stenograflığındaki ustalığa hayran kalır ve onu hemen hususi sekreteri yapar.

Yıldız Akçan ve Müşfik Kenter

Çölde iki yıldız

Daha sonra bir yağ spekülasyonu yapmak için Parise gidilir. Susie'nin gayretleriyle bu iş de başardır. Susie o ana kadar siyah, kollukları kolunda çirkin bir kızdır. Yağ mukavelesinin, imzalandığı akşam topluca' bir eğlence yerine gitme kararı alınır. Susie süslenir ve çok güzel bir kız olduğu meydana çıkar. Bunun. Üzerine Baron" Ulrich'i bir düşüncedir alır. İş hayatındaki prensiplerine göre bir sekreter, daktilonun canlı bir parçasından başka bir şey değildir. Erkeklerin aklını çelmiye başladığı anda işine son verilmelidir. Oysa Baron ile Susie arasındaki aşk önüne geçilmez bir hal almıştır. Yine de Baron sekreterinin işine son .' verir. Fakat yazar Baron ile Suyi'yi birbirlerine kavuşturmaktan kendini alamaz.

"Çöl Faresi" dünyayı kasıp kavuran 1930 iktisadi buhranının arifesinde, yazılmıştı, kaba taslak da olsa bu buhran içinde yâşıyan,ihsanların sıkıntılarını vermek istemişti Ama.yazar güçlü biri değildi. Susie Sachs'ın sıkıntıları birinci perdede biraz deşilmiş daha sonra üstüne sünger çekilerek altmışbeşlik bir adamla genç bir kız arasında gizli kalmış bir aşkın hikâyesi olup eritmişti.

Ümitsiz saatler

Eseri Mahir Canova sahneyi koymuştu. Canova, istediği mükemmel ansambla varamamıştı. Bir kere oyuncuları bir an önce provaya almakta güçlük çekmişti. Baron Ulrich rolünü olan Agâh Hün, aldğı paranın yeter olmadığı gerekçeaiyle Devlet Tiyatrosundan ayrılmış, tekrar İstanbula dönmüştü. Bunun üzerine de rol Müşfik Kentere verilmişti. Ayrıca Schünzl'ü pynıyan Cevat Kurtuluş da Majestik adlı bir''Pâyyona "taklitçiler kralı" olarak angaje edildiği için tiyatrodan ayrılmak zorunda kalmıştı. Bu rol de Çetin Köroğluna verilmişti.

Bütün bunlar üstüste gelince oynıyanlar ümitsizliğe kapılmış bit-ara temsilin akıbetinden korkubnıyâ başlanmıştı. Ne var ki Yıldız Akçan ile Müşfik Kenterin oyunları ile piyes tekrar belini doğrultmuş ve Canova prömiyerden birkaç gün önce başarıyı müjdelemişti.

Garip bir aile

Gerçekten temsilin Ankara seyircisi üzerinde uyandırdığı tepki büyük olmuştu.. Birçokum bilet bulmakta güçlük çekiyorlardı. Mahir Canova eseri yazarın maksadından da öteye götürmek, işsizlikten bunalan insanların bir dramı olarak ele almak istemişti. Bunun için da .bütün gücünü Susie Sachs'a vermişti. Susie rolünde Yıldız Akçan da Üstün oyunlarından birim daha çıkararak Canovaya yardım etmişti. Bilhassa bir sandviç ekmeğini üç parçaya ayırarak her parçayı bir başka yemek niyetine nasıl yediğim anlattığı zaman ve ilk perdenin sonunda işe girdiğini evine bildirdiği telefon konuşmasında ve temsil biterken koyduğu "nokta" seyirciyi bir hayli tesir altında bırakmıştı.

Müşfik Kenter, ablası Yıldız Akçanın karşısında altmışbeşlik bir' ihtiyar olarak yer alıyordu. Bu tezadı ' bilenler için oyun biraz daha tesirli oluyordu. Gerçekten Müşfik Kenter yirmi üç yaşından bir altmışbeşlik ihtiyar çıkarmasını bilmişti. Prensiplerine sadık, hislerinden kendini kurtarmasını bilen, bu arada âşık olduğu bir genç kız karşısında kendini güç tutan bir adamın bütün duygularını oyundan çekip çıkrmak mümkündü.

Öte yandan Yıldız Akçanla evli olan Nihat Akçan, Müşfik Kentetin oğlu rölündeydi. Baron Ulrich'i müşaviri olarak Nihat Aybars da burjuva hayatının ayrı bir yönünü aksettirmekteydi. Yazarın her iki Solü de sırf oyuna birtakım espriler koyabilmek için sokuşturmuş olması her iki oyuncuya da fazla bir oyun imkânı vermiyordu.

Hayatım kazanmak için birinci yolu seçmiş olan sekreter rolünde Tijen Par sadece kılığı ve kendisine verilen hareketleri tekrarlamasiyle dikkati çekiyordu. Çetin Köroğlunun kompozisyonu ise övülmiye değerdi.

M U S İ K İ

Festivaller

Mahzende caz

Üniversiteliler Müzik Derneğinin, Ankarada bir musiki festivali hazırlamak, Türk bestecilerinin eserlerini imkân nisbetinde çok sayıda icra ettirmek, bir "Türk bestecileri Forumu" tertiplemek, bir bestecimize eser sipariş etmek gibi memleketimiz. de hiç de alışılmış şeyler olmıyan, fakat batı memleketlerinin musiki hayatının çok tabii hareketleri arasında sayılan, teşebbüslerinin en önemlilerinden biri Ankara Müzik Festivali çerçevesi içinde bir caz konseri verdirmek oldu. Caz musikisi, artık Batının sanat çevrelerinde, musiki sanatının bir dalı olarak kabul ediliyordu; Carnegie Hall, Metropolitan Operası, Royal Festival Hail, Paris Schola Cantorum gibi ciddi musiki yapılan yerlerde yıllardır caz konserleri veriliyor, konservatuvarlar bu arada Juillard gibi ün. lü bir musiki okulu- müfredat programlarına cazı dahil ediyorlardı. Niçin Ankara'da, Opera salonu, Konservatuvar, Millî Kütüphane gibi "klâsik" konserlerin verildiği' salonlarda bir caz konseri verilmesindi? Fakat Dernek idarecileri, daha festivalin diğer konserleri için salon temin etmek hususunda operayla temasa geçtiklerinde, peşin olarak şöyle bir ikazla karşılaştılar: "Sakın ha, caz konseri vermek gibi soğuk bir şaka yapmaya kalkmayınız." Milli Kütüphanenin red cevabı daha nezaketli, fakat aynı derecede kategorikti. Konservatuvar salonunun temini için Amerikan Haberler Merkezî vasıtasiyle Maarif Vekâletine baş vurulduğunda Güzel Sanatlar Umum. Müdürü Cevat Memduh Altar "'daha önce konservatuvar .salonunda böyle birşey yapılmış olduğuna dair Örnek verebilirseniz salonu alırsınız" dedi. Aksi gibi böyle bir örnek vardı, İki yıl önce Gillespie orkestrasının ziyareti esnasında, beraber gelen tenkitçi Marshall Stearns Konservatuar salonunda caz musikisi hakkında bir konferans vermiş, bol. bol da caz plâğı çalmıştı. Fakat örneğe rağmen C. M. Altar salonu vermedi. Geriye bir çare kalıyordu: Konseri Türk - Amerikan Derneğinin bodrumunda vermek.

Geçen hafta Cumartesi günü öğleden sonra, konser salonundan çok çamaşırhaneye benziyen bu yerde bugüne kadar memleketimizde kurulmuş en iyi caz topluluğu -Erol Pekcan ve Arkadaşları bugüne kadar memleketimizde yerli bir grubun verdiği ilk tam ve saf modern caz musikisi konserinde büyük bir başarıyla çaldılar. Grubun başlıca ön solisti olan kornocu Melih Gürel, bu . topluluğun radyo yayınlarını takip edenlerin tanıdığı yumuşak tonunu, kolay tekniğini ve iyi kurulmuş cümlelerini ilk defa olarak konser dinleyicisine sundu. Trompetçi Angelo Rota çalışım modern caz telâkkilerine uydurabilme yolunda ilerlemiye başlamıştı. Davulda Erol Pekcan, gene düzenli ve rahat temposuyla dikkat çekiyordu. Fakat en çok alkış toplıyan icracılar, piyanist Atilâ Garai, kontrabasçı Selçuk Sun ve misafir davulcu Mike Harry oldu. Macaristanın en iyi caz musikişinaslarından biri olarak tanınan 26 yaşındaki Garai, mükemmel tekniği, svvingi, hayal genişliği ve parlak çatısıyla konsere seviyesini veren bir icracıydı. Programdaki parçalardan bir çoğunun düzenleyicisi ve birinin bestecisi -Amerikada, Gerry Mulligan topluluğunun repertuarına girmiş "Kanon" Garai'di. O gün bilhassa formunda olan kontrabasçı Sun, büyük ve yuvarlak tonu, atılgan ve gösterişli calışıyla salonda alkış fırtınaları kopardı. Herhalde Selçuk Sun, konserin misafir kontrabasçısı Tommy Hardy'den daha çok takdir topladı. Mike Harry, dünya çapında Şöhret kazanmaya namzet bir davulcuydu. Tenipo tutuşu gerçi soloları kadar doyurucu değildi. Fakat sololarındaki ritm ve sonprite çeşitliliği, onu büyük caz davulcularının çapma yaklaştırıyordu. Erol Pekcanla yaptığı çift' davul gösterisi konserin en zevkli kısımlarından biri oldu.

Konserden çıkarken birçok dinleyici; Türkiye de bugüne kadar -yerli bir caz teşebbüsünden, böyle icralar dinlememiş olduğunu düşünüyordu. Konsere katılan bütün musikişinasların cazı seven, ciddiye alan, sadece bir eğlendirme vasıtası-.saymıyan iyi yetişmiş sanatçılar oluşu bu başarıyı sağlamıştı. Artık Üniversiteliler Müzik Derneğinin bu çeşit konserleri tekrarlaması ve -Türk - Amerikan Derneği bodrumunun bu konserin atmosferine nasılsa yabancı kalmamasına rağmen- cazı daha üst katlara çıkarması beklenirdi.

Selcuk Sun
Yıldız kontrabasçı

Besteciler

Varan dört

İlhan Usmanbaşın "Müzikli Üç Şiir"i Amerikada dördüncü defa olarak, 19 Ocak gecesi New York'ta Kaufmânn -Konser Salonunda, "Çağımızda Musiki" serisinin bu mevsimdeki ilk konserinde icra edildi. Bu defa da soprano Atıfet Usmanbaş tarafından -piyanist Debna di Domenica ile birlikte, icra edilen parçalar, son beş ay zarfında Amerikadaki icralarında kazandığı başarıların en büyüğüne erişti

New York Herald ' Trübune tenkitçisi Lester Trimble, konserden 'şöyle bahsediyordu:

"Dünkü parlak konserde... Elliott Carter, İlhan Usmanbaş, Roger Goeb, Robert Di Domenica ve Charles Wuorinen'in eserleri sunuldu. Adı geçen bestecilerden ilk üçünün eserleri, hiç bir tereddüde mahal vermeden, gerek işçilik ve gerek ifade bakımından en birinci sınıftandılar

Duygu derinliği, İlhan Usmanbaşın ses ve piyano için yazılmış "Müzikli Üç Şiir "inin bir vasfıydı. Bu eserde, insan sesinin bütün imkânları -mırıltı hariç- kullanılmıştı: fısıltı, konuşma, konuşma-şarkı ve saf şarkı. Parçaların refakat partileri muhteşemdi; sesin kullanılışı olabileceği kadar duyguluydu; eserin dinleyiciye yaptığı tesir çok büyüktü."

Tenkitçi yazısını "varol!" diye bitiriyordu.

New York Times tenkitçisi Ross Parmenter ise eserin, soprano Atıfet Usmanbaş tarafından "şahsiyetinin büyük cazibesiyle" icra edildiğini belirtiyordu.

Sanatçılar

Bir sopranonun macerası

Soprano Selma Emiroğlu geçen Pazar günü Devlet Konservatuvarı salonundaki konserinden sonra, sahne arkasına kendisini tebrike gelenlere "başıma gelenler, pişmiş tavuğun başına gelmemiştir'" diyordu. Konserden az önce bir dostunun, ba lerin Kaya İlhanın, evine uğramıştı. Konser heyecanından olacak kalbi çarpıyordu. Amatör doktor Kaya İlhan sopranoya derhal bir çarpıntı ilâcı yetiştirdi ve o da kemali afiyetle içti. Az sonra içilen'ilâcın yanlışlıkla verilmiş makina yağı olduğu dehşet içinde keşfedildi. Amatör, doktor İlhan bu sefer, "yağları dağıtır" diye su kaynattı. Ilınmasını beklemeden içtiği kaynar su bu sefer de sopranonun ağzını, dilin, haşladı.

Bütün bu olup bitenlere rağmen soprano Emiroğlu, yüklü bir programı başarıyla söyledi. Ama "bütün konser boyunca soğuk terler döktüm" diyordu ve sopranolara şu tavsiyede, bulunuyordu:. "Konserden önce sakın makina yağı içmeyiniz."

Futbol

Kim kazanacak?..

İstanbul liginin gecen seneki son maçı oynanmadan önce, meraklılar görülmemiş bir heyecan içinde kalmışlardı. Puan cetveli Öyle bir duruma girmişti ki, iki puan farkla ikinci vaziyette bulunan Fenerbahçe son maçında Galatasarayı yendiği takdirde, düzgün gol averajı ile İstanbul Lig şampiyonluğunu elde edecekti. Bu maçın unutulmaz şahneleri, otuz bin kişinin hatıra dağarcığına katılmış olsa gerekti. Baştan sona Lig lideri giden Galatasaray maçı 0-3 kaybetmiş ve Fenerbahçe Şampiyonluğu tek maçta yakalayıvermişti. İstanbul liginde böyle enteresan hallere sık sık rastlanmazdı. Fakat artık inanmak gerekti ki, ekipler arasında eşite giden teknik denge, ligde, görülmemiş heyecanları yaratacak ehemmiyeti kazanmıştı. Bu sezonun maçları, şampiyonluk adayları Fenerbahçe ve Galatasaray kadar, henüz üçüncülükle onunculuk arasında durmadan yer değiştiren diğer yedi ekibin, son düdüğe kadar cetveldeki kati yerlerine ulaşamıyacaklarım göstermişti.

Şurası muhakkaktır ki ligin sadece ilk iki yerini kazanacak iki ekip .belli olmuş durumdadır. Bunlar Fenerbahçe ve Galatasaraydır. Bu iki kuvvetin alışılmış yerlerinden bu defa ayrılmaları için öyle büyük tesadüfler, öyle iri sürprizler lâzımdır ki, daha şimdiden bu çiftin ilk İkiye kurulacaklarına inanmak gerekir. Fakat asıl mühim inceleme bundan sonra başlar: Hangisi öne atlayacak? Geçen yılın birincisi Fenerbahçe mi yoksa bu sezon da daima lider olarak gelen Galatasaray ..m? Geçtiğimiz hafta zorlu bir Beykoz maçım 0-1 kazanan Galatasaray, maç değeri bakımından Fenerbahçe ile aynı duruma girmiş, fakat daha önce elde ettiği çok ufak bir averaj farkı ile liderliğini devam ettir-. mistir. Tarafların ehemmiyetle takip edilecek maçları ikidir: İstanbulspor ve Beyoğluspor. Bunlar dışında Galatasaray sadece Emniyetle, Fenerbahçe Emniyet ve Kasımpaşa ile oynayacaktır. Geçen senenin tam aksine iki büyük takımın son maçları, ligin son üç takımına tesadüf etmiş ve İstanbulspor hariç, meraklıların zihninde "işte averaj .ekipleri, kim fazla atarsa kazanır" fikri doğmuştur. Maamafih. Galataaarayın ilk yarıda Emniyet karşısında uğradığı 2 - 2 lik müthiş ,çelme, Fenerbahçenin son çeyreğe kadar golsüz giden Beyoğlusbor maçı düşünülmüş müdür? Elbette hayır. Fakat bugün durum artık çok başkadır. Puandan başka yenilecek veya atılacak sayıları dahi titreyerek göz önünde bulunduran ve bu baskı altında maç oynayan

Galatasaraylı **Metin**
Gol kralı

iki liderin kazanmak korkuları yanında averaj yapmak mecburiyetleri de bir dev gibi yükselmiş, kaçan sayılar ekipleri belki şampiyonluktan uzaklaştırırken, Galatasarayın Adalet ma. çının ilk iki çeyreğinde yediği bir Çift gol çok şeye mal olmuştur. Elbette böyle kritik bir durumun dehşet verici dedikoduları olacaktır. Tam tabiri ile "kapıları açmak" gene lâfı çok edilen bir mevzu olmuş, Beyoğlusporun Galatasarayla olan "sokak arkadaşlığı" Fenerbahçenin büyük rakibe gol atanlara para dağıtan kanın kadar zengin idarecileri teknik, takım oyunu veya bugünkü formdan fazla öne sürülmeğe başlanmıştı. Böyle şüpheli ve spor zihniyeti ile kabili telif olmayan berbat düşünceler bir yana, yapılacak tetkik ne netice verecektir, İstanbulspor, her zamanki gibi gene Galatasaray için daha, tehlikelidir. AKİS çıktığı sırada Fenerbahçe en rahat maçını oynamış ve Emniyeti son ümidi olan bol gollü bir averaja sokmuş olacaktır. Hafta sonu gözler Galatasaray İstanbulspor maçına çevrilecek, bu arada- kümeden düşmek tehlikesini ciddi olarak bertaraf eden ve hali hazırda enfes bir defans futbolu oynayan Beyoğluspor iki şampiyon adayını kesif, müdafaası içinde paralamak için hazırlanacaktır. Herşeyden sonra son söz söylenmelidir: Muhtelif sebeplerle istikrarım kaybeden Galatasaray ekibi halen liderliğini temin eden çok ufak bir averaj farkına rağmen, gittikçe hücum hüviyeti kazanan çok sağlam gerili Fenerbahçeye nazaran elindeki ufak avantajı kaçırmak üzeredir. Galatasaray, Kasımpaşa maçı hariç eski golcü hüviyetinden çok uzakta görünmüştür. Bunun yanı sıra Fenerbahçe hücumda çok yüksek bir yüzdeye çıkmış, en sağlam defanslı Vefa ve Beykoz gibi ekiplerin gerilerini dağıtmıştır. Elde edilen gol sayısı belki azdır, fakat hakikat şudur ki, Sarı Lacivertli ekip cok daha tesirli bir futbol oynama yoluna girmiştir. Objektif bir inceleme sonunda ilk iki yer için mühim, söz şöylece söylenmelidir: Fenerbahçe son dört maçında, rakibini kendinden yukarıda tutan gol averajı farkını kapatmak durumundadır. Bu ise, geçen yılın şampiyonuna yeni bir kupa hediye edecek haldir..

Ligin en aşağı şampiyonluk kakar ilgi çeken mücadelesi üçüncülük içindir. İkinci devrenin geçen haftaya kadar yenilmeyen Beşiktaş ekibi, üçüncülük yolundaki büyük rakibi İstanbulspora 0-1 kaybettikten sonra iddiasından belki de tamamen uzaklaştı ve yerini Sabrı Kirazın dinamik futbol ordusu Vefaya bıraktı. Şimdi üçüncülük yolunda gözler İstanbulspor . Vefa maçına çevrilmişti. Bununla beraber Vefanın henüz Adalet gibi çetin* bir rakiple -ki Adalet sadece saha içinde çetin, idarede halâ sonunculuk mücadelesindedir. oynamadığı düşünülürse, üçüncülük sansının İstanbulsporda olduğu görülür. Vefanın iki büyük maçındaki başarısı onu üçüncülüğe, kaybı Beşiktaşı dördüncülüğe yükseltecektir. Ancak Beşiktaş için en normal yer, geçen seneki yeridir.

İkinci grupla sondakiler arasında sallanıp duran Beykoz, Beyoğlusporun bir üstüne atlamış fakat parlak mücadelelerini aratmıştır. Bu ekibin dördüncülük, hattâ üçüncülük için yaptığı çekişmeler bir hayli yıl geride kalmış bulunuyor. Beyoğluspor ise, sondan sıyrılıp puvanını düzeltmiş, Adaleti dahi diğer ikinin arasında bırakmıştır. Ancak Adaletin düşme tehlikesini silkip atacağı söylenebilir.

Ligdeki üçüncü müthiş mücadele talihsiz Kasımpaşa ile nereden bakılırsa bakılsın ikinci kümeye düşmeğe hak kazanan Emniyet arasında bu hafta olacaktır. Kasımpaşanın bu mücadelede galip çıkarak lâyığınlâyığım vermesi umumî arzudur. Fakat Lâcivert Beyazın bir türlü üzerinden atamadığı talihsizliği acaba bu defa da kendini gösterecek midir?

Ligin bugün çizilecek grafiği aşağı yukarı budur. Fakat, meşhur sahamızda şöhretli hakemlerimizle, para savuran idarecilerimizle bir grafik çizmek ihtiyatsızlıktır! Herşey olabilir. Hattâ Galatasaray şampiyon olurken, Emniyet kümeden düşmez.

Bizim futbolumuz bu; hiç belli olmaz.